

1998. III. évfolyam 7-8.szám

GRAMMOfON

Az igényes zenerajongó lapja

Ára: 296 Ft

John Eliot Gardiner
Pierre Boulez
Renè Jacobs

Haden és Motian
Horace Silver
Hot Jazz Band

MELLÉKLET:

Zempléni
Művészeti
Napok '98

Bogányi
Gergely

A HÓNAP INTERJÚJA

BUDAPEST RÁDIÓ
96.4 FM
STEREO

A FŐVÁROS RÁDIÓJA

1022 BUDAPEST, BIMBÓ ÚT 7.
TELEFON: 212-4507, 212-5643 • FAX: 316-2073

Reikes Attila

Főszerkesztő

Bösze Ádám

Lapigazgató

Zipernovszky Kornél

Jazzirovavezető

H. Magyar Kornél

Munkatárs

Trochilus Grafikai Bt.

lapterv és tipográfia

A szerkesztőség címe:

1025 Budapest

Mandula utca 31.

Tel./Fax: 212-4782

Internet-cím:

http://www.bmc.hu/
gramofon

Kiadja:

Amfisz Kft.

Iványi Margó

Felelős kiadó

1025 Budapest

Mandula utca 31.

Tel./fax: 212-4782

Terjeszti:

a Hírker Rt., az NHE,
a Kiadói Lapterjesztő Kft.,
és alternatív terjesztők

Terjesztésszervezés:

MediaTrade Bt.

Tel./fax: 342-2362

Nyomtatás:

Athenaeum Nyomda Rt.
Budapest

Felelős vezető:

Dr. Garáné Bardóczy Irén
az Igazgatóság elnöke

ISSN 1416-1109

a Gramofon júliusi szárfarjai

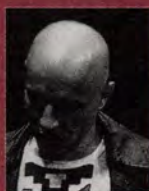

14
John Eliot
Gardiner

29
Zempléni Művészeti Napok '98
Fő támogató:
Antenna Hungária Rt.

38
Haden és Mollan

T a r t a l o m

A hónap interjúja: Bogányi Gergely	2
Kiadói panorama: Telarc	5
Oldal Gábor: Kis magyar gramofonológia XVI.	8
Antológia: Schumann: Dichterliebe	10
Helikon ünnepségek Keszthelyen	13
Kritika: Klasszikus	14
Forrás-estek a Gramofonban	25
A Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. ajánlata	26
A Budapesti Fesztiválzenekar a Gramofonban	28
Melléklet: Zempléni Művészeti Napok '98	29
Kritika: Jazz	38
Beszélgetés Pandit Debu Chaudhurival	50
A Budapest Music Center a Gramofonban	52
Hírek	55

GRAMOFON

Az igényes zenerajongó lapja

LAPUNK TÁMOGATÓI:

Nemzeti Kulturális Alap,
Fővárosi Kulturális Alap

A Gramofon következő száma szeptember 11-én,
pénteken jelenik meg.

Fischer Iván

Emlékek Mahlerről

Számos könyv jelent meg Gustav Mahlerrel kapcsolatos anekdotákkal, történetekkel, emlékezésekkel, belőlük kirajzolódik egy kép: a századforduló legzseniálisabb muzikusa különös, ideges, nem túl barátságos, alacsony, vézna ember lehetett. Sokan emlékeznek feltűnő járására. Mahler két-három gyors lépés után megtorpant, azután újra neki-lendült, és a mellette sétáló választgatott: vagy átveszi ezt a ritmust, vagy minden második lépésnél lemarad. Bécsi évei alatt Mahler lábba hozta a várost: a kávéházakban előbb-utóbb az ő operai rémtörténeteiről folyt a beszélgetés, gyakran valaki felkiáltott: ott megy Mahler – és mindenki az ablakhoz tódult.

Az egyik operaházi csellista drámaian fogalmaz: Mahler operaigazgatói kinevezése elementáris katasztrófa volt. A társulat kétharmadát kicserélték, Mahler új, fiatal énekeseket hozott, akiknek különösen drámai előadására, szövegmondására ügyelt; zenekari tagokat nyugdíjazott, szólamvezetőket hátrakiöltött, sógorát, Rosét ültette a teljhatalmú koncertmesteri székbe. Leo Slezák tenorista szerint nem volt ajánlatos Mahlerhez fordulni szabadságkérelemmel: hihetetlen dühbe gurult. Az énekesek mégis szerették; egyikük érdekesen hasonlítja össze Mahlert elődjével, Hans Richterral, a magyar származású Richter Jánossal. Szerinte Mahlert mindenki félreértette: miközben Richter nyugodt, kedves, atyai hangon bánt az emberekkel, és így könnyedén ért el kiváló eredményeket, Mahler megszállott, görcsös félelme, állandó elégedetlensége sok ellenérzést keltett. Csak nagyon kevesen látták tisztán, hogy Mahler a remekművektől fél: attól, hogy az előadás esetleg nem fog megfelelni annak a mércének, amelyet Beethoven vagy Wagner szabott meg. Mikor egy társaságban valaki vitába szállt Wagner egyes nyilatkozataival, Mahler váratlanul megszólalt: „Ha Wagner beszél, hallgatni kell.” A próbák végén összegyűjtötte a zenekari szólamokat, otthon kiterítette a szőnyegre, és órákig változtatott vonásokat, bejegyzéseket. Ezek a bejegyzések azonban nem voltak örökérvényűek. A zenészek emlékei szerint Mahler gyakran változtatott, kísérletezett, többféle megoldást lehetségesnek tartott, csak egy dolgot gyűlölt: az érdeketlen, kifejezéstelen zenélést. Ahol zene van, ott démónnak kell lennie, mondta gyakran. Mindennek „szív-ből kell jönni, és abban a pillanatban megszületni”. Egy változtatás után Mahler hátrafordult mögötte ülő tanítványaihoz: „Áldott legyen az a karmester, aki műveimen változtat.”

Mahler karmesteri mozdulatai szokatlanok lehettek. Egy New York-i muzikus kérte Mahlert a próbán: üssön világosabban, mert így nem tudja, mikor kell játszania. Mahler így válaszolt: „Jó muzikusnak nincs szüksége karmesterre. A karmester zűrkéses rossz. Játsszon akkor, amikor helyesnek érzi.” Mégis, Mahler opera-előadásai a kortársak szerint páratlan színvonalúak voltak. Mikor a Budapestre látogató Brahms (Koessler János emlékei szerint) kissé elkésvé megállt a páholyajtónál, egy ideig hallgatta az előadást, majd azt kérdezte Koesslerrel: ki vezényel? A karmester a 28 éves Mahler volt, a zenei részlet pedig Mozart Don Giovanniájának az a jelenete, ahol a kormányzó haldoklik. Erre a részletre mások is emlékeznek: a három basszus tercettjét Mahler állítólag igen gyorsan kezdte, majd a kormányzó elgyengülését követve fokozatosan lassított. Brahms ezután a Budapestre utazást ajánlotta azoknak, akik jó Don Giovanni-előadást akarnak hallani.

Mahlert a sajtón keresztül egész életében folyamatosan támadták. Budapestben elsősorban azért, mert nem tűzött másorra több magyar művet. Holott Mahler számos (az egyik szezonban öt) új magyar operát mutatott be; de a támadások folytatódtek, operaigazgatói alkalmasságát kétségbe vonták, belekötöttek abba is, hogy miért nem tanult meg magyarul. A Mahlert Budapestről előző Zichy grófról még a későbbi, bécsi évek alatt is hallunk. Mahlerhez császári leirat érkezik: Ferenc József azt kívánja, hogy az Udvari Operaház mutassa be Zichy gróf operáját. Mahler válaszolt: szerinte a mű rossz, előadásra alkalmatlan. De ha Őfelsége óhajítja, természetesen előadják, ebben az esetben viszont neki, mint operaigazgatónak kötelessége a plakátokon feltüntetni, hogy az előadás a császár kívánsága volt. Ferenc József nagyvonalú választ küldött: ha Mahler, az operaigazgató a művet előadhatatlannak tartja, természetesen ő sem ragaszkodik hozzá.

Érdekes Mahler bécsi búcsúlevelét olvasnunk. Lemondását azzal indokolja, hogy meg kellett győződnie egy feloldhatatlan ellentmondásról: a repertoáropera műfaja, ahol óhatatlanul kompromisszumos előadások váltják fel az ünnepélyesebb, jól sikerült előadásokat, nem egyeztethető össze azzal az előadói mércével, amelyet ő „modernnek” nevez. Más lenne a helyzet, ha megalódsult volna a Kahlenbergre tervezett, fesztiválszerűen működő operaház, ahol minden egyes produkció megfelelő figyelmet kaphatna.

„Mindent szeretnék

FOTÓK: PROMÓCIO

Bogányi Gergely búszas évei elején-közepén járva annyi tekintélyt szerzett magának, mióta ötévesen először zongorához ült, hogy autonóm, érett művészé avatása már nem lehet a feladatunk. Az 1996-os Országos Liszt Ferenc Zongoraversenyen elért első hely nem az első minősítése, hiszen Nyíregyházán már hatéves korában különdíjat nyert – egy nyolc éven felülieknek tartott versenyen. Vajon épülhet-e a versenyszellem kibívásaira egy művészi pálya? Bogányi erről a kérdéstről és ennek kapcsán repertoárjáról is beszélt a Gramofonnak.

Gramofon: Önről jó fiztizenöt évvel ezelőtt zeneiskolai körökben gyorsan elterjedt, hogy nagyon ígéretes tehetség. Mennyire volt ez hatással mindennapjaira, és mennyire szigetelte el, ha egyáltalán, a külvilágtól?

Bogányi Gergely: Én ezt nem kezeltem tényként, nem is tudtam róla, tekintve, hogy a szüleim egyáltalán nem úgy bántak velem, mint egy különleges kislívuval. Édesapám mesélte el, hogy négyévesen kezdtem pötyögni a zongorán, erre az időre én már nem is emlékszem. Egyszer, amikor senki nem tudott rám vigyázni, elvittek a kóruspróbára, és ott-hon elkezdtem játszogatni az egyszerűbb dallamokat, amiket hallottam. Édesapám csodálkozott, hogy az eredeti hangnemben játszottam – akkor derült ki, hogy abszolút hallásom van.

G: Ezt inkább előnynek érzi, vagy akadályt is jelent bizonyos szempontokból? Említette, hogy intenzívebb

munkába kezdett. Mit jelentett ez? Mennyit gyakorolt?

B. G.: Mindenképpen előny, könnyebben lehet memorizálni, egyszerűbb az út a zene befogadásáig. Hátrányt annyiban jelent természetesen,

hogy akár nűansznnyi hamisságok is nagyon dekoncentrálnak. Tízévesen a Liszt-múzeumban

játszottam Liszt Ferenc zongoráján, ami egy teljes fél hanggal le volt hangolódva. Végig ösztönösen korrigálni akartam a hangnemet, és ez tönkretette az előadást. Így ugyan barátságosan lapogatták a vállamat, de közben alighanem arra gondoltak, hogy hát igen, kedves, aranyos, csak éppen nem tudja a darabot. Ötévesen elkezdtem zeneiskolába járni,

de három-négy évig nem voltam hajlandó megtanulni kottát olvasni; amikor pedig a többiekhez képest már kis művész voltam. A darabokat hallás után tanultam meg, akár otthon is, zongoratanár édesanyóm után. Alighanem tényleg csodagyereknek tartottak egészen 13 éves koromig, de erről nekem fogalmam sem volt. Egy gyereknek az a természetes, ami a birtokában van, és attól, mert az esetleg kiemelkedő, nem kell feltétlenül éreztetni vele, nekem se kötötték az orromra. Azt hiszem, hogy a kritika sem skatulyáz be ennek a közhelyeivel, vagy legalábbis mostanában kezdenek felnőtt szólistaként értékelni. Gyakorolni nemhogy keveset gyakoroltam, de szinte semmit sem, mert kapásból le tudtam mindent játszani. Ez egyébként most is így van, néha csinálok maratoni gyakorlásokat, naponta fiztizen-négy óra egy héttig, de inkább a kéthárom óra jellemző rám.

G: Miket játszott az legelső órákon, amikor a tanára is tisztában volt képességeivel? Szépen elkezdte a zongoraiskolákkal, vagy eleve egy fejlettebb szinten kezdték tanulni?

B. G.: Édesapám mindig Bachokat játszott, és ez nekem nagyon tetszett, úgyhogy hiába akart a tanár néni gyerekdarabokat tanítani nekem, én egyszerűen közöltem vele, hogy „ezzel engem te hagyjál bé-

játszani...”

Beszélgetés Bogányi Gergellyel

kén, én Bachot akarok tanulni”, így, tegezve. Úgy-hogy adott kis egyszerűbb invenciókat, és azokat kezdtük, természetesen szintén hallás után tanulni.

G: Hogyan került kapcsolatba Finnországgal, illetve milyen viszony fűzi szűkebb pátriájához, a Dunakanyarhoz?

B. G.: Tizenhárom éves voltam, amikor szüleimet meghívták Finnországba vendégtanárnak. Akkor az egész családdal kimentünk, három testvéremmel együtt. A szüleimet nagyon megbecsülték, mert az édesapám, Bogányi Tibor itt Vácón is hatvan-hetven gyereket nevelt zenei pályára, közülük többen konzi nélkül egyenesen az akadémiaira mentek, és ezt az elhivatott munkát kint is folytatta. Őt kórust vezetett egy időben, gyerekkórust, kamarakórust, férfi- és nőikart, templomi kart, plusz szolfézt tanított, orgonát és zongorát is. Édesanyámmal együtt olyan zenei kultúrát vittek a Helsinkitől 100 km-re fekvő városkába, amelyet ott még nem tapasztaltak. Édesapám mindig is sok szinten művelte a zenét. Karvezetést végzett az aka-

démián és orgonát is. Én már kint jártam középiskolába, és le is érettségiztem. Mára mind a két országot a hazámnak érzem, amatt azért, mert nagyon nyugodt, melegszívű emberek lakják. Igazán ott vagyok otthon, ahol barátaim vannak, ilyen hely márpedig elég sok van szerencsére széles e világon. A koncertezés is azt követeli meg, hogy ne kötődjek túl szorosan egy helyhez. Legutóbb Zebegénybe jöttem játszani a Dunakanyar Zenei Hetek keretében, ez a rendezvény idén volt először. Mindig eljátszom a műsoromat kisebb helyeken, mielőtt bemutatom a nagyközönségnek. 1995-ben azonban Vácón nem sikerült, így kitaláltuk, hogy Zebegénybe megyünk. Ott egyetlen pianinó volt, és az is a kocsmában. Emígyen a zebegényi kocsmában tartottam Chopinest. Óriási sikere volt. Annyira őszintén fogadták, hogy beindult valami pezsgés a környéken, játszottam Nagymaroson, Szobon is, a testvéreimmel együtt. Szerették volna rendszeresíteni ezt a dolgot. Találtak szponzorokat, és idén először volt Zebegényben hivatalosan is zenei rendezvény, a Dunakanyar Zenei Hetek. Nagyon nagy dolog, a véletlen folytán született az egész, és büszke is vagyok rá. Ezért jövök vissza örömmel, mert mindig szívesen látanak.

G: Ön mindkét ország akadémiajának növendéke, tapasztalatai szerint milyen lényegi különbségek vannak a kétféle művészképzés között?

B. G.: Úgy vettem észre, hogy itthon nagyon erős a hagyománytisztelő, és a repertoárválasztásban különösen is jelentős ennek a hatása, mellest szerintem ez nagyon jó. Finnországban viszont ilyen nincs, tiszteletben tartják klasszikusaikat, de ennek ellenére sokkal modernebb szellemben folyik a képzés. Ennek technikai hátterében például olyan pozitív dolgok jelentkeznek, mint azok az erőfeszítések és a kultúrának a szeretete, ami a finnekre alapvetően jellemző. Ezi anyagi támogatásban is nagyon komolyan kifejezik. Mindez az utóbbi tíz évben európai szemmel

is nagyon nagy tekintélyt szerzett a Sibelius Akadémiának. Pezsgő fesztivál-élet zajlik: szinte minden faluban van egy-egy fesztivál, ahova igyekeznek a legjobbkat meghívni és ez sokszor sikerül is.

G: Ezek szerint Finnországban a kortárs zeneszerzésnek is erőteljesebb hagyománya van?

B. G.: Sokkal nagyobb tisztelet övezi a kortárs szerzőket, bár én személy szerint nem tartok minden mai művet értékállónak, és egyik-másik az esztétikai tűréshatáron is kívül esik. A törekvések azonban mindenképpen tiszteletreméltók.

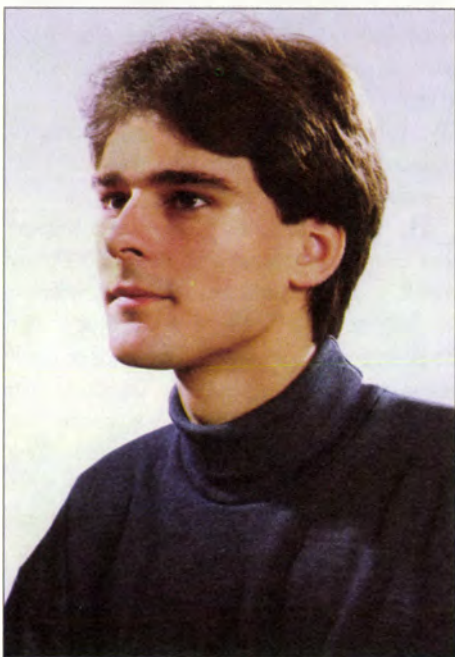
G: Önt melyik iskola repertoárja, illetve darabválasztási kritériumai befolyásolják inkább?

B. G.: Latens módon a kortársak is részét képezik a repertoárnak, így például Ligeti és Kurtág munkásságát természetesen lankadatlanul szem előtt tartom. A finnek közül Eino Juhani Rautavaara, aki a legnagyobb között van, a kortárs finn zeneszerzés nagy öregje, ha lehet így nevezni, és egészen különleges hangulatú zenéi vannak. De hozzá kell tenni, hogy rettenetesen hatalmas a zongorára írt darabok katalógusa. Nemrég Schiff mesterrel beszéltem Palmóban, és ő is azon a véleményen volt, hogy szakosodni kell, mert egyszerűen nincs annyi idő, hogy az egész arzenált fel lehessen ölelni. Ez igaz, én mégis abban a stádiumban vagyok, hogy mindent szeretnék játszani...

G: Kocsis Rahmanyinov mellett Cage-et is játszik, többek között. Ez csak életkor kérdése, vagy előadó-művészi attitűd is?

B. G.: A mostani korszak inkább a romantikusok diktálja számomra, őket játszottam döntő többségben. Ez részben a Liszt-verseny miatt is volt, de természetesen amiatt is, mert szeretném ennek a kornak legalább a nagy „dobásait” eljátszani, ez most a legközelebbi célom.

G: Mennyire kikerülhetetlen pályája alakulásában a Nemzetközi Liszt Ferenc Zongoraversenyen elért első helyezése?

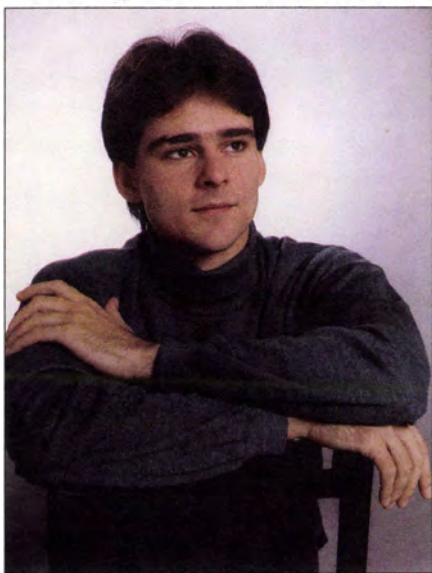
B. G.: Egyáltalán nem alapnak érzem, inkább egy sorozat egyik állomásának. Azelőtt is rendszeres koncertező voltam, és úgy gondolom, hogy a versenyen sem a küzdőszellem volt érezhető a játékomban, talán éppen ezzel emelkedtem ki a mezőnyből, ahol a verseny csábításának engedve minél gyorsabban és minél hangosabban szoktak játszani. Én nem vagyok híve az álvirtuózkodásnak.

G: Beszéljen egy kicsit a mestereivel való kapcsolatról, és arról, hogy ki hatott a legmélyebben önre. Említtette korábban Schiff András nevét...

B. G.: Igen, vele többször találkoztam kurzuson, többször játszottam neki. Legutóbb február elején beszélhettem vele Palermóban az utolsó koncertje után. Nagyon sokat tanultam tőle emberileg, zeneileg egyaránt. De menjünk még korábbi időkre is, a Zeneakadémia előkészítő tagozatán Máté Klári néni óráira máig emlékszem, pedig tizennégy évvel ezelőtt jártam hozzá, és sajnós csak egy évig, mert utána halt meg. Ugyanílyan szeretettel gondolok Esztő Zsuzsa néniére is, az ő órái, beszélgetései életszemléletet is árasztottak, és a későbbi, a mai útkeresésben nagyon értékes társaimmá váltak. Baranyai László tanár úrnak az akadémián szintén tizenvalahány éve vagyok visszajáró vendége. Finnországban Matti Raekallio tanított. Ő egyébként eljárt az Amerikában, ami természetesen nem csak sportteljesítmény volt, sőt az volt kevésbé. Ő ujjrend-specialista, és kitűnő érzékkel nézte ki nekem a darabokat. Én soha nem tartottam be semmilyen ujjrendet, mindig a magam feje után mentem, és Raekallio ebben megerősített: nem kell az a hagyományos, kicsit beszűkült „ujjrendlátóköri”. Ez nem nagyképeség: az ujjrendek nagyon sok esetben Lisztől valók, ám ő, természetesen, a saját kezéhez mérte ezeket. Bár nekem sincs kis kezem, úgyhogy ily módon Lisztől is tudok tanulni, hiszen az ő instrukciói a kéztartásra is vonatkoznak, sőt szinte az egész játékmódot befolyásolják.

G: Az első pillanatban valóban pongyolának tűnő ujjrendtechnikája mellett az is feltűnő, hogy milyen sokszor használ szordinópédált...

B. G.: Igen, sőt azt hiszem, többször, mint bárki más. Ez lehet, hogy nem a legjobb dolog, viszont én most itt tartok. A kérdés nem is az, hogy lenyomom-e a szordinópédált vagy nem: egész egyszerűen a hangvilágot keresem, és sokszor a szordinópédál melletti erősebb játék jobban megfelel az én elképzeléseimnek, mint a halkabb játék anélkül. Ezt senki nem tanította, teljesen egyéni útkeresésről van

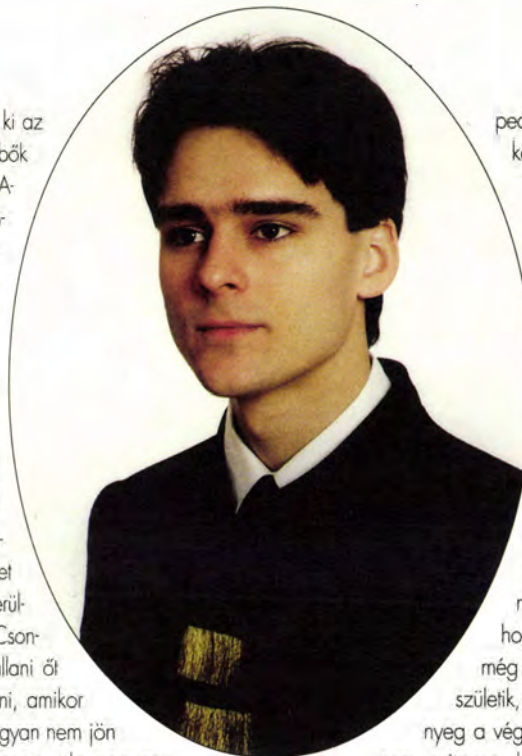
szó. Még hadd emeljem ki az előző kérdés kapcsán Sebők György professzor úr USA-beli kurzusait, akihez Finnországból kerültem ki ösztöndíjjal. Az ő különlegességei a „masterclass”-ok voltak. Ezekon mindig egy növendék játszott és a többiek hallgatták, így voltaképp egymás hibáiból vagy éppen kiemelkedő pillanataiból tanultunk, nagyon nagy élményeket nyertem itt. Aztán nem kerülhetem ki Fischer Anniét. Csontig hatoló élmény volt hallani őt élőben Beethoven-t játszani, amikor nála voltam. Ez a hatás ugyan nem jön át maradéktalanul a lemezein, de nagyon sokszor hátraborzogató ezeknek a hallgatása még akkor is, ha sok helyen összevágták a felvételeket, hiszen így is felülmúlnak minden standard mércét, ami természetesen a művészről zsenialitását jelzi és nem a technika rafinériáját.

G: Önnek milyen a viszonya a lemezfelvételek között tapasztalt stúdióatmoszférához?

B. G.: Két lemeze van szerződése a Hungarotonnál. Az első az összes Chopin- és Schumann-dal szerepel Liszt átíratában. A második pedig '99. februárban a tizenkét Liszt transzcendens etűd. A tervezett harmadik lemezen Kelemen Barnabással vesszük fel az összes Liszt hegedű-zongoradarabot. A stúdiómunka a legnehezebb, amit valaha is csináltam. A felvételek ugyanazt az atmoszférát kéne megteremteni, mint a közönség előtt, csakhogy a stúdió kopogós falai között, egy piros lámpa magányos társaságában ez nagyon nehéz. A technikusokkal, a zenei rendezővel való jó viszony azért fontos, mert ez az egész procedura úgy zajlik, hogy újra és újra és újra felvesszük ugyanazt a darabot, és ez a monotonitás ugyancsak próbára teszi az ember kitaratását, és végeredményben az egész önbecsülését.

G: Ön hányszor szokott egy darabot felvenni?

B. G.: Attól függ, hogy milyen darabról van szó. Van, hogy elsőre sikerül minden. Amúgy néha tépelődöm, újra meg újra el akarom játszani, a végén

pedig azt javasolják, hogy kéthárom felvétel jó részeit vágjuk össze, azt viszont megint nem szeretem. Akkor nem lenne nehéz, hogy ha az lenne a cél, hogy egy technikaiilag makulátlan dolgozatot rakjunk össze, de ez nem elég, ennek semmi értelme, természetesen. A mai digitális körülményeket tekintve ma már az sem lehetetlen, hogy az összevágás során még összetettebb eredmény születik, ez is elképzelhető, a lényeg a végeredmény. Én azonban

nem szívesen hagyatkozom ilyesmire,

mert még mindig felülmúlhatatlanok Bartók és Rahnay eredeti felvételei: kéthárom kísérlet után a legjobbat lemezeire vették.

G: Zebegény és a nyomában támadó Dunakanyar Zenei Hetek kapcsán szót ejtett a sikeres szponzortámogatás megszervezéséről. A hetvenes években született generáció talán az első, amelynek már a régi-új impresszói, illetve menedzseri rendszerrel is meg kell küzdeni. Ön hogyan viszonyul ehhez a ma még itthon meglehetősen problematikus dologhoz?

B. G.: Mi ebbe úgy belecsöppentünk. De én ehhez képest még mindig régimódi vagyok, nincsenek egyelőre komoly menedzsereim. Kerestek ugyan már többször is, bár nem a legnagyobb iródkból. Azt mondják, az első lépéseket a művésznek kell megtenni, de még korainak érzem. A menedzselésben is inkább a koncertek érdekelnék, amíg azokkal jobban vagyok, addig nincs problémám.

G: A Zempléni Művészeti Napok kiemelt programja lesz az ön koncertje a Liszt Ferenc Kamarazenekarral. Hogyan kapta a felkérést?

B. G.: Rolla János zenekarával a Liszt-verseny után játszottam, nagyon meggyőző élmény volt. Jó kapcsolat alakult ki közöttünk, mondanom sem kell, mennyire tiszteltem őket az együtt eltöltött 35 évért. Sárospatakon Mozart K. V. 467-es C-dúr zongoraversenyét fogjuk játszani. De ezután sem áll meg az élet, sőt előtte is több koncertem lesz Európában. Fellépek Amszterdamban, a Koncertgebouwban, Párizsban és Prágában is. Itthon a Matáv Zenekarral és a volt ÁHZ-vel játszom. A Budapesti Fesztiválzenekarral a bonni Beethoven-fesztiválon fogunk fellépni. 1999 őszéig többé-kevésbé biztos a programom.

H. Magyar Kornél

TELARC

„A kevesebb több.” Akár ebben az egyetlen mondatban összefoglalható az amerikai Telarc International

Corporation független lemezkiadó alapítóinak: Jack Renner hangmérnöknek, illetve Robert Woods producernek a hangfelvételi filozófiája. A cég büszkesége, a „Telarc-hangzás” tulajdonképpen nem más, mint hogy minimális mikrofonozással, sok esetben élőben, koncerttermekben veszik fel a hangzó anyagokat – a keverésre is a felvételi szakaszban kerül sor –, vagyis ellenzik a stúdiókban felállított szokásos mikrofonerdőt. A Telarcnál „csupán” arra törekednek, hogy minden esetben az élő hangverseny tökéletes élményét adják vissza a kompakt lemezekben. „Egy nagy szimfonikus zenekarhoz elegendő három, vagy maximum négy nagy mikrofon, de vannak felvételeink, ahol lehet, hogy ez mások számára csoda, mindössze két mikrofont használtunk. Természetesen a terem akusztikája, a felvételen közreműködő együttes nagysága, és maga a program is befolyásolja a döntésünket” – meséli Renner, aki ellenzi a túlzott stúdiótechnikát, a felvett anyag folyamatos „agyonalakítását”, szinte soha véget nem érő finomítását. Diszjketteket egyszer egy neves karmester úgy jellemezte, hogy „ez az a hangzás, amit remélhetően a hátam mögött helyet foglaló közönség hall a koncer-

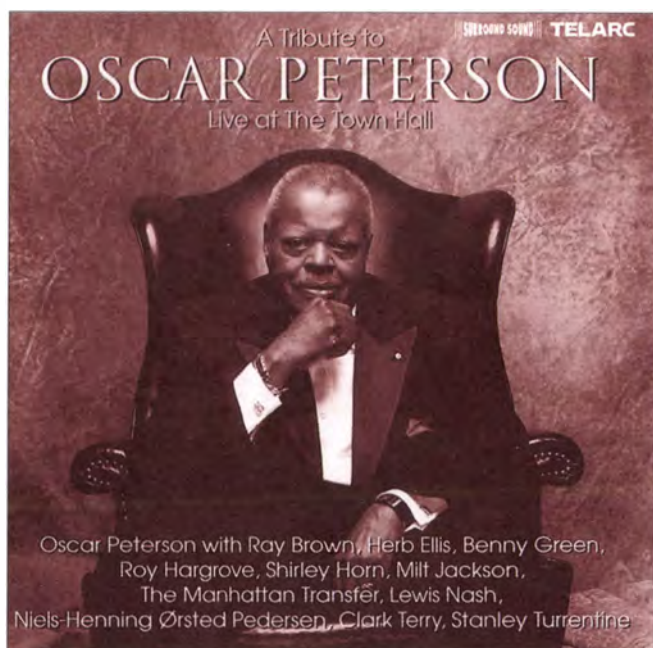
teken”. De sokan mások is a legnagyobb elismerés hangján beszélnek azóta is a Telarc lemezek különleges hangzáselményéről, Dave Brubeck fia, Darius, aki maga is nagyszerű zongorista, egyszer azt nyilatkozta: „Apám karácsonyi albumát hallgatva az volt az érzésem, mintha otthon ülnek abban a szobában, ahol éppen apám játszik a zongorán...” Talán éppen az így nyert semmi máshoz nem fogható hangzásél-

ményben kell keresni a cég sikereinek titkát, a „legjobb hangmérnöki teljesítményért és klasszikus zenei felvételekért” megítélt Grammy-díjakat, amelyeket 1985 és 1997 között hat alkalommal ítéltek oda a Telarcnak.

A kiadót még 1977-ben alapította Renner említett barátjával, Woodsszal együtt, lényegében korábbi munkahelyükön, az Advent Records cégnél megszerzett tapasztalataik felhasználásával. Az 1936-ban született Renner, ez a tipikus amerikai, tipikus amerikai karriert tudhat magáénak. Az ohioi egyetemen szerzett zenepedagógusi diplomát, de folyamatosan képezte magát zenészként is: trombitán például professzionális színvonalon játszott nagyzenekarokban, és jazzegyüttesekben. Mindeközben megnyitotta a Century Custom Recording Service fiókcégét, és szabadidejében foglalatokodott amatőr zenészek, és kisebb zenei együttesek produkcióinak lemeze történő felvételével. Utána született meg 1970-ben a már említett Advent Records, amely viszont már egyértelműen a profikra szakosodott, és többek között a világhírű Clevelandi Szimfonikusok zenészeinek készített szóló-, illetve kamaralemezeket.

A Telarc-kettős másik tagjának, Robert Woodsnak a pályafutása sok vonatkozásban hasonlónak tekinthető Rennerével. Ő is zenész, igaz nem hangszeres művész, hanem énekes, aki pályafutása csúcsának

TEL

azt a Széll György emlékére rendezett Bach Máté passió-koncertet említ, ahol Robert Shaw volt a dirigens, az egyik szólista pedig Woods. Remek menedzseri vénával is megáldotta a sors: hamar képes kapcsolatokat építeni karmesterekkel, zenekarokkal, ami éppen kapóra jött annak idején a lemezipiacra betörni szándékozó Telarcnak. Woods, miközben rendszeresen vállalt énekési fellépéseket és producerként felvételeket készített az Advent Records számára, igazgatta kis hifiáruháza is San Antonióban. A „direct to disc” popalbumok iránti hihetetlen kereslet ejtette gondolkodóba afelől, hogy talán a hasonlóan szuperhangzású klasszikus lemezek is nagyobb vásárlóközönséget nyerhetnének meg maguknak. 1977-ben a Telarc elsők között dobott piacra szimfonikus zenekarral egy hasonló hangfelvételi technikával készített bakelitlemezt – a clevelandieket Lorin Maazel vezényelte –, majd egy évre rá már digitális technikával vett lemezeze produkciókat, és ezzel ebben a vonatkozásban is az elsők között volt az USA-ban. A kiadó csak 1983-ban jelentkezett első CD-jével, amely a japán Sonyval való együttműködésének volt köszönhető, de miután a Sony-standadok nem voltak ismertek Amerikában, ezért a Telarc első CD-it kényszerűségből a távoli Japánban gyártották le.

A kezdeti eredmények híre futótűzként terjedt el a szakmában, nem véletlen, hogy fokozatosan bővült a Telarc művészlistája: a clevelandiek mellett felvételeket készítettek a Seiji Ozawa vezényelte Bostoni Szimfonikusokkal, a Royal Philharmonic Orchestrával André Previn vezényletében, a magyar dirigensiskola kiemelkedő képviselőjének számító Ormándy Jenővel a Philadelphia Orchestra élén, a Londoni Szimfonikusokkal, akiket Sir Charles Mackerras fogott össze, és természetesen még egy sor kisebb, ugyanakkor színvonalas amerikai szimfonikus zenekarral – Cincinnati, St. Louis és mások –, valamint az azóta is a kiadó „bázis orkesztereként” tevékenykedő Atlanta Symphony Orchestrával, akiket hosszú ideje már az egykoron elsősorban a Toscanini legendás lemezfelvételein közreműködő énekkar révén ismert karmester, Robert Shaw vezényel. Ők számítanak a Telarc kiadó talán legtöbbet foglalkoztatott szimfonikus zenekarának. Az alapot ehhez az alig egy

ARC

ével a kiadó megalakulását követően megjelentetett Tűzmadár jelentette. A Sztravinszkij-lemez a szakma és a nagyközönség különleges elismerését vívta ki magának, és megteremtette egy mindmáig tartó színvonalas együttműködés alapjait. Shaw és csapata „mindenevő”, hiszen hallhatjuk őket a Telarc kiadványain Bach Magnificatjának, Beethoven Missa Solemnisének, Berlioz Requiemjének, Brahms Egy német rekviemjének színvonalas tolmácsolóiként, de előadják Britten Háborús rekviemjét, Orff Carmina Buranáját, avagy Bernstein Chichester Psalms művét is – a Telarc CD-ket előszeretettel választó lemezgyűjtők öröme. Azért folyamatosan bővül is a klasszikus zenei közreműködők palettája, többek között már Christoph von Dohnányi, Leonard Slatkin, Jesus López-Cobos, és Yoel Levi neve is ott sorakozik a rendszeresen foglalkoztatottak listáján, ahogy a hangszeres, illetve énekes szólisták rangsora sem kevésbé figyelemre méltó, hiszen Malcolm Frager, Yo-Yo Ma, Dawn Upshaw, Jerry Hadley, Barbara Hendricks, Plácido Domingo, José Carreras, Kathleen Battle, Frederica von Stade, Marilyn Horne neve önmagáért beszél.

A Telarc azonban korántsem csupán a klasszikus zene rangos propagátora, jazzfelvételei hasonló rangot vívtak ki maguknak, amelyek közt is a műfaj óriásainak

számító legendák sorozatai érdemelnek említést, így az Oscar Peterson, Dave Brubecket, Lionel Hampton, George Shearinget, Mel Tormét, Dizzy Gillespie-t, és a Count Basie Orchestrát felvonultató albumok. A legfrissebb újdonság alighanem présben van: Al di Meola a minap írta alá első exkluzív szerződését a Telarcnak, és augusztusban meg is jelenik a lemeze.

1993 óta önálló bluescímkeje is létezik a kiadónak, egyben külön érdekességnek számítanak a Telarc katalógusában a könnyű műfajt, a népszerű dalokat, slágereket, egyvelegeket népszerűsítő CD-k, amelyek közreműködői között is élre kívánczik az Erich Kunzel vezényletével gyakorta megszólaló Cincinnati Pops együttes. Az áttörést tulajdonképpen 1987 hozta meg, amikor a kiadó merész elhatározással piacra dobta Liza Minnelli Carnegie Hallbeli koncertjének élő felvételét.

Az amerikai lemez cég több mint négyszáz CD-t tartalmazó legfrissebb katalógusa külön figyelemre méltó izléses megjelenésével, amely ötletesen két oldalról forgatható: az egyik a klasszikus, a másikon a jazz CD-k borítóit bemutató kínálat informál az újdonságokról, egyben az is kiderül belőle, hogy manapság évente ötven új kiadvánnyal gazdagodik a paletta.

Lindner András

Oldal Gábor
sorozata

16. Kitekintés agónia után

A '80-as években, a digitális lemez térhódításával a Hungaroton nehezen megvalósított vertikálitása újra elveszett. Az új jelhordozó – használati körének kiszélesedése miatt – fokozatosan elszakadt a kizárólagos zeneközvetítéstől, így gyártása is önálló üzletgá alakult, bár világviszonylatban egyelőre a nagy hanglemezkidatok kezében maradt. A Hungaroton világszínvonalú helyzetének megtartása vagy további fejlesztése végett tökéletesítésre lett volna szüksége. Ehhez állami támogatásra nem számíthatott, ezért választásra kényszerült: visszafogja fejlődését, vagy önállóságának részbeni feladásával csatlakozik valamelyik multinacionális vállalatcsoport táborához. A második megoldás tűnt vonzóbbnak.

Alapos körültekintés után a számba jöhető vállalatok (CBS, Philips, Sony, Time Warner) közül legelőnyösebbnek az amerikai Thorn-EMI céggel létrehozandó közös vállalati megoldást ítélték. A szerződés megkötése előtt azonban a tárgyalásokat vezető Bors Jenő 1990-ben felmentették igazgatói megbízatásából. A kulturális irányítás elvben egyetértett a vállalati részleges privatizálásával, de helyesebbnek vélte, ha ezt a nyugdíjkorhatárhoz érkezett Bors Jenő helyett már a kinevezendő új igazgató bonyolítja le. Valójában nagyobb súllyal érvényesült az, hogy nem kívánatosnak ítélték a magyar zenei életben már jelentős szerepet betöltő hanglemeziparba külföldi befolyás beépülését, és a kereskedelmi szempontok fokozottabb érvé-

nyesülését. A nemzetközi szakma számára ezek elfogadhatatlan szempontok, mert nem szakmai, hanem zenepolitikai természetűek voltak. A világcégeket ez kiábrándította az egyébként jelentősnek ítélt magyar állami hanglemeziparral történő társulás tervéből, s helyesebbnek ítélték saját irányításuk alatt álló helyi vállalatok létrehozását. A csakhamar megjelenő és Magyarországon gyorsan berendezkedő világcégek természetesen elsődleges feladatuknak tekintették saját, széleskörű nemzetközi kínálatuk terjesztését és nagyvonalú kiszélesítését. Több évtizedes megszakítás után ugyan gyakorlatilag helyreállt a magyar és a nemzetközi hanglemezipiac szinkronitása, de fokozatosan visszaszorult a hazai lemezkiadás.

A Hungaroton élére a jeles orgonaművész Ella Istvánt nevezték ki, aki természetesen a kulturális irányítás uralkodó szemléletének megfelelően látott megbízatása teljesítéséhez. 1990-ben egyik nyilatkozatában ezt így fogalmazta meg: „A vállalat hazai és külföldi erkölcsi, üzleti sikerekkel rendelkezik. Ez tény. Leendő munkatársaim tehát jól dolgoztak. Mégis, régóta és sokan úgy gondoljuk, a Hungaroton mint vállalkozás egyensúlyt téveszt, és majdnem kizárólag az üzlet irányába mozog. Nem tagadom, komoly művészi értékek is megjelentek, de állítom, hogy ezek mellett a magyar zenei élet jóval sokrétebb. Nagyon komoly

értékeket képviselő műveket nem vettek lemezre, világszínvonalú előadóművészek kerültek háttérbe igazságtalanul.”

A kialakuló, indulatoktól nem mentes viták érzékeltetésére idézünk egy korabeli újságcikkből: „Mendezserek kellene, akiknek léte nem a kinevező hatalom jóindulatától, hanem attól függ, tudnak-e egzisztenciális terepet kialakítani a tehetség alkotásai és produkciói számára, akiknél nem a művész koldulja ki, hogy közönség elé kerülhessen, hanem ők kutatják fel az őket is eltartó művészt, és vívják ki számára az életfontosságú közérdeklődést.”

Jóllehet a Hungaroton privatizációja kívánatos cél maradt, de ilyen viszonyok között ez nehezen megvalósíthatóan bizonyult. A magyar hanglemezipiacon az óriási erőforrásokkal rendelkező világcégek hamar vezető szerephez kerültek. Mellettük nagyszámú kis hazai vállalkozás alakult, melyek helyi vagy rétegigények kielégítésére voltak képesek. Ez kiszélesítette, de egyben szétforgácsolta a piacot, amelyen egyidejűleg csökkent a fizetőképes kereslet és előretörték más médiák, például a videó. Megtorpant a szakmai világlejtelődéssel szinkron haladás lehetősége. A Hungaroton exportja gyakorlatilag elsorvadt. Az 1990-ben még százmillió forintos nyeresége 1992-ben 216 millió veszteséggé változott. A privatizálás egyre sürgetőbb

FOTÓ: PROMOCIO

Fischer Annie saját stúdiófelvételt hallgatja vissza

grammofonológia

vált, de a jelentkező vállalkozók nem sok jóval biztatnak. A vállalat részletekben történő privatizálása tűnt megoldhatóbbnak. A dorogi gyártelep megvásárlására jelentkező magyar származású Paul Posa cége, a World Star Ltd. azonban nem bizonyult fizetőképesnek. Az ebből remélt 300 millió bevétel, mely legalább átmenetileg enyhítette volna a Hungaroton gondjait, így elmaradt. Három év múltán Ella Istvánt felmentették, és a vállalat élére teljes jogú biztossá a csődmenedzser szakembert, Simon Sándort nevezték ki. Az új vezető ismerős volt a Hungaroton ügyeiben, mert 1993-ig Ella István mellett gazdasági tanácsadóként működött. Úgy vélte, a vezetés nem biztosította a művészi színvonalal egybevágó gazdasági hátteret, de a Hungaroton megmenthető. A privatizáció azonban egyre kilátástalanabbá vált, a hitelek kiegyenlítése pedig mind fontosabbá. A legegyszerűbb és radikális megoldásnak a vállalat végelszámolása tűnt.

A felszámolás során a Hungaroton vagyona szétszóródott. A lemeztárak ócskavassá váltak. A gyár- és raktárpépületeket más célra hasznosították. Az üzletek és a kiépült kereskedelmi hálózat gazdát cserélt, a sokévi tapasztalattal rendelkező szakembereket szétszóródott. A CD-lemeztárakkal egy időben világszerte felbukkanó kalózkiváltások a magyar piacot is elárasztották. Egyidejűleg mindinkább érezhetőbbé vált a világ zenekultúrájában zajló átalakulás. Mindezzel a hazai zenepolitikai irányítás értetlenül és tanácstalanul állt szemben.

A multinacionális vállalatok a '80-as években lényegében kétféle irányban keresték a bonyolódó helyzetből való kibontakozás lehetőségeit. Világosan felismerték, hogy a klasszikus zeneirodalom ismételt, mind újabb előadókkal történő újrafelvétele már értelmetlen túlteljesítés. Ez kedvező a felbukkanó újabb előadóknak, de a növekvő költségek és a csökkenő forgalmazási lehetőségek mellett a kiadók számára veszteséges. Álláspontjukat pontosan megfogalmazta Peter Gelb, a Sony Classical elnöke: „Hiszek a nagy zenében, de nem kívánom lemezre venni”. Jól érzékelhető volt viszont, hogy a közönség nagy tömegei szívesen fogadnak egyfajta köztes megoldást, magasszintű előadói technikával, de szórakoztató célzattal megszólaltatott műsort, amelyben a közismert klasszikus zeneirodalom válogatott

FOTO: PROMOCIO
A hetvenes években korszerűnek számító technika ma már műzeumba való

darabjai és a popzene, vagy a jazz legnépszerűbb termékei együtt jelennek meg. A lemezipar természetesen alkalmazkodik ehhez a fejlődéshez. A klasszikus komolyzenei felvételek mindinkább csak a világviszonylatban is kiemelkedő produkciókra korlátozódnak, s ebben a multinacionális vállalatok ma is legyőzhetetlenek.

Az elmúlt évtizedek nagy popzenei világsztárokra alapozott irányzata kifulladásával az ellaposodó szórakoztató zenét átengedik a kisebb, helyi vállalkozásoknak. E változáshoz igazodnak az előadóművészek is. Jórésztük átpártol a használati zeneigény kielégítéséhez, például filmzenékben közreműködik, másrészt egyéni, improvizatív zenei területekre költözik. Példaként kínálkozok a 19 évesen művészüztökösként felszárnyalt hegedűművész, Vanessa Mae, aki együtt játszik hagyományos klasszikus zenét és mai popmuzikát. Minderre már meg is született az új „Crossover” megjelölés. A törekvés úgy látszik célravezető – legalábbis a hanglemezipar számára. Vanessa Mae első The Violin Player albuma (1995) az USA-ban 300 000, a világpiacra 3,2 millió példányban talált vevőre.

A zenei irányváltás mellett a multinacionális vállalatok másik kitörési törekvése mint a múltban már többször, a reprodukciós technika átalakítása, most átállás az eddigi csak auditív rendszerekről az audiovi-

zuálisra (DVD). Az kétségtelen, bármilyen lesz is a jövő útja, a szakma csak az eddig kimunkált technikai, kereskedelmi, művészeti alapokra támaszkodhat. A világ hanglemezipara nem a felszámolás, hanem az átalakulás útját keresi.

A magyar hangiparban és felső irányításában évekig zajló terméketlen vita után, amelyet nem érdemes részletezni, úgy tűnik, nyugvópontra jutott a kérdés. A Hungaroton legmagasabbra értékelt maradványa, az archívum, kemény küzdelem után megőrzésre és értékesítésre, szigorú megszorításokkal két utódvállalatnak jutott. A komolyzenei és irodalmi anyagát a Hungaroton Classic Kft., a könnyűzenét a Hungaroton Gong Kft. gondolhatja. Lényegében ez érték-megőrző és múzeumpótló megoldás, de a szakma aktualitás nélkül életképtelen. A szabaddá vált versenyben új produkciók létrehozása egyre nehezebb. Ehhez a nemzetközi piacokon is elfogadott, anyagi háttérrel is rendelkező kisebb vállalatok nélkülözhetetlenek.

A Hungaroton márka nemzetközi hírneve még jól cseng, egyes kiadványaira bel- és külföldön felfigyelnek. A magyar hangipar háromszor kelt eddig új életre, és emelkedett egyre magasabbra. Bízunk abban, hogy ez még egyszer sikerül.

Oldal Gábor

(Vége)

Az előadások skálájának egyik végén Fischer-Dieskau felvételei állnak. Eschenbach kíséri a régebbit, Brendel az újabbat. Fischer-Dieskau nem fukarkodik a szöveg dramatizálása terén, szinte határtalan expresszivitással hangsúlyoz, színez, árnyal. Ennyire direkt akcentusokat csak egészen kivételes művészek engedhetnek meg maguknak. Ha nem ő díszítené s olykor éktelenítene így a dalokat, alighanem ropant visszataszító volna az eredmény. Ám ez a hang és ez az autoritás elbírná az ilyen erőteljes hangsúlyozást, éppen rajta keresztül teljesedik ki, s művészi kifejezőeszköz, ami másnál bizonytalansággal visszafoghatna. A korábbi felvételen intaktabb a dalnok hangja, s Eschenbach kristálytisza és finom megoldásokban gazdag zongorázása izgalmasabb Brendelénél. A későbbi felvétel érdekessége viszont éppen az, ahogyan a két alapvetően különböző művész, a kifejezés szolgálatába állított decorummal cseppet sem fukarkodó Fischer-Dieskau és a meglepő díszektől és erős akcentusoktól tartózkodó Brendel együtt muzsikál. Erősebb kifejezőeszközökkel él két tenorista is. Kevesebb, mint Fischer-Dieskau, ám ők is töreksenek arra, hogy – néha váratlanul – markánsan hangsúlyozzanak egy-egy részletet. Schreierrel két felvétel van forgalomban. A korábbi Shetler, a későbbi Eschenbach kíséri. A korábbi frissebb, hajlékonyabb Schreier hangja, s ez tartogat több meglepetést a hirtelen expresszív megoldások terén. A későbbi lemez egységesebb, Schreier ritkábban él meglepően erős kifejezőeszközökkel s többször ügyel a zenei mozgás töretlenségére. Ez a felvétel egyike azoknak, melyeken a legszebben érvényesül az Ich will meine Seele tauchen kezdetű dal ritmikája és szép vonala. Eschenbach kísérete művesebb, de Shetleré sem tekinthető inferiorinak.

A nemrégiben feltűnt Bostridge hangja érintetlen, technikája kitűnő, hangjában némi melankólia bujkál. Fischer-Dieskaunál általában diszkrétebben, Schreiernél pedig folyamatosabban él különösen karakteres kifejezőeszközökkel. Az előadás kidolgozottsága példás, Drake dinamikus kíséretét pedig igen élvezetessé teszi a plasztikus felvétel. Wunderlich méltán legendás lemeze a természetes daléneklés egyik legszebb példája. A fiatalon elhunyt tenorista egyedülálló hangjával egyszerűen elénekli a dalokat, előadása mentesnek tűnik minden különösebb megfontolástól. Giesen kristálytisza zongorázása is hozzájárul a bejátszás ritka tökéletességéhez. Wunderlich lemeze arra az interpretációk értékelésekor sokszor háttérbe szoruló evidenciára is rámutat,

miszerint is az énekes zenében mégiscsak az énekhangé a főszerep. Ha a hang valóban ideális és az előadás stílus és színvonal tekintetében megállja helyét, utolérhetetlen előadás születik. Wunderliché az egyik felvétel, mely a Dichterliebe-interpretációk skálájának középpontjába állítható. Természetessége révén telitalálat.

A dalciklus eredeti változatát Hampson és Sawallisch vette fel. Hampson művészetének megragadására alkalmasnak tűnik a pazar jelző. Óriási hang, remek technika, igényes kidolgozottság s nem kevés extraverzió. Hampson rokona is, ellentéte is Wunderlichnek. Rokona, mert az ő stílusa is spontán és természetes, de az ő természetéből nem a közvetlen előadásmód, hanem a színészes közvetítés következik. Az eredeti változat stúdiófelvétele – bizonyosan Sawallisch derek s érzelmentes kíséretének – sietősebb és hűvösebb, mint Hampson korábbi koncertfelvétele. A Parsons kísérete koncertfelvételen Hampson mélyebb átéléssel és több indulattal, ugyanakkor hasonló kontrollal és pazarsággal szólaltatja meg a dalciklus végső változatát.

Bár előadása szöges ellentéte Fischer-Dieskau interpretációjának. Szépen és tartózkodóan énekel, a legapróbb részletekig ügyel a zene szépségeinek kibontakozására, az előadás precizitására és elevenségére. Nála az éneklés szépsége révén anélkül hatnak a dalok, hogy az énekművész különösebben kiemelne bármit is, hiszen a megvalósítás igényes volta révén végül is minden érvényesül. Wunderlich és Bär egyaránt egyszerű, szép és hatásos. Abban különbözik egymástól, hogy Wunderlichnél több az ösztönös-

SCH

ség, Bärnél a művészi megfontolás. Örvedetes volna, ha Bärrel továbbra is sorra készülének felvételek s Fischer-Dieskau egyik legjelentősebb utódjának is egész pályáját dokumentálnák lemezfelvételek.

Goerne hangja sajátosan fojtott és lágy. Ő is tartózkodik a kirívó kifejezőeszközöktől s éneklésének elégséges visszafogottsága mellett monumentális képet tár elénk a dalciklusról. Goerne a nagy ívek mestere, aki Bärhez hasonlóan ügyel a zene természetes folyásának megvalósulására. Kísérője, a nála extrovertáltabb Ashkenazy – többek közt az Ich grolle nicht kezdetű dalban – olyan részleteket is felsillant, melyeket eddig nem hallottunk.

Hampson mellett Quasthoff interpretálja a legfőképpen, legerőteljesebben a dalciklust. Előterbe helyezi az éneklés szépségét, különös melegséggel tölti meg az énekeket, s feltűnő figyelmet fordít a német beszédhez közelálló kiejtésre. Az Im Rhein kezdetű dal messze nála a legszebb: meglehetősen lassú, kezdetben, mikor a nagy szó egymás után kétszer is szerepel, monumentális, a második versszakban csendesebb, a harmadik strófánál pedig hihetetlenül finom. Szidon tömör kísérete alkalmazkodik Quasthoff határozott énekléséhez. Bär előadása ter-

Az említett felvételek

Énekes	Kísérő	Megjelenés éve	Kiadó
Gérard Souzay	Dalton Baldwin	1960	Philips Classics
Fritz Wunderlich	Hubert Giesen	1966	Deutsche Grammophon
Peter Schreier	Norman Shetler	1975	Berlin Classics
Dietrich Fischer-Dieskau	Christoph Eschenbach	1979	Deutsche Grammophon
Theo Adam	Jörg Demus	1980	Berlin Classics
Dietrich Fischer-Dieskau	Alfred Brendel	1986	Philips Classics
Olaf Bär	Geoffrey Parsons	1986	EMI Classics
Paul Esswood	Nicholas McGegan	1989	Hungaroton
Peter Schreier	Christoph Eschenbach	1991	TEDECC
Thomas Quasthoff	Roberto Szidon	1993	RCA
Thomas Hampson	Geoffrey Parsons	1994	EMI Classics
Wolfgang Holzmair	Imogen Cooper	1995	Philips Classics
Thomas Hampson	Wolfgang Sawallisch	1997	EMI Classics
Matthias Goerne	Vladimir Ashkenazy	1998	DECCA
Ian Bostridge	Julius Drake	1998	EMI Classics

UMANN

Dichterliebe

mésztesen visszafogott, Goernéé finom, de monumentális, Quasthoffé erőteljes, mégis mértéktartó. Holzmair előadását elegancia és az igen mély átélés diszkrét, finom eszközökkel való kifejezése jellemzi. Az ő előadásában tulajdonképpen minden megvan, ami a különböző interpretációkban manifesztálódik. Hangja rokona Bärenek, hiszen kisebb hangerővel és apró részletek művészi megformálásával megszólaltatandó alkotások előadásakor teljesedik ki igazán. A zene természetes folyása soha nem törik meg nála, így Wunderlich, Bär, Goerne, Quasthoff előadásainak erényei is felbukkannak az övében. Interpretációja a kifejezett átélés révén pedig Fischer-Dieskau, Schreier és Bostridge lemezeire is emlékeztet. Cooper zongorázása is levegős és finom, mint Eschenbaché.

Az említett felvételek között dőreség volna sorrendet felállítani. Mindegyikben más domborodik ki, s a maga módján mindegyik nagyon értékes. Gyengébb vonásaikat kissztültség volna előtérbe tolni. Azon pedig ne csodálkozzék senki, hogy az előadások egy-egy részlete olykor cáfolja az általuk nyújtott általános képet.

Néhány felvételt periferikusabbnak tartok az iméntieknél. Illő megemlékezni egy nálunk méltatlanul kevésbé ismert, legendás dalénekes felvételéről. A Souzay-előadás szomorkás hangvétele, egzisztenciális érintettsége később legjobban Bostridge és Holzmair interpretációiban tér majd vissza. A nagy francia dalénekest mindig is Fischer-Dieskau ellenpárjaként emlegették, ahogyan lenni szokott, részben joggal. Souzay művészetének tartózkodó, arisztokratikus jellege s introvertált volta kétségkívül ellentéte Fischer-Dieskau direkt, extrovertált megközelítésének. A nem anyanyelvű énekesek közt Souzay az egyedüli, aki erős idegen akcentussal éneklő dalciklust. A felvétel mindent kiemelő hangzása nem iga-

zán ideális. Ha ma nemcsak Fischer-Dieskau, hanem Bär, Goerne vagy Holzmair interpretációival is összeveti az ember Souzay előadását, kissé pátoszosnak és direktnek tűnik. Souzay interpretációjának jelentősége ma alighanem felülmúlja az általa nyújtott élményt. Előadasmódja túlhaladott, de ahhoz még nem eléggé, hogy stílusának újra erős vonzereje legyen. Talán eljön ennek is az ideje, hiszen az előadás igényességéhez és magas színvonalához nemigen férhet kétség.

A Winterreise és a Schwanengesang jól bírja a basszisták és basszbaritonisták előadását, a Dichterliebe kevésbé. Adam lemeze elsősorban ezért periferikusabb, másodsorban pedig azért, mert hangja – Bärétől és Holzmairétól eltérően – nagyobb volumen esetén érvényesül jobban. Ezért emelkedik ki nála többek közt az Im Rhein és a Die alten, bösen Lieder kezdetű dal. Utóbbi ő és régi felvételén Schreier éneklő a leglassabban. Demus kísérete különös, részben a beállításnak köszönhetően. Igazi kuriózum Esswood felvétele. Kvalitását mi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy a kontratenor előadása kevésbé furcsa, mint várná az ember. A lemez felveti a kérdést, nem énekelhetnének-e gyakrabban dalokat a kontratenoristák. A régi Conrad Graf-zongorának érdekes a hangja, s a kísérők közül McGegan bánik a legszabadabban az anyaggal.

Bostridge mind a négy kimaradt dalt felvette, a tizenhat dal előtt csendülnek fel. Az eredeti változat eltérő megoldásai, úgy vélem, érdekesekek, de csak ritkán érdemes a megszokott változatot felcserélni rájuk. Viszont kérdés, nem kellene-e olykor a tizenhat dal megszokott verziójánál maradván eredeti helyükön előadni a négy kimaradt dalt, a Wenn ich in deine Augen seh' után a Dein Angesicht és a Lehn deine Wang, s az Am leuchtenden Sommermorgen

után az Es leuchtet meine Liebe és a Mein Wagen rollet langsam kezdetű, egyébként jól ismert dalokat, helyreállítva ezzel a mű eredeti felépítését.

S vissza lehetne hozni még más is. Nevezetesen egykét ma már nem kapható felvételt. Pears és Britten, Kollo és Gage, Schreier és Sawallisch, Wächter és Brendel, Blochwitz és Jansen, Krause és Gage, Fischer-Dieskau és Höll felvételeit mára törölték a katalógusokból, némelyik egészen rövid ideig volt csak forgalomban.

Ki-ki válasszon ízlése szerint a lemezek közül. Ha valaki tanácsot kérne, azt mondanám, először Wunderlich, Fischer-Dieskau és Eschenbach, Bär, Quasthoff, Goerne vagy Bostridge lemezei közül válasszon, aztán hallgassa meg Hampson felvételét az eredeti változatról, s ha megszerette a Dichterliebét, ismerje meg minél több előadását.

Zay Balázs

FILHARMÓNIA BÉRLET

Öt hangverseny a Zeneakadémián

1998. szeptember 28.

Orosz Állami Szimfonikus Zenekar

Vezényel: **Jevgenyij Szelvanov**

MAHLER: 7. szimfónia

1998. október 30.

Orchestre National de Lyon Vezényel: **Emmanuel Krivine**

Közreműködik: Chantal Juillet (hegedű)

LISZT: Les Préludes • CHAUSSON: Poème

RAVEL: Tzigane • DEBUSSY: A tenger

A Francia Intézet támogatásával.

1998. november 22.

Liszt Ferenc Kamarazenekar Hangversenymester: Rolla János

Közreműködik: **Ránki Dezső** (zongora)

BEETHOVEN: B-dúr „Nagy fuga”, op. 133.

BEETHOVEN: B-dúr zongoraverseny, op. 19.

CSAJKOVSKIJ: d-moll vonósszextett „Firenzei emlék”, op. 70.

1999. január 8.

Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara

Vezényel: **Héja Domonkos**, a MTV IX. Nemzetközi

Karmesterversenyének győztese

Közreműködik a MR Gordonkaversenyének győztese

CSAJKOVSKIJ: Rómeó és Júlia – nyitányfantázia

R. STRAUSS: Rózsalovag – szvit

CSAJKOVSKIJ: Rokokó variációk

R. STRAUSS: Don Juan – szimfonikus költemény

Társrendező a Magyar Rádió.

1999. január 28.

Nemzeti Filharmonikusok Vezényel: **Fischer Ádám**

Közreműködik: **Kocsis Zoltán** (zongora)

MOZART: Esz-dúr szimfónia, K. 543.

MOZART: c-moll zongoraverseny, K. 491.

MOZART: D-dúr szimfónia, K. 104.

Bérletek ára: 6.900 – 5.900 – 4.900 – 2.900 Ft

EGYETEMI BÉRLET

Négy hangverseny a Zeneakadémián,
egy hangverseny a Budapest Sportcsarnokban

1998. szeptember 25.

A Budapesti Zenei Hetek nyitóhangversenye

Pest, Buda és Óbuda egyesítésének 125. évfordulója tiszteletére

Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar

Vezényel: **Kocsis Zoltán** Közreműködik: Mocsári Károly

DOHNÁNYI: Ünnepi nyitány

BARTÓK: Táncszvit

LISZT: A-dúr zongoraverseny

KODÁLY: Psalmus Hungaricus

1998. október 4.

Nemzeti Filharmonikusok Vezényel: **Hamar Zsolt**

PROKOFJEV: Rómeó és Júlia – balettszvit

PETROVICS: C'est la guerre – hangversenyszerű előadás

1998. október 29. Budapest Sportcsarnok

Orchestre National de Lyon

MRT Szimfonikus Zenekara és Énekkara

Nemzeti Énekkar, Debreceni Kodály Kórus

Honvéd Együttes Férfikara, Budapesti Kórus

Yann Beuron (ének)

Vezényel: **Alain Lombard**

BERLIOZ: REQUIEM

A Francia Intézet és a Magyar Rádió Rt. támogatásával.

1999. február 14.

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar Vezényel: **Izaki Masahiro**

Közreműködik: **Jandó Jenő** (zongora)

SIBELIUS: 2. szimfónia

GRIEG: a-moll zongoraverseny • GRIEG: Peer Gynt – I. szvit

1999. március 6.

Ránki Dezső és Klukon Edit

BEETHOVEN-LISZT: 9. szimfónia

Bérletek ára: 5.000 – 4.000 – 3.000 – 2.500 Ft

NÉPSZERŰ ESTI MUZSIKA

1998. szeptember 29.

„Harmóniában a MATÁV-val”

A Lipcsei Tamás Templom Kórusa Vezényel: **Georg Christoph Biller**

H. DISTLER: Singet dem Herrn

H. SCHÜTZ: Geistliche Chormusik

J. S. BACH: Singet dem Herrn, BWV. 225.

1998. október 29. Budapest Sportcsarnok

Orchestre National de Lyon

MRT Szimfonikus Zenekara és Énekkara

Nemzeti Énekkar, Debreceni Kodály Kórus

Honvéd Együttes Férfikara, Budapesti Kórus

Yann Beuron (ének)

Vezényel: **Alain Lombard**

BERLIOZ: REQUIEM

A Francia Intézet és a Magyar Rádió Rt. támogatásával.

Három hangverseny a Zeneakadémián,
egy hangverseny a Budapest Sportcsarnokban

1999. január 14.

Nemzeti Filharmonikusok

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

WAGNER: A nürnbergi mesterdalnokok – előjáték

MAHLER: Egy vándorlegény dalai

R. STRAUSS: Alpesi szimfónia

1999. március 5.

Liszt Ferenc Zeneakadémia Szimfonikus Zenekara

Vezényel: **Lukács Ervin**

Közreműködik: Lendvay József (hegedű)

BEETHOVEN: Coriolan – nyitány

BEETHOVEN: Hegedűverseny

BEETHOVEN: 7. szimfónia

Bérletek ára: 4.800 – 4.200, iskolai csoportoknak: 2.400 – 1.800 Ft

A Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Bérletek válthatók: Filharmónia Jegyiroda (Bp. V. Mérleg utca 10. tel.: 3180-281), Fortissimo Jegyiroda (VI., Nagymező utca 19., tel.: 302-3841).
A műsor- és szereplőváltoztatás jogát fenntartjuk.

HELIKONI ÜNNEPSÉGEK

Keszthelyen

Idén április 30. és május 2. között került megrendezésre Keszthely évtizedek óta legizgalmasabb kulturális eseménye, a Helikoni Ünnepségek. A rendezvény legújabb kori negyvenéves hagyományai sokat jelentenek azok számára, akik művészetek sokszínűségével egy központi helyen szeretnének találkozni. A Helikoni Ünnepségek gyökerei a múlt századból erednek: 1817-ben alapította Festetics György gróf, innen a helyszín varázsa. Az utóbbi évek újdonsága az irodalmi, zenei, színházi és képzőművészeti kategóriákon belül megrendezett középiskolai vetélkedő. Az elért helyezések eszmei értékéről beszélt a szakmai zsűri egyik tagja, a Budapesti Tomkins Énekegyüttes művészeti vezetője, Dobra János.

Cséby Géza, a Művelődési Központ igazgatója és Kálmán József segítségével Festetics György meggyújtja a helikoni lángot

Gramofon: Mikor kapcsolódott be a rendezvénybe az ország zeneiskolai hálózata?

Dobra János: A kezdeti időszakban a fesztiválnak nem kifejezetten a pedagógiai jelentőségét hangsúlyozták: művészeti találkozó megrendezése volt a cél ünnepi keretek között. A versenyszellem csak az utóbbi egy-másfél évtizedben alakult ki, amióta az esemény rendszeressé vált – hiszen a történelem sokszor évekre megszakította a fesztivál fonalát. Újabban két-évenként rendezi meg a házigazda, a keszthelyi Goldmark Művelődési Központ, valamint az erre a célra létrehozott alapítvány és Helikoni Rendezőbizottság, amely a város tekintélyes személyiségeinek bevonásával alakul; a rendezvény „jelke” egyébként a művelődési ház egyik vezetője, Kálmán Edit. Nota bene ahhoz, hogy Keszthely az évek során ilyen frekvencián kultúrközponttá vált, nagyban hozzájárultak a Festetics-kastély kitűnő adottságai. Egyrészt önmagában az épület impozáns megjelenése, másrészt megnyerő akusztikai adottságai is vonzották a legkülönbözőbb művészeti köröket, így könnyebben ki tudott alakulni egy sokak által szorgalmazott összművészeti fórum. Ez a két világháború közti időkben sikerült is, és most ennek a kornak a reneszánszát alakítják ki a szervezők.

G: Mennyire tekintik etalonnak az ország zeneiskolái a verseny helyezéseit?

D. J.: Én most másodszor voltam a zsűritag Szokolay Sándor és Hauser Adrienne társaságában, és tapasztalataim szerint a Dunántúlon jelent ez kihívást. Idén három ezer diák versenyzett, százharminc középiskola tanulói, és kétszáz zongorakísérő jött velük. Ez kilenc megyéből való diákságot jelent. Egyébként a zenei kategóriákon belül kamarazene, szólóhangszer- és énekkategóriában száz produkciót hallgattunk végig, közülük sokan kifejezetten magas színvonalúak voltak. Az aranyérmesek akár zenei pályára is bátorítjuk; többen dédelgetnek is ilyen ambíciókat.

G: A darabok eredeti előadói értelmezését értékelték többre, vagy a darabválasztást?

D. J.: Nálam a darabválasztás volt szinte a legfontosabb. Annyira befolyásolja ez az előadói teljesítményt, hogy egy nem megfelelő mű kiválasztása miatt ígéretes növendékek vérezhetnek el. Sőt azt kell mondanom, hogy a darabválasztással a színpadhoz nem szokott, előképzős növendék sorsa gyakorlatilag eldőlt. Sokszor nem lett volna szabad engedni az egyéni álmoknak...

G: Inkább klasszikus, vagy esetleg kortárs művek szerepelnek ezekben az álmokban?

D. J.: Főleg az ütősök jelentkeztek kortárs művekkel, de a fúvósoknál is előfordultak újdonságok; a zongoristák Bartóknál tovább még nemigen merészkednek. A fesztivál leg-

jobbja egyébként egy Bartók-interpretáció volt paksi fiatalember, Tóth János előadásában. Ő olyannyira nem gondolt zenei pályára, hogy nem is igazán értette, miért nyert. Teljesen tudatában volt a darabválasztás jelentőségének, de helyezésre nem számított, mégis az egyik legkiemelkedőbb teljesítményt nyújtotta.

G: Várható-e, hogy a közeljövőben a Helikoni Ünnepségeken elért helyezések az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyekhez hasonlóan automatikus felvételt biztosít az akadémiaira?

D. J.: A professzionális művészképzés iránt elkötelezett intézményekben olyan hangsúlyra nyilván nem tarthatunk igényt, hogy értékelésünk bármilyen módon befolyásolná a felvételi eredményét. Azt hiszem, hogy alapvetően nem is ilyen jellegűek a találkozó célkitűzései, ennél egy fokkal szeretné még előbb elkezdeni a kedvcsinálást a zenei pályához. Az a tapasztalatokban, kapcsolatokban és nem utolsósorban morális szinten jelentkező nyereség, amit a diákok a felkészülés és a fesztivál alatt szereznek, felbecsülhetetlen hatással lehet néhányuk életére. Olyan fiataloknak jelenthet tehát igazán sokat ez az esemény, akik eddig esetleg nem voltak tisztában saját kimagasló tehetségükkel, és most egy sikerélmény megfordítja a sorsukat.

H. Magyar Kornél

Robert Schumann
Szimfóniák

• Deutsche Grammophon
– PolyGram •

Robert Schumann sajnos oly rövid élete majd' húsz sorsdöntő esztendejének, azaz az 1832 és 1851 közötti periódus szimfonikus termésének legjavát tartalmazza a DG újonnan megjelent, három CD-ből álló albuma, mely a szimfóniaciklus – tudomásom szerint – első teljes korabeli hangszeres felvétele. E lemezen a négy szimfónia mellett – melyek között (természetesen) a sorszám szerint negyedik, ám valójában eredeti verziójában másodikként íródott d-moll szimfónia mindkét változata helyett kapott – olyan ritkaságokat is hallhatunk, mint az 1832–33 körül keletkezett, úgynevezett „zwickauai” szimfóniatorzó, az 1841-es keltezésű „Nytány, scherzo és finálé” és – végül, de nem utolsósorban – az 1849-es „Koncertdarab 4 kürtre”. John Eliot Gardiner és kiváló – főleg angol muzikusokból álló – „Forradalmi és Romantikus” zenekara „tisztán” szimfonikus téren már viszonylag régóta nem hallatott magáról, ám most elmondhatom: érdemes volt várni. Ez az album ugyanis rendkívül csattanós választ ad azokra a – zeneéletünkben idestova több mint egy évszázada lappangó – vélekedésekre, melyek szerint Schumann zeneszerzési tehetsége elsősorban a zongorarepertoárra korlátozódott. Félreértés ne essék, volt idő, amikor én is hajlottam erre a tévhitre, ám úgy érzem, ez már mindörökké a múlté. Mert az e lemezeken hallható művek, ebben az előadásban és persze ezekkel a hangszerekkel a „megszokottól” gyökeresen eltérő képet festenek, s e zeneszerzői portré egy olyan hallatlanul dinamikus, sok szempontból Schubert (és persze Beethoven) felől egyenesen Wagner irányába haladó – mondhatni: „forradalmian romantikus” – komponistát tár elénk, akinek a hangszerelés finomságai iránt is kivételes érzéke volt. A partitú-

S
c
h
u
m
a
n

Robert Schumann
Szimfóniák
Orchestre Révolutionnaire
et Romantique
John Eliot Gardiner
Deutsche Grammophon – PolyGram

rák lapjairól áradó csodálatos poézist remek előadás közvetíti, mely a korabeli előadási gyakorlatnak olyan apróságokban is igyekszik megfelelni, mint hogy a hegedűsök és brácsások állva játszanak: nem tehetem meg, hogy e helyen fel ne soroljam az említett négykürtös-verseny kiváló szólistáinak (Roger Montgome-

ry, Gavin Edwards, Susan Dent és Robert Maskell) nevét, akik az 1840-es évek újjításának számító ventiles F-kürtökön olyat teljesítményt nyújtanak, amelyhez foghatót én eddig bármilyen rézfúvós hangszerezen keveset hallottam. Gardiner szokásos opera-karmesteri rugalmasságával kíséri ezúttal kürtös szólistáit, és ugyanolyan csodálatos ensemble-hangzást sikerül velük elérnie, mintha egy Mozart-opera főszereplőinek kvartettjét dirigálná. Amit pedig a többi kompozícióval „művel” a hírek szerint épp az elmúlt hetekben lovaggá ütött maestro – amíg a hírt meg nem erősítik, maradjunk neve megszokott írásmódjánál –, annak méltatására nehezen találok szavakat. Erő, értelem és kivételes esztétikai érzék csodálatos kombinációja ad értelmet minden eljátszott ütemnek: csak ismételni tudnám néhány – e lap hasábjain a múltban már megjelent – Gardiner-méltatásom főbb gondolatait. Bizonyára lesz olyan zenekedvelő is, aki egyfajta „romantikus homály” hiányát fogja fájlalni ebben az olvasatban – mint ahogy ilyet nem is igen lelteni benne –, ám nézetem szerint mind Robert Schumann, mind pedig mi – zenehallgatók, akik szeretjük a világosságot – sokat nyertünk e cserén. Az ilyen előadások ugyanis (bár lenne belőlük minél több!) tisztán megmutatják a sokak által sokszor „leírt” historikus mozgalom életerejét, mely annak vezéralakjaiban szerencsére újra és újra a felszínre tör. Mi mást mondhatnék: várom a folytatást.

Vashegyi György

J e l m a g y a r á z a t

★★★★★
kiváló

★★★★
jó

★★★
közepes

★★
hallgatható

★
hallgathatatlan

Mozart
Don Giovanni

• Deutsche Grammophon
– PolyGram •

Úgy tetszik, a PolyGram csoport önmagával versenyez: három éven belül a harmadik felvétel bocsátja ki „az operák operája” zenéjével. Gardineré (Archív, 1994) a historikus irányzatot képviselte, Soltié (Decca, 1996) a romantikus túlzásoktól megszabadított „hagyományos-modern” egyensúlyt, így alkalmas ellenőrző tükör a mindössze négy hónappal később felvett Abbado-lemez antiromantikus felfogásához. A londoni Royal Festival Hallban adott két Solti-hangversenyt nem csupán a pódiumzajok és nézőtéri neszek tették élővé, míg a ferrari városi színházból (a fotók színpadi Abbado-előadásokra is utalnak) kevesebb az „életjel”. Az olasz maestro Európai Kamarazenekarának játékában egységes hangképet és számos, egybeült elsikkadó részletet figyelhetünk meg, ám csak ritkán ragad magával a zene és a dráma. Soltinál a recitatívók is előbbek, és a nagyvonalúbban felépített áriákra és együttesekre remek példa az I. felvonás négyese. A „modernül” éneklő két szereplőgárdából éppen egyre futotta volna! Az Abbadóé stílár és minőségi tekintetben vegyes, hőse, akárcsak Soltinál, Bryn Terfel; ott az uraság, itt a szolga jelmezében. Tavaly (9. szám) a jelentős címszereplők közé soroltam Pinza, Siepi és Waechter legifjabb utódját, de Leporello szólama talán még jobban „ül” a walesi óriás színes és magvas basszbaritonján. A fölényes énekes és vérbeli komédiás parádéz a két szerep egybecsúsztatásával, amikor gazdáját majmolja a II. felvonás 2-3. jelenetében. Máskor megfeszül rajta a szolga-gúnya, mintha Don Giovanni a „Metá di voi” szituációját ismételné. Terfel tehát „lefokozva” is emlékezetes figura, Kuncz, Taddei, Berry lemezeiért kell visszanyúlnunk, ha nagyságrendjét akarjuk kijelölni. (Ettől a Leporellótól még a bécsi változat gyengécske Zerlina-kettősét is szívesen vennők, melyet az angol ismertető beígér, de a lemez nem tartalmaz.) Simon Keenlyside mint dalénekes szerzett fényes nevet magának. Színésznek is megfelelő, hangja pedig erőteljesebben zeng, mint Gardiner főhőséé, aki sem Don, sem Giovanni

Mozart

Mozart: Don Giovanni
Simon Keenlyside, Bryn Terfel
Soile Isokoski, Matti Salminen,
Carmela Remigio, Uwe Heilmann,
Patrizia Pace,
Ildebrando d'Arcangelo
Vezényel: Claudio Abbado
Deutsche Grammophon
– PolyGram

nem volt, azaz sápadt „arcára” sem emlékszünk már. Ám Keenlyside sem eléggé félelmetes nagyvad, lehetne hódítóbb – vagy behízlelőbb; így nincs erotikus vonzasköre. Terfel bezzeg majd felfalta az útjába akadt nőt, Keenlyside csak kerülgeti őket. Őt hallgarva Kirkegaardnak nem jutott volna eszébe „az érzéki zsenialitás” kitétel. A parasztpáros itt jobb, mint Soltinál; d'Arcangelo a Gardiner-lemezen Leporellónak is bevált. Az elismerést érdemlő finn szoprán, Soile Isokoski (Elvira) mindenestül sikeresebb, mint az előregedett hangját és ijesztő technikai problémáit hisztérikus „bedobással” ellentételező Ann Murray. Isokoski No. 8 áriája kiváló. Hírnevéhez méltó a másik finn, Matti Salminen; hatalmas basszusa a Kőszobor-jelenetekben elhitei emberfeletti hatalmak jelenlétét. Az összehasonlítás során elégtellel tartozom a Solti-lemez úri jegyességének: Renée Fleming és Herbert Lippert szép orgánium birtokosai és hiányosságaik ellenére

magasabb fokon feleltek meg a mozarti dal- és alakmintázás követelményének. Uwe Heilmann tenorja a DG felvételen nazális és beszűkült, az indultatos előadásmód nem felelteti e jó művész nyilvánvalóan rossz diszpozícióját. Carmele Remigiót sikeres karrier kezdetén bízták meg Donna Anna szerepével, ám jelenleg csak kezdő volta tűnik föl. A darab semmilyen értelmezése sem állhat meg, ha e nő nemes és tragikus lény – akár fájdalma és sértett méltósága, akár visszafojtott érzéki vonzódása tüzei bosszúvágyát – nem méltó ellenfele a főhősnek. Remigiót „kidalolatlan” áriáinak ál-szenvedélyessége, tremolós magashangjai mellékalakká alacsonyítják; idegen e mozarti világban. Az új felvétel így csak Terfel alakításával gazdagítja a Don Giovanni-diszkográfiát, az igazi élményt nyújtó lemezeket a Gramofon 1997. 10. számának Antológiájában vehették számba.

Uhrman György

A **HUNGAROTON CLASSIC** ajánlata

Verdi
Rigoletto

• Philips Classics – PolyGram •

Az 1984-ben készült stúdiófelvétel most a Philips Classics Duo-sorozatában is megjelent. Korra s körülményekre jellemző előadás, az általa nyújtott élmény megfelel azoknak a várankozásoknak, melyek az előadók névsora láttán ébrednek az emberben.

A mantovai herceget az amerikai Neill Schicoff énekli. Ő volt az egyik legkeresettebb Lenszkij a közelmúltban. Hangja érdes, erős és egy kis szláv melankólia is bujkál benne. Az interpretáció kidolgozott és precíz. Mindig örülök, amikor kisebb hírnevű, ám derekasan helytálló tenoristákat hallok ismert operákban. Eugenio Fernandi, Carlo Cossutta vagy Jerry Hadley produkciói sajátos szintet visznek az interpretációk sorába.

A Gildát alakító Edita Gruberova elbűvöl csodálatos hangjával és művészi előadómódjával. Nehéz nem énekesnőt, hanem hús-vér figurát látni benne.

Sparafucilét Robert Lloyd énekli, John Tomlinson mellett a legkiválóbb brit basszista. Hangja tiszta, éneklése alapos felkészültségről tesz tanúbizonyságot. A lemezen szerepel egy másik kiváló basszista is, Kurt Rydl, aki Monterone szerepét adja elő. Rydl hatalmas hangjával megnyerő alakítást nyújt, belépésekor – szerepének megfelelően – rögtön magára vonja a figyelmet.

Maddalena szerepének jelentősége nem egy lemezfelvételen megnőtt azáltal, hogy kimagasló énekesnő alakította. Giulini lemezén Jelena Obrazcovának jutott a szerep, Chailly felvételén pedig Sherley Verretnek. Sinopoli bejátszásán

V
e
r
d
i

Verdi: Rigoletto
Renato Bruson, Neill Schicoff,
Edita Gruberova, Robert Lloyd,
Brigitte Fassbaender, Kurt Rydl
A Római Santa Cecilia Akadémia
Ének- és Zenekara
vezényel: Giuseppe Sinopoli
Philips Classics – PolyGram

Brigitte Fassbaendert halljuk a bérgyilkos hűgának szerepében. Nem okoz csalódást. Schicoff, Gruberova, Lloyd, Rydl és Fassbaender más és más világot képvisel. Különböznek egymástól is, és a Verdi-operák hagyományos világától is. Korra s körülményekre jellemző előadás: mind az interpretáció, mind a hangzás tekintetében jellegzetes stúdiófelvétel. Az ember színpadot kevésbé asszociál hozzá, gondolatai inkább a stúdió és a történet helyszíne között mozognak. Az összkép tarka is, egységes is. Tarka, hiszen a nagyobb szerepeket alakító énekesek sokféle stílust képviselnek. Sinopoli olasz ugyan, de nem az itáliai hagyományok leteleményese, hanem igen individuális karmester-egyéniesség, aki maga is színes, de egységes képet nyújt a műről. A felfokozott érzelmek, a színgazdagság és a meleg, élénk színek sokasága egybevága a különböző háttérű énekesek nyújtotta tarkasággal, ugyanakkor a vezénylés következetes forróságának és kidolgozottságának köszönhetően mégis egységes eredmény jön létre. Ezzel az egységességgel megint csak rímek a különböző világokat képviselő énekesekkel készített stúdiófelvétel egységes atmoszférája. Az első Sparafucile-jelenetben például szép a

két énekes különböző, de igényes, a szerepek szépségeit gazdagon feltáró alakítása, ugyanakkor híre-hamva sincs sikátoros hangulatnak, csak a mediterrán hőséget érezzük, amint összekapcsolódik bennünk Sinopoli hevülete s az itáliai város képe.

Az egyetlen szereplő, aki az opera eredeti hangzásvilágát képviseli, a Rigolettót éneklő Renato Bruson. Azt hiszem, többek közt vele sem számolnak igazán azok, akik a stílusváltás és számos kétségkívül hanyatlásnak tekinthető körülmény megállapításán túllépve kategorikusan beszélnek igazi Verdi-baritonok hiányáról. Hajlékony, lágy, de erős hangjával számos szerepben remekel. Rigoletto-alkításáról nemrég még egy felvétel készült, mikor Rost Andrea partnereként lépett fel Riccardo Muti milánói produkciójában. Bruson más szempontból is kilóg a sorból. Ő igen diszkrétén énekel. Noha Sinopoli tempói nem egyszer lassúak, alapvetően erős a dinamika és fokozott minden. A szólisták nagy részét is az előtérben halljuk. Amikor Bruson énekel, a hallgató asszociációiban a stúdió és a cselekmény helyszíne között megjelenik a színpad is. Ebben a tekintetben érdekes módon Gruberova áll hozzá közel, hiszen az ő megközelítését lehet negatív oldalról szemlélteni, azt hangsúlyozva, hogy az alakításnak másodrendű szerep jut az éneklés önmagáért való szépsége mellett, de lehet pozitív oldalról is nézni, s arra helyezni a hangsúlyt, hogy igazi divát hallunk.

Sinopoli, Bruson, Schicoff és Lloyd a Philips Classics nem sokkal a Rigoletto előtt készült Macbeth-produkciójában is együtt dolgozott. Kár, hogy az előadás lassú tempója és a CD-k egyezményes játékidéje miatt a Macbeth bizonyosan nem fog a Duo-sorozatban megjelenni.

Zay Balázs

**Brahms, Schumann és Schubert
dalok Waltraud Meier előadásában**

• RCA Victor – BMG •

Azt hiszem, nem szabad első hallásra ítélni erről a lemezről. Waltraud Meier hangja ugyanis annyira eltér attól, amit megszoktunk Schubert, Schumann és Brahms dalaival kapcsolatban, hogy az ember első reakciója még akkor sem befogadó, ha Meier Wagner-előadásait jól ismeri. A hang öblös, mély tónusú, erős mezzoszoprán. A Wagnert éneklő Meier nem törekszik kifejezetten erős hangerőre, de könnyedén győzi erővel a Wagner-szerepeket. Az ilyen hang is tud visszafogott lenni, ha gazdája – miként Meier – képes bánni vele, alapvető jellege azonban a csendesebb előadásoknál is megmarad. Az előtt azonban, aki kész megérteni Meier daléneklését, nagy élmény áll. Brahms Cigánydala-hoz illik Meier kundrys-izoldás temperamentuma, bár a dalokhoz illő temperamentum miatt itt nehezebb az énekesnő dolga, hiszen egyszerre kell érvényesítenie a sodrást és a visszafogottságot. Az Asszonyszerelem, asszonysors-ciklus kényesebb kérdés. Meier előadásából kétségkívül hiányzik a kislányos báj. Az asszonyi létnek ezt az aspektusát

Schumann: Asszonyszerelem, asszonysors
Brahms: Nyolc cigánydal
Schubert: Mignon, Énekek a Wilhelm Meisterből,
Margit a rokkánál stb.
Waltraud Meier – mezzoszoprán
Gerhard Oppitz – zuongora
RCA Victor – BMG

jobban tükrözi Elisabeth Schumann és Soile Isokoski előadása. Schumann legendás előadása a mára letűnt, egyoldalúan nőies ideált jeleníti meg. A Meierhez hasonlóan szép mély regiszterrel rendelkező Isokoski hangja teltsége ellenére is a lírai oldalra esik. Az övé nem szélsőségesen, de azért hagyományosan nőies előadás. Meier interpretációjának megértéséhez több szempontot is mérlegelni kell. Meggondolandó, indokolt-e átjárhatatlannak tekinteni a két kétségkívül nem egybeeső területet. Meier hangjából kétségkí-

vül hiányzik a kedves kislányosság, hangvételéből azonban nem egyértelműen. Aki tudja a látható szféra csalfaságának, gondolhat arra, hogy Elisabeth Schumann előadásának egyoldalú nőiesége magában hordozza az elnyomott férfiasságot is, s arra is, Meier előadásának számos Wagner-hősnő tragédiáját ismerő ereje magában rejtje a különböző női aspektusok integrációjának lehetőségét is. Kérdés, mennyire befolyásolja a művészi megvalósítás sikerét a személyiség és a szerepszemélyiségek közötti átjárás. A Meierrel részben párhuzamba hozható, részben szembeállítható Callas életére és művészetére tekintve csak addig gondolhatjuk, hogy kevésbé, míg végig nem nézzük, milyen szerepekben bontakozott ki a legjobban: Tosca, Violetta, Norma, Medea. S az sem elhanyagolható tény, Meier milyen énekesi fegyvertárral és kidolgozottsággal interpretálja a dalokat. Alighanem mostanában éli a növekvő tapasztalat és az idővel egyre több óvatosságot kívánó hang kapcsolatának legkedvezőbb időszakát. Hangja igen szépen érvényesül a Schubert-dalokban is, dús és konzisztens voltának köszönhetően csodálatos íveket ír le, például a Gesänge aus Wilhelm Meister első dalának Nur wer die Sehnsucht kennt, kennt szakaszánál, vagy a Gretchen am Spinnrade című dalban. Meier dús, mély hangja és az erőteljesen német hangléjtése kétségtelenül jobban illik Wagner operáihoz, mint ezekhez a dalokhoz, ugyanakkor az előtt, aki kész megbarátkozni a dalénekes Meierrel, sok minden feltárul. Ilyenkor nehéz pontozni – ez a maga nemében ötponos előadás.

Zay Balázs

**Mahler
V. szimfónia**

• Conifer Classics – BMG •

Mahler: V. szimfónia
Royal Philharmonic Orchestra
Daniele Gatti
Conifer Classics – BMG

Kevés dirigens említ Sir Georg Solti emlékirataiban név szerint a mai trónkövetelő karmesternemzedékből, Daniele Gatti közöttük van. Persze tudjuk, hogy Gatti ma már jóval több ígéretes tehetségnél. A Gramofon olvasói, ha máshol nem, lapunk hasábjain találkozhattak már vele, akkor Bartók Divertimentóját és Concertóját vezényelte, véleményem szerint sikerrel. Nagyon világos, szép produkció ez a mostani Mahler-szimfónia. Néhány részlet kifejezetten invenciózus megoldása emlékezetes perceket szerez hallgatójának. Kiemelkedően jól sikerült a harmadik tétel (Scherzo), talán éppen azért, mert Gattinak ebben a tételben van lehetősége leginkább arra, hogy függetlenítse magát a megelőző két tétel hangulatától, tartalmától, így önálló arculatú tételként jelenítheti meg. Gatti igen finom és

precízen kidolgozott hangszínei is itt érvényesülnek a leghatásosabban. A Scherzo sikerében igen komoly részt vállalt John Bimson is, aki kürtszóljával a lemez értékeinek egyik legjelentősebb forrásává lé-

pett elő. Talán túlságosan is jól sikerült a harmadik tétel, mert sem a negyedik tétel (Adagietto), ami egyébként a szimfónia jutalomjátékra leginkább alkalmas tétele lehetne, sem a Finale nem tud kibújni árnyékából. Hiányzik a felvételből az összefoglaló erő, ami egyébként Gatti eddigi produkcióit ismerve, meglepetés. A drámai kontrasztok hatásosak, az ironia és az őszinte pátosz együttes jelenléte hiteles, az előadás nem billen el sem az egyik, sem a másik irányba, egyszóval arányos, de az összkép valahogy hiányérzetet hagyott bennem. Ennek pontos okát nehéz lenne megmondani, csak, visszakanyarodva Soltihoz, érzékeltetni tudom. Amikor Solti és Adorno, a filozófus-zeneesztéta közelebbi kapcsolatban álltak egymással, Adorno valahogy így hívta fel Solti figyelmét Mahlerre: vezényeljen Mahlert, az az igazán önnek való zene. Arra gondolhattott Adorno, hogy Mahler jól állna Soltinak, de mostani CD-je alapján nehezen tudom eldönteni, hogy Mahler Gatti repertoárjának erőssége lesz-e valamikor.

Molnár Szabolcs

Murray Perahia
25 éves jubileumi válogatás

• Sony Classical •

Murray Perahia pályafutásának 25 évét a Sony négy CD-ből álló válogatás megjelentetésével ünnepli. A kiválasztott felvételek az 1977 és 1997 közötti időszakban keletkeztek, de a pálya ívéről természetesen így is csak hozzátétőleges képet alkothatunk. Jó szerkesztői elgondolásnak tartom, hogy a négy CD műfajok szerint és azon belül pedig időrendben mutatja be Perahia művészetét. Az első két CD a szólóirodalomból válogat Scarlattitól Schuberten át Lisztig, Bartókig, Bergig. A harmadik CD-n kamarazenét találunk, Beethoven Esz-dúr kvintettjét (op. 16), Schumann dalokat (op. 40) Sir Peter Pearsszel és Brahms g-moll kvartettjét (op. 25). A negyedik CD két verseny-művet tartalmaz, Mozart B-dúr zongoraversenyét (K.595) és Chopin f-moll koncertjét. Mozart versenyművét természetesen maga Perahia vezényli. Akik emlékeznek még Perahia budapesti koncertjére (nem is volt olyan régen), azoknak ez a felvétel biztosan felidéz majd valamit annak a koncertnek a varázsából is. A válogatást, eme sajátos lemez-műfajt, nem kedvelem, de ebben az esetben kivéteelt kell tennem, nemcsak személyes elfogultságból, hanem azért is, mert a CD szerkesztőinek sikerült néhány újdonságnak számító felvételt is bemutatni. Most jelenik meg CD-n először Bartóktól a Szvit (op. 14), az Improvizációk (op. 20) és a Szabadban, és teljesen új felvételnek számít Berg Zongoraszonátája (op. 1), valamint Michael Tipett szonátája. Elsőként és részletesebben ezekről a felvételekről szólok. Nem tudom mi-

Murray Perahia – zongora
25 éves jubileumi válogatás
Sony Classical

P e r a h i a

ilyen előtanulmányokat folytatott Perahia Bartók zenéjével kapcsolatban, de játékát hallgatva, különösen az Improvizációk esetében, szinte bizonyos, hogy valamilyen formában ismeri a kompozíciók alapanyagának használt népdalok hangzó eredetijét, szövegét(!), pontos képe van azok tartalmáról, prozódiajéről, hangulatáról. Néha határozottan az az érzésem, hogy interpretációjának egyes elemei a népi hangszeres játékmódból (pl. díszítések) származnak. Perahia számomra autentikus hangzású, Bartók-interpretációja bizonyára más előadók felvételeinek ismeretét is magába foglalja, azok tanulmányozása része előstúdiumainak, a végeredményt hallgatva azonban ez a körülmény huszadrangúvá válik. Különösen erős és egyéni profilja van a Szabadban előadásának. Ritkán hallunk éjszakai neszeket ilyen folyékonyan, nagyvívűen megformálni. Berg szonátájának felvétele a legfrissebbek közül való. Perahia stílusának számomra legrokonszenvesebb ismertetőjegye a józan visszafogottság, nagyszerűen tanulmányozható Berg zenéjének megszólatatásakor. Intellektuá-

lis téren bölcs szerénység, az érzelmeket tekintve fojtott szenvedélyesség jellemzi Perahia józanságát. A lefojtott érzelmekek erőteljesebben feszülnek, felkorbácsolóbbak, mint az extatikus lángholás, amitől elfordulunk, hiszen félelmet kelt, esetleg taszít. Perahia szenvedélye odafordulásra ingerel, részben azért, mert együttérzést kelt. És odafigyelünk, mert nem okoskodó, nem kioktató. Játékában az ész inkább fénylik, világít, s nem szikrázik. Ezek az emberi és zenészi kvalitások teszik Perahiát nagyszerű kamaramuzikus-sá. A CD egyik legnagyobb felvétele, talán nem véletlen, Brahms g-moll kvartettje, hallgatásakor a személyiség feloldódásának és ezáltal való kiteljesedésének elképesztő pillanatainak lehetünk fültanúi. Ez az ünnepi válogatás bizonyos, hogy üzleti szempontból sem lesz sikertelen.

Sokan lesznek majd úgy, hogy elkezdik keresni Perahia Scarlatti felvételeit, még több Mozart-versenyművet akarnak meghallgatni vele, kutatják Beethoven, Brahms zongorás kamaramuzsikáját és egészen biztos, hogy lesz olyan zenehallgató, aki Bartók-felvételeinek gyűjteményét éppen Perahiával fogja gazdagítani.

Molnár Szabolcs

Marton Éva
Schönberg és Wagner művei

• Hungaroton Classic •

Marton Éva legújabb CD-lemezének programja valószínűleg sokak számára érdekességként fog hatni, hiszen a XIX. illetve a XX. század két zeneszerzőóriásának, Richard Wagnernek és Arnold Schönbergnek egy-egy olyan alkotását választotta ki az énekesnő, amelyek nemcsak e két előbb említett század egyedi munkái, hanem az egész zenetörténelemben megkülönböztetett helyet foglalnak el. Figyelemkeltő már a lemez szerkesztése is, hiszen a megszokott sémák (kronologikus sorrendbeállítás) szerint először inkább Wagner alkotását, a Wesendonck-dalokat várnánk, s csak utána következne Schönberg darabja, az Erwartung (Op. 17.). A lemez szerkesztői azonban ebben az esetben helyesen döntöttek, hiszen az Erwartung (Várakozás) című kompozíció, mint ahogyan az címéből ki is tűnik, negyedik jelenetében (Er ist auch nicht da) a figyelemfelhívás, más szempontból a beteljesületlenség hangján szólal meg. Nincs még egy olyan Erwartung-felvétel, amelyen ilyen összhangban lenne az énekszöveg a muzikális meg-

Marton Éva – szoprán
Schönberg: Erwartung Op. 17.
Wagner: Wesendonck-dalok
Hungaroton Classic

formálással. Dallam és textus oly magas szinten találkozik egymással ezen a felvételen, mely még a fiatalon sztárrá lett, kiváló hanganyaggal rendelkező tiszavirág-életű szopránok, mezzók esetében sem fedezhető fel. Marton Éva hangjából néhol hiányzik már a hajlékonyság és a lendület, mégis a teljes elismerés hangján kell szólnunk a Schönberg-mű interpretációjáról. Sajnos John Carewe karmester nem képes mindig megfelelő tükröt tartani a muzikusok elé, akik irányítás híján több esetben ritmikailag is pontatlanokká válnak. A Wesendonck-dalok

esetében Kovács János irányítja a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarát. Ez a tény egészen más zenei koncepciókat jelenthet a dirigens jól ismerő zenebarátok körében, hiszen Kovács János minden hangversenyén pontosan, vitathatatlan precizitással irányítja zenekarát. Talán, mint lemez-karmester bizonyára magasabb szintű produkciókra is képes lehetne, ha mélyebben ismerné az elektronikus hangrögzítés fortélyait. Mindezen túl Marton Éva előadásában szívesen hallgathatjuk majd Wagner gyönyörű dalait, igaz, csak a művésznő iránti szimpátia miatt, hiszen ismerünk olyan énekesnőket, akik a mostaninál légiesebben vezetnek elő a német mester már-már impresszionisztikus dalait.

Hegymegi Ákos

Johann Adolf Hasse
Hat orgona-concerto

• Hungaroton Classic •

Szerény, de kellemes. E két szóval jellemezhetnénk azokat az alkotásokat, amelyek Sebestyén János orgonaművész mostani lemezén hallhatók. Ahogyan azt a kísérfűzetben olvashatjuk, Hasse azon zeneszerzők közé tartozott, akik a XVIII. század zenei égboltján szerényebb csillagként ragyogtak, de ha elvonatkoztatunk kortársaitól és műveiket önmagukban szemléljük, nem kevés szépséget és sokoldalúságot fedezhetünk fel bennük. Johann Adolf Hasse e lemezen hallható hat concertója a kor megszokott gyors-lassú-gyors tételrendjét követi. Sebestyén János

Johann Adolf Hasse:
Hat orgona-concerto
Sebestyén János – orgona
Hungaroton Classic

kiváló érzékkel nyúlt a darabokhoz. Hangszerválasztása a legfinomabb ízlésre utal, hiszen ezek a darabok leginkább kisebb orgonákon szólhatnak meg hitelesen. Számomra azok a művek tetszettek jobban, amelyek a svájci Ernen templom barokk orgonáján szólaltak meg. Tolmácsolójuk nemcsak kiváló stílusismerettel rendelkezik, hanem képes a művekben rejlő finom zenei gesztusok bemutatására, az egymásnak válaszoló szövegek finom énekeltetésére, vagy a lassú dalok melodikus előadására. A II., IV., VI. számot viselő concertókat a szekszárdi Művészetek Háza Jämlich orgonáján rögzítették. Ezt a lemezt egyrészt az orgonistáknak ajánljuk, hiszen Sebestyén Jánosnak köszönhetően biztos stílusérzékre nevel. Mellettük azonban minden zenetörténezt érdeklődéssel tölthet el Hasse egyéni kompozíciós stílusa, mely által esztétikailag több munka nélküli muzikológus is biztos megélhetést jelentő kutatási területhez juthat.

Bősze Ádám

Bartók Béla

A kékszakállú herceg vára, op. 11

• Deutsche Grammophon – PolyGram •

Végre egy lemez, amiről beszélnek az emberek! Lehet, hogy csak arról, milyen drága, vagy hogy Jessye Norman hogyan ejti a magyar szavakat, de tény, hogy sokan foglalkoznak vele, s ez valóban ritkaság egy komolyzenei CD megjelenésével kapcsolatban. A karmester, Pierre Boulez mitikus személyiség a magyar zenehallgató számára. Vagy két évtizeddel ezelőtt, a CBS-nél megjelentetett Bartók-lemez-sorozattal, Európa- és Amerika-szerte játszott hangversenyciklusaival a nemzetközi érdeklődés középpontjába helyezte Bartók Béla életművét. A Gramofon lapjain nemrégiben, az Antológia rovatban olvashatták Uhrman György elemzését a magyar nyelven énekelt Kékszakállú-felvételekről. Határozott állásfoglalás volt ez az „idiomatikus” előadásmód mellett. Az új verzió, amelyről most beszámolunk ebből a szempontból felemás. Boulez mostani szereplőválasztása ugyanis az előadóművészet történetének különleges pillanatát ragadja meg. Végre van olyan magyar basszus a világvonal táján, aki a Kékszakállú basszbariton szere-

Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára, op. 11
 Jessye Norman (Judit), Polgár László (Kékszakállú),
 Chicago Symphony Orchestra
 vezényel: Pierre Boulez
 Deutsche Grammophon – PolyGram

pét el tudja énekelni. Polgár László, a lemez tanúsága szerint, most van a csúcson. Árnyalókéességét, plasztikus szövegmondását, világos és sötét színeinek izgalmas kontrasztját jól ismerjük. Itt volt az ideje, hogy nemzetközi produkcióban, abszolút főszerepben lépjen a világ nyilvánossága elé. Jessye Norman már évek óta a csúcson van. Judit szerepét is többször énekelte koncerten és színpadon is. A lemez meghallgatásának friss élménye diktálja, hogy elfogultan és rajongva mondjam: nála jobb Juditot el sem tudok képzelni! Először is a színek széles skálája miatt. A kezdeti eltökéltség pillanataiban pl. úgy tűnik, a párban Judit viseli a nadrágot. Hangja sötétebb, hatalmasabb és mélyebb zengésű, mint partneréé. Ha ezt a gyönyörű anyagot élvez-

hetnénk csupán, akkor is megérne minden pénzt ez a lemez. De nem, mert a meglepődött, elcsodálkozott kisleány, a „házsártos”, rendet rakni akaró gazdasszony, a szerelemittas nő mondataihoz is megvan a maga külön-külön hangja, nem is beszélve az ötödik ajtó feltárlásakor felharsanó sikoltásról, amelyen egyenes ágon jutott ide a Walkür első felvonásának Siegliendéjétől, Norman legjobb szerepéből.

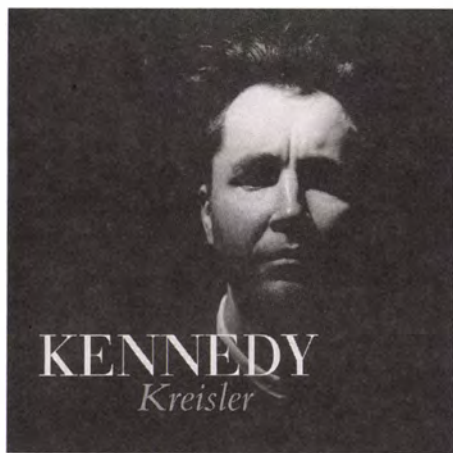
Boulez olvasatában Bartók műve gazdagon értelmezett, szimbolikus történet. A helyzetre utaló zsáner-elemek, zenekarban és énekszólamban egyaránt ki vannak emelve, néha szinte látjuk az aláhúzó piros cezurát. Ebből érthetjük meg, miért mondja a karmester feleslegesnek a színpadi megvalósítást: duplázásnak érzi, hiszen a zenében, tehát érzelmi szinten, minden megtörténik. Felesleges a játék, a díszlet, a látvány. Ennek ellenére idén nyáron mégis nagyszabású, ünnepi produkcióban, szcenírozott változatban, ő vezényli majd Aix-en-Provence-ban a darabot.

Farkas Virág

Fritz Kreisler

Kompozíciók hegedűre, a-moll vonósnegyes

• EMI Classics •

Fritz Kreisler: Kompozíciók hegedűre, a-moll vonósnegyes
 Kennedy – hegedű
 Rosemary Furniss – hegedű,
 Bill Hawkes – brácsa,
 Caroline Dale – cselló,
 John Lenehan – zongora
 EMI Classics

Ezen a CD-n több olyan rövidebb kompozíció is szerepel, amiről egy átlagos zenehallgató nem tudja, hogy ki a szerzője, nem tudja a címét, mégis amikor meghallja, úgy érzi: ismeri. Egy átlagos zenehallgató, közéjük számítom magamat is, Kreisler darabjaival koncertek ráadásáiban szokott találkozni, így azokat hiába is keresnénk a műsorfüzetben, és valljuk meg őszintén: szalonokba pedig már nem igen járunk. A Liebesleid, a Tambourin chinois, vagy a Londonderry Air ismerős melódiákat takaró címek, és művészi értékük felett már nem szokás elmélkedni egy kiadósabb koncert után.

Elmélkedésre most sem ad valódi okot az a nyolc hegedűdarab, ami Some Shorter Works gyűjtőcím alatt a CD első felét kitölti. Pedig Kennedy és kísérelője, John Lenehan, játékában kivétel nélkül még az irigy pályatársak sem találának. Egyáltalán: lehet ezeket a darabokat rosszul játszani? Kreislerrel kapcsolatos műveltségemet nem akarom erényné kovácsolni, így ezen a helyen eltekintek a művek értékelésétől. A művek aktualitása természetesen nem kérdéses: történeti értékekkel Kreisler művészete bizonyára rendelkezik, ha másért nem, a XX. századi zene történetének fő trendjeivel való párhuzamossága okán. Hiszen mindig érdekesebb dolog arra a kérdésre válaszolni, hogy mit hallgattak az emberek, milyen zene vette körül őket, mint arra, hogy milyen művek születtek, még ha erre a történetírás gyakorlata többnyire rácsafolni látszik. Sovány vigasz. Kénytelen vagyok ezt kimondani, így csempészve recenziómba kritikai hangot.

Molnár Szabolcs

Georg Philipp Telemann
Orpheus

• Harmonia Mundi – Karsay és tsa. •

Hogy a meglehetősen rosszindulatú ember (vagy csak kritikus?) hírében álló Mattheson mit érthetett „nyomorult összevisszaságon” („elender Mischmasch”), mindenki számára hamar világossá válik, ha megismerkedik Telemann „Orpheus” c. operájával, mely most René Jacobs felvételében, első ízben hozzáférhető. A felettebb termékeny német komponista e dalművében nem kevesebb, mint három különböző (német, francia és olasz) nyelven írott szövegek – üdítőnek igazán nem mondható – egyvelegét zenésítette meg. (Erősen leegyszerűsítve a helyzet a következő: a kórustételek jelentős része franciául íródott, olaszul elsősorban áriákat, németül pedig néhány áriát és sajnos sok-sok recitativót hallunk. Nyilván ízlés dolga, de számomra különösen megrázó volt ezeket a – kimondottan az ostobább fajtába tartozó – barokk librettó-közhe-lyeket éppen német nyelven végigcsodálni.) A mű cselekménye a legendás dalnok történetének erősen túlbonyolított verzióját kínálja – kifejezetten operatörténeti ritkaságnak tűnik viszont, hogy XVIII. századi címszereplő-főhős bariton hangon énekeljen –: a káoszhoz alighanem René Jacobs előadási változata is jócskán hozzájárul azon döntéseivel, hogy a cselekmény adott pontjain „rövid hangszeres átvezető részeket” iktat be Maurice Greene(?), Keiser, Handel és Telemann más művekből származó zenével, néhány „kiemelkedően kifejező” (eredetileg secco-) recitativót pedig

T e l e m a n n

Georg Philipp Telemann:
Orpheus
Akademie für Alte Musik Berlin
René Jacobs
Harmonia Mundi – Karsay és tsa.

accompanatová változtat. (Jacobs már csak ilyen: aki képes volt Monteverdi – a maga korában nyomtatott partitúra formában két alkalommal is megjelent, s ezért meglehetősen egyértelműen előadható – „Orfeo”-ját hangszerelési szempontból „újraértelmezni”, attól nem várhatunk mást. Nem tudok szabadulni attól a gyanútól, hogy ő s a hozzá hasonló előadók alapján véve nem hisznek abban, amit művelnek, s ezért van szükségük mindig némi érdekességre: ráadásul ha ennyi változtatást „be is vallottak” a műsorfüzetben, akkor tényleg rossz belegondolni, mi lehet a háttérben...) Egykori énekesből lett karmesterünk e produkciójához is sok jó szólistát válogatott össze, közülük néhányan kifejezetten nagy névnek mondhatóak, vállalkozásának – melyet színpadi előadások sorozata előzött meg – végeredménye mégis erősen vitatható. Kezdjük Telemann zenéjén: bár Mattheson fent idézett megállapításával – jóllehet az ismertetőfüzet meggyőző(?) érvelése szerint egyszerűen „teljesen süket volt” (hogy is van ez a kritikusokkal?)

– nem járt messze az igazságtól, az opera sok értékes zenét tartalmaz. Az összehasonlításra szinte kínálkozó handeli operavilág valamelyes ismeretében talán azt állapíthatnánk meg, hogy Telemann egy árnyalattal jobban „írja meg” áriáit, ám (sajnos) egy árnyalattal kevesebb tehetséggel is, legalább is száz kollégájánál. (Természetesen, mint minden általánosítás, ez is sántít, és semmit nem von le a sokszor kiemelkedő komponista egyéb érdemeiből!) A librettó „soknyelvűségén” túlmenően is jól felismerhető a párizsi hangszeres virtuózok számára kvartettekét komponáló Telemann közismert fogékonysága a francia stílus vívmányai iránt: szerzőnk itt sem tagadta meg magát, s ha valami, épp ez az opera lehetne a (Telemann számára oly kedves) „gemischter Stil” jelképe. Jacobs előadásából azonban csak az „interpretáció hiányzik”: számolatlanul jönnek az áriák és tételek, melyeket a karmester szörnyen exhibicionista csembalócontinuo-játéka – skála jobbra fel, akkordfelbontás balra le, végtelen trilla középen – hivatott összekötni, ám ez felettebb kevés. E két CD-nek nincs stílusa: képtelen vagyok felfedezni az egyébként mindig megbízhatóan, sőt sokszor magas színvonalon játszó és éneklő előadók tevékenységének igazi értelmét.

Vashegyi György

Mahler
IX. szimfónia

• Deutsche Grammophon -
PolyGram •

A kilences varázsszám. A számmisztika szerint a 3 x 3 tökéletessége miatt. Mi zenekedvelők nem tudjuk kimondani azt a szót, hogy kilencedik anélkül, hogy Beethoven utolsó szimfóniájára ne gondolnánk. Mahler Gusztáv – írjuk így magyarul, röpké budapesti éveit felidézve – ugyancsak nem tudott szabadulni a gondolattól, hogy a kilencedik talán neki is utolsó szimfóniája lesz. Szinte babonás félelemmel töltötte el kortársának, Brucknernek a sorsa, aki nem tudta befejezni a maga Kilencedikjét. Mahler tehát búcsúzott ebben a darabban, s a búcsú motívuma járja át a szimfónia első tételét is, az a motívum, amelyet Beethoven Les Adieux-szonátájából kölcsönzött Mahler.

Mahler: IX. szimfónia
Chicago Symphony Orchestra
Vezényel: Pierre Boulez
Deutsche Grammophon - PolyGram

Pierre Boulez a chicagói zenekar élén ugyancsak búcsúzik. A DG exkluzív művésze úgy nyilatkozott, hogy befejezte Bartók-ciklusát, s már nem akar új műveket felfedezni a jövő századnak. A Mahler-szimfóniák közül is dobozba került immár a csupán zenekart foglalkoztató Ötödik, a Hatodik és Hetedik. Ilyen áttört, légius Mahler-zenét ritkán hallani!

Tele van humorral, mosollyal, életszerű színekkel, önsajnáló és önironikus fintorral. Csalódás lesz azok számára, akik szentimentális vagy minden elsirató végrendelet-zenét várnak. Ez a Mahler nem nekik szól.

Itt mindent meg lehet kérdőjelezni. Mintha ráfújnánk egy kezünkön nyugvó tollpíhére – felröppen és visszatér, vagy eltűnik a semmibe. Ez a karmesteri koncepció főként a szélső (lassú tempójú) tételeknek kedvez, elsősorban az álom és realitás határán egyensúlyozó nyitótételnek. Ám a vaskos második, illetve a Rondo-Burleske tétel is érdekes, leginkább a korai Mahlert idézi, a Vándorlegény-dalok, meg az Első szimfónia triviális, földhözragadt epizódjait, persze mosolyogva és a megszépítő messzeségből visszanézve. És mindvégig érezzük, hogy a megnyugvás csak látszólagos, minduntalan felszökken mögötte a vacogó belső reszketés. Szubjektív és érdekes olvasat. Lehet, hogy nem annyira tökéletes, mint amit egy Kilencediktől elvártunk volna., de szokatlan és újszerű.

Farkas Virág

Wolfgang Amadeus Mozart
Missae breves KV 49, 65, 194, 220

• Teldec - Warner •

Négy, remekműnek is beillő, ám felettébb korai s ezért viszonylag ismeretlen Mozart-mise felvételét tartalmazza Harnoncourt új CD-je, melyet két részletben készítették el, s ezért a szokott „harnoncourti” előadógárda, a bécsi Concentus Musicus zenekar és Arnold Schoenberg kórus mellett két teljes szólistakvartett is közreműködött a KV 49-194, ill. KV 65-220 jegyzékszámú művek rögzítésében. Harnoncourt olyan ritka, igazán nagy formátumú muzsikusként, aki mind a hagyományos, mind pedig a „rég” hangszerek előadói praxis terén egyaránt figyelemreméltó, sőt sokszor egyenesen felejthetetlen teljesítményre képes: az is igaz viszont, hogy – személyes véleményem szerint – máig jelentős űr tátong közte és az általa létrehozott, ill. rendszeres

Wolfgang Amadeus Mozart:
Missae breves KV 49, 65, 194, 220
Arnold Schoenberg Chor
Concentus Musicus Wien
Nikolaus Harnoncourt
Teldec - Warner

együttműködésre kiválasztott együttesek legtöbbször zenei színvonaluk között. (Attól tartok, állításom igazságáról minden zenekedvelőt hamar meggyőzne egy olyan koncert, melyen „szerencséje” van az említett zenekart és kórust Harnoncourt betanításában, ám sze-

mélyes jelenléte nélkül hallani. Nekem 1993-ban ebben a megtiszteltetésben volt részem, s e hangversenyéről szívem szerint itt nem is mondanék többet.) E CD is sok-sok ragyogó zenei ötletben gazdag, s azok kivitelezése is viszonylag jól sikerül: bár a szólisták közül a Schäfer-Danz-Azesberger-Widmer kvartett tűnik jobbnak, a másik négyesből is „csupán” egy énekes, Elisabeth von Magnus(-Harnoncourt) lóg ki lefelé. Az általam – be kell vallanom – nem igazán kedvelt kórus a barokknál lényegesen jobban éneklő e korszak zenéjét, a zenekar játéka pedig egy-két pontatlanságot (s a már megszokottan kissé kaotikus intonációjú részfúvósokat) leszámítva jól közvetíti Harnoncourt gondolatait: a KV 220-as mise – azaz az egyetlen még valamelyest ismert mű, a „Spatzenmesse” – alcimadó verebei ebben az interpretációban kifejezetten jól érezhették magukat. Azaz könnyen lehet, hogy e – még egyszer hangsúlyozom, remekbeszabott! – művekből az eddigi legjobb elérhető előadással találkozunk, aki e CD (remélhetőleg boldog) birtokosa lesz.

Vashegyi György

Csajkovszkij
Zongorára és zenekarra
írott művek

• Melodiya-BMG •

A Kitajenko vezényelte b-moll zongoraverseny elég lehangolóan kezdődik, a hangzás sem tökéletes és roppant pátoszos a hangvétel. Mind ez cseppet sem kedvez a szólista belépésének, de mikorra elmúlik a szocreálosra sikerült bevezetés hatása, minden megváltozik, s az 1936-ban született Neuhaus-tanítvány, Igor Zsukov zongorázása egyre jobban lenyűgözi az embert. Határozott, biztos játék, plasztikus, szépen zengő zongorahang. Zsukov úgy tud billenteni, hogy a megszólaltatott hangoknak tömege, karaktere van. A b-moll koncert első tétele alapvetően hagyományos hangvételű, de a pazar zongorajáték és a sok apró jellegzetesség egyéni ízt ad neki. Igazi meglepetés éri az embert a harmadik tételben. Martha Argerich Kondrasin- és Abbado-kísérte koncertfelvételein fantasztikus hangsúlyozással játszotta ezt a tételt, s íme itt egy jóval korábbi szovjet felvétellel hasonlóan meglepő akcentusokkal és fűrge-séggel.

A Koncert-fantázia ritkán hangzik el, pedig számos értéke van ennek a kéttételes zongoraversenynek, s direktségét döreség volna rossz néven venni Csajkovszkijtól, akire az oly jellemző. A méltatlanul háttérbe szorult G-dúr zongoraverseny az album csúcspontja. A grandiózus mű egyik legjobb felvétele. Középtájon helyezkedik el két szélsőségesebb, de roppant találó megközelítés között. Az egyik Peter Donohoe és Rudolf Barsaj híres felvétele, mely az első tétel hihetetlen elánjával nyűgözi le a hallgatót, a másik Rozsgyesztvenszkij későbbi felvétele, melyet feleségével, Viktoria Posztnyikovával készített, s extrém lassúsága mellett csodálatosan kiforrott és oroszos. Zsukov bejátszása virtuóz és költői egyszerre – ami szükséges ehhez a mellőzött remekműhöz. Épp az első tétel különösen nehéz futamait játssza nagy szilajsággal, amit fokozásnak, végletekig feszített virtuozitásnak s nem túlzásnak érzünk. A tétel nagy kádenciáját is gyönyörűen játssza. Mindössze a zenekari bevezetést ismétlő zongoraszóló hagyományos akkordfelbontá-

МЕЛОДИЯ
MELODIYA THE RUSSIAN LABEL

2CD
TWOFRER

Peter Tchaikovsky

Complete Music for Piano and Orchestra

Igor Zhukov, piano
USSR Academic Symphony Orchestra · D. Kitaenko
USSR RTV Large Symphony Orchestra · G. Rozhdestvensky

C s a j k o v s z k i j

Csajkovszkij: b-moll*, G-dúr**
és Esz-dúr** zongoraverseny, Koncert-
fantázia*, Allegro
zongorára és vonósokra***
Igor Zsukov – zongora
Szovjetunió
Akadémiai Szimfonikus Zenekara,
vezényel: Dmitrij Kitajenko*;
Szovjet RTV
Nagy Szimfonikus Zenekara,
vezényel:
Gennagyij Rozsgyesztvenszkij**,
Mihail Jarovszkij***
Melodiya-BMG

sának elmaradása tűnik kevésbé szerencsésnek, mint a megszokott lágyabb, éneklőbb megoldás. Érdekes, a b-moll versenymű elején ennek az ellenkezője történik – a harmadik akkord enyhe bontása Kitajenko ügyetlen indítása után nem túl meggyőző, szerencsésebb felvezetés után azonban lehet, hogy másképp hatna. A G-dúr verseny második tételének sikere nem kis részben a dirigens dicséri, hiszen szinte

hármaverseny, a zongora mellett nagyobb szólistikus feladatot kap a hegedű és a gordonka is, és domináns szerep jut a zenekarnak. Barsajnál valamelyest elsiklott a mű ráérős, csehovos hangulata, de Rozsgyesztvenszkij mindkét felvételén remekül érvényre jut. Az Esz-dúr koncertben is szép billentést, határozott, összefogott előadást hallunk. Végül egy kedves, kétperces korai mű csendül fel, melyet a zongoraversenyek összkiadásaiba nem szoktak felvenni. A felvételek 1968 és 1976 között készültek, hangzásuk éles, de dinamikus és plasztikus. Jó lenne, ha ettől a nagyok árnyékában maradt orosz zongoristától több felvétel is napvilágot látna kompakt lemezen.

Zay Balázs

A **HUNGAROTON** ajánlata
CLASSIC

LISZT

PIANO MUSIC
Festivissimo
Romance
Slavino slavno slaveni!
Ave Maria
Bonne nuit des motifs
du Prince Louis
Ferdinand de Prusse
Revue Szigedini!

BETH HOVEN LISZT
Göncöl Sebász

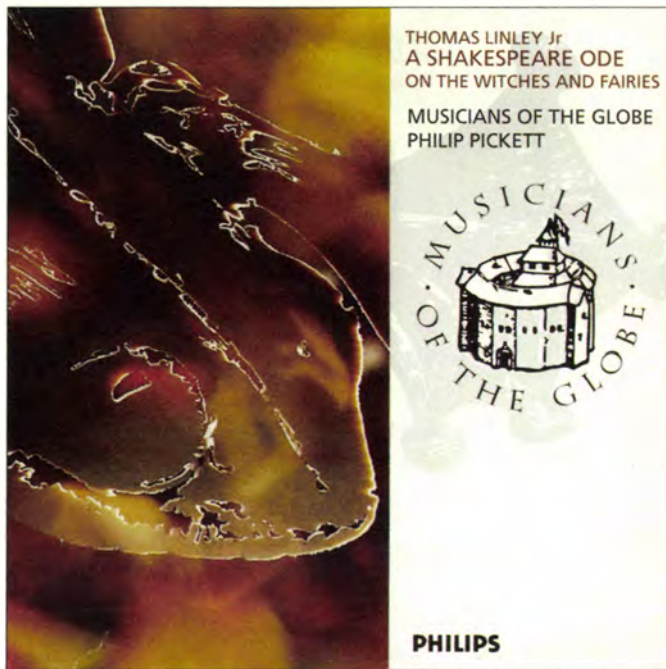
FERENC KEREK
piano

Thomas Linley
A Shakespeare Ode, 1776

• Philips – PolyGram •

Thomas Linley, Mozart firenzei tanulóútasa és barátja, akit a XVIII. század második felének legjelentősebb angol komponistájának tekinthetünk, alig 22 évet élt: 1756-ban, a salzburgi géniusszal egy évben, szintén zenészcsaládban született, s már rendkívül fiatalon csodálatos zenei tehetségről tett tanúbizonyságot. Elsősorban hegedűsként volt „csodagyerek”, bár az egyik első vele foglalkozó újságcikk 11 évesen, egy színelőadás (Covent Garden, 1767. január 29.) énekes-színész-táncos-hegedűs résztvevőjeként is méltatja tehetségét. 1768 és 1772 között egy pontosan be nem határolható időszakot Nardini tanítványaként Firenzében töltött, ahol 1770 áprilisában találkozott és szoros barátságot is kötött Mozarttal. (A Firenzébe látogató Charles Burney alig néhány hónappal később a következőket írja rólok: „Tommasinóról – ahogy nevezik – és a kis Mozartról egész Itália úgy beszél, mint e kor legígéretesebb tehetségeiről.”) 1771-72 körül visszatért Angliába, s ott zeneszerzés tanulmányait Boycenál folytatta; emellett több zenekar, köztük 1773-tól (17 évesen!) a londoni Drury Lane színházi együttes koncertmestere és szólistája lett. Halála váratlan és tragikus volt: 1778 nyarán egy vidéki látogatás alatt egy tavon csónakázva a hirtelen jött vihar miatt a vízbe fulladt. Mozart később is nagy szeretettel beszélt róla; magával egyenrangú tehetségnek tekintette őt, s úgy vélte, ha lett volna lehetősége tehetségét kibon-

Thomas Linley

Thomas Linley:
 A Shakespeare Ode, 1776
 Musicians of the Globe
 Philip Pickett
 Philips – PolyGram

takoztatni, „ma a zenei világ egyik fő ékessége lehetne”.

A Shakespeare-óda, melyet Linley 1776-ban, alig húszévesen a – már 1750-től óta rendszeres – londoni Shakespeare-émlékünnepségre komponált, e rendkívül tehetséges szerző legnagyobb szabású fennmaradt műve. Ennek lemezfelvétele jelent meg a napokban a Philips-nél, a meglehetősen misztikusan csengő nevű kórus és zenekar, a „Globe muzikusai” előadásában, Philip Pickett vezényletével. (Pickett a jelek szerint – nem elégedvén meg a Decca régizenei kiadójánál aratott babérjaival – a Philips számára is elkezdett egy angol zenetörténeti sorozatot, melynek tagjai közül e lemezzel

van szerencsém elsőként találkozni.) Rendkívül hullámzó előadói színvonal jellemzi a CD-t, s annak gyengeségét elsősorban a szólisták teljesítménye jelenti: a füzetben felsorolt nyolc név közül csupán Joanne Lunn és Roderick Williams énekel lemezen egyáltalán többé-kevésbé elfogadható színvonalon. (Más kérdés, hogy a szólisták nevét is csupán nagytóval fedezhetjük fel az ismertetőfüzetben, s a zenekarból egyetlen muzikust sem említenek ott: mindenkit beárnyékol a karmester – sztárnak kijáró hatalmas betűkkel szedett – neve. Jól ismerve a mű – például az oboaszólista számára támasztott – nehézségeit, meg merem kockáztatni, hogy e lemezen nem Pickett volt az, aki nélkül „ez az előadás nem jöhetett volna létre”!) A kórus – a szólistákkal szemben – tisztességesen énekel, a zenekar pedig félreismertetlenül angol stílusban, átlagos színvonalon oldja meg a felmerülő problémákat, ám összességében sápadt, egy-egy tételt leszámítva unalomba fúló előadást hallunk, néhány jellegzetes „Early Music”-stílusú – azaz eléggé belterjesen szakmai – poénnal fűszerezve. Kifejezetten mulatságos felfedezni egy-egy angol régizenesz azon igyekezetét, hogy interpretációja „más” legyen, mint (az érintett művet adott esetben már előtte előadó és lemezre vevő) kollégájáé: jelen esetben Paul Nicholsonról beszélek, aki elsőként rögzítette Linley amúgy kitűnő művét a Hyperion számára. Az a CD is sok hibát tartalmazott, de legalább az első volt: Pickettnek sajnos most sem sikerült felnőnie egy igazi karmester feladatköréhez.

Vashegyi György

Forrás estek

Zenei Klub

1998. április 12-én indítottuk útjára új kezdeményezésünket, a Forrás-estek Zenei Klubot. Az érdeklődés, mely klubunk megalakulását kísérte, minden várakozásunkat felülmúlta. A zenei klub tagságának száma már az első hónap eltelte után meghaladta az 1000 főt.

A Forrás-estek Zenei Klubbal szeretnénk modellt állítani, szeretnénk kísérletet tenni arra, hogy bebizonyítsuk, egy-egy kulturális esemény, akár egy hangversenysorozat anyagi háttérét saját kö-

zönsége is képes lehet biztosítani. Mindezt úgy, hogy a klubba való belépés, illetve az abban való részvétel semmilyen anyagi megterhelést nem jelent az Önök számára. Ugyanakkor a klub tagjai már rövid időn belül is jelentős kedvezménnyel vásárolhatják meg a Forrás-estek jegyeit, bérleteit. Nem kérünk Önöktől többet, mint havonta néhányszor félpercnyi odafigyelést hangversenyeinkre, bár lehet, hogy ez a legtöbb, ami rohanó világunkban elvárható Önöktől. Sok szeretettel várjuk leendő klubtagjainkat.

Megalakul a Forrás-estek Zenei Klub, melynek tagjai a Forrás-estek közönségéből, a komolyzenét szerető hangverseny-látogatók táborából, a Forrás-estek vendégművészeiből, előadóművészekből, szimpatizáns szponzorokból tevődik össze, valamint olyan cégek alkotják, akik örömmel veszik igénybe 6000 főt meghaladó közönségünk, vendégművészeink és szponzoraink vásárlóerejét.

A Forrás-estek Zenei Klub tagjai közvetlenül támogatják a hangversenyeinket, és jelentős kedvezménnyel vásárolhatják meg a Forrás-estek jegyeit, bérleteit.

Mindezt anélkül, hogy a klub tagjainak

egyetlen forint többletkiadása lenne,

hogy egyetlen forint belépési díjat kellene fizetnie.

Kérjük, a belépéshez szükséges adatokat (név, levelezési cím és telefonszám) küldjék el a Jakobi Koncert Kft. Címére: 1032 Budapest, Gyenes u. 33. Fax: 335-0378.

Érdeklődni lehet a Zeneakadémia jegypénztárában 10.00–21.00 óráig, ahol a szükséges adatokat telefonon keresztül is elmondhatják. Tel.: 342-0179.

Őszi bérlet - 1998

A bérlet

1998. október 16. – Mandel Quartet

Válogatás az együttes legnépszerűbb műsorszámáiból

1998. november 13.

Gulyás Dénes (ének) és Vigh Andrea (hárfa)

Népszerű dalok és áriák (Giordani, Mozart, Wolf, Bellini, Donizetti, Rossini, Massenet, Debussy)

1998. december 19. – Karácsonyi hangverseny
Horgas Eszter (fuvola) és a Budapesti Vonósok

B bérlet

1998. október 17. – Várjon Dénes (zongora)

Beethoven: d-moll szonáta op. 31/2, Bartók: II. hegedű-zongora szonáta (km.: Takács-Nagy Gábor), Debussy: Kis szvit 4 kézre (km.: Simon Izabella), Schumann: C-dúr fantázia

1998. december 11. – Amadinda Ütőegyüttes

1998. december 18. – Karácsonyi hangverseny

Angelica Leánykar

Közreműködik: Horgas Eszter, Vigh Andrea

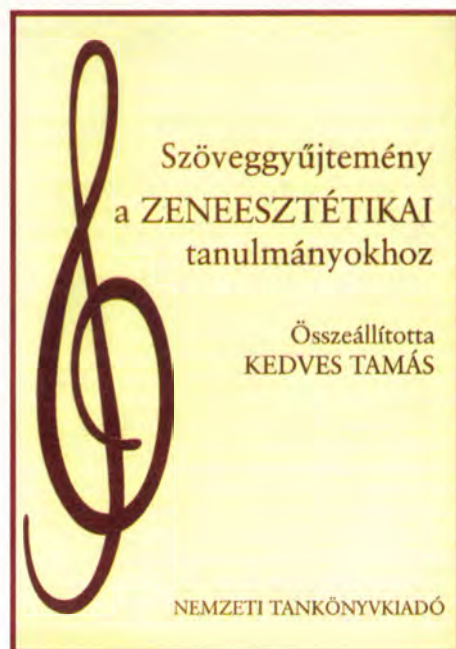
A koncertek egységesen este fél 8 órakor kezdődnek. Bérletárak: 1000, 1500, 2300, 3800, 5000, 7500 Ft

Szöveggyűjtemény a zeneesztétikai tanulmányokhoz

Összeállította: Kedves Tamás
Nemzeti Tankönyvkiadó
Ára: 2292 Ft + áfa

*A zenekedvelők számára hasznos és élményt adó olvasmány Kedves Tamás zeneesztétikai szöveggyűjteménye. Benne történelmi korszakok szerint – a zene ősi létezmódjától a XX. századig – jellegzetes zenei, elméleti és filozófiai gondolatok sora alkot összefüggő gondolati rendszert. Zenészek, tudósok és előadóművészek nézőpontjainak ismertetése gazdag, sokszínű képet alakít ki az olvasóban a zene lényegi meghatározottságairól, a művészek sajátos életéről és a zene sokféle társadalmi funkciójáról. Íze-
lítőként következzen néhány részlet a könyvből.*

Umberto Eco

A kortárs zene élvezete

A új zene poétikája a mű egyfajta nyitottsága és sokpólusos jellege nevében harcol a hagyományos értelemben vett alkotás egyoldalú szemléletmódjával és zártságával. A kortárs zene tipikus helyzete az, amikor valamilyen meghatározott ingert követő esemény nélkül következik be, hogy valamilyen megszokáson alapuló indok (tonális helyesség) előzményekhez kapcsolódjon. Ebben az esetben a muzsika új krízissel oldja meg a krízist; olyan hangzó világra bízta a hallgatót, amely elvesztette az előre rögzített vonatkozási pontokat. A szeriális a megszokás által megrogzított szabályok folyamatos összerombolását tűzi ki célul, tekintve, hogy a dodekafonsor olyan összefüggések beiktatását teszi lehetővé a hangok közé, melyeket csakis magának a sornak határain belül érvényes szabályok írnak elő.

A zenei gondolkodásmód sajátos struktúrái a zenehallgatás új feltételeit teremtik meg: valamely szeriális (természetesen poszt-dodekafonikus) muzsika hallgatójának sokkal kisebb passzivitásra nyílik lehetősége a zenehallgatás során, mint a klasszikus muzsika hallgatójának. A szeriális zene a percepció, az aktív figyelem, az állandó „ráhangolódás”, a szakadatlan ellenőrzés és egy önmagában vett világban való jelenlét gyakorlására ad alkalmat a hallgató számára. Lehetőséget ad arra, hogy egységesítse az idő egy darabját, miközben a megfogódzás és megértés megnyilvánulásai játszódhatnak le. Ez a dolog kétségkívül megtörtént már a klasszikus zenében is, de e zene alkotóinak álma az volt, hogy az egységesítés módozatait egészükben szükségszerűvé tegyék, és totalitárius módon kényszerít-

sék a teljesen passzív hallgatóra... Az új zene ellenben arra törekszik, hogy szabad tudati megnyilvánulásokat indítson el. Minthogy a jelenségeket már egyfajta determinizmus láncolja össze, a hallgató ügye, hogy önként belehelyezkedjék a kimeríthetetlen kapcsolatok hálójának sűrűjébe, és úgyszólván saját maga válassza meg – jól tudva, hogy a választást mindig a vizsgált tárgy határozza meg – közeledésének fokozatait, találkozási pontjait, viszonyítási skáláját. És most már ő törekszik arra, hogy egyidejűleg a fokozatok és a lehetséges dimenziók még nagyobb mennyiségét hasznosítsa, hogy dinamikussá tegye, hogy megsokszorozza, és hogy végsőkéig kiterjessze saját asszimilációs eszközeit. Tehát arról van szó, hogy a művet mint nyitott organizmust kell értelmeznünk.

Elektronikus és hangszeres zene

Elektronikus zene 1953 óta létezik. Haris Hartmannak, a kölni Westdeutscher Rundfunk intendantsának köszönhető, hogy Herbert Eimert vezetésével „elektronikus zenei stúdió” alakult. A WDR stúdiójában megtartott öt nyilvános előadás, sok rádióadás s különböző városokban megtartott nyilvános előadás mutatta meg az elmúlt hat évben munkánk eredményeit. Hogyan jutottunk ehhez a zenéhez? [...] A muzsikuss – akinek először vált a hangkutatás akut kérdéssé – messzemenően a saját gyakorlati vizsgálódásaira volt utalva. A zenésznek ki kellett bővítenie mesterségét, s akusztikát kellett tanulnia, hogy anyagát jobban megismerhesse. Ez elengedhetetlen lesz minden olyan komponista számára, aki nem

elégzik meg azzal, hogy adottságként tudomásul veszi a hangzási jelenségeket, hanem szembefordul az anyag diktatúrájával, s a saját formai elképzeléseit olyan messzemenően igyekszik a hangzásba átvenni, amennyire csak lehetséges, hogy ezáltal anyag és forma újfajta egyezését érje el: az akusztikus mikrostruktúra és a zenei makrostruktúra megfelelését.

A meglevő, hangszer keltette hangok már előre meghatározottak. A hangszerek felépítésétől, s a rajtuk való játéktól függenek: ezek a hangok „tárgyak”. Vajon a mai zeneszerzők szerkesztették a zongorát, a hegedűt vagy a trombitát? Ők határozták meg, hogy hogyan kell játszani ezeken a hangszereken? Mit tesz az

építész, amikor egy függőhídat, egy felhőkarcolót vagy egy repülőhangárt építenek? Még mindig enyvet, fát és cserepet használ fel hozzá? Az új formákhoz vasbetonra, üvegre, alumíniumra van szüksége – alumínium, üveg, vasbeton teszik lehetővé az új formákat.

Így támadt az a gondolatunk, hogy nem használjuk az előre kialakított hangszeres hangokat, s magunk komponáljuk meg őket az adott kompozícióhoz, csakis az adott kompozíció formai szabályainak megfelelően. A komponista eggyel előbbre lépett. Egy adott kompozíció, valamint a benne alkalmazott anyag struktúrája egy zenei elképzelésből vezethető le: az anyag és a mű struktúrája azonos...

Kárpáti János

A kínai birodalom államrendje és a zene

Mind a „konfucianus klasszikusok”, mind pedig a nyomokban létrejött egyéb fontos munkák azt tanúsítják – többé-kevésbé egybehangzóan –, hogy a kínai világegyetem rendszerébe a zene is tökéletes módon illeszkedik bele. A hangrendszer létrejöttéről szóló mondákban és magyarázatokban, legyenek azok bár olykor egymásnak ellentmondók, egyetlen momentum például következetesen uralkodik: a jang és a jin, a férfi és a női karakter egymást kiegészítő szerepe, genetikai funkciója. A jang karakterű alaphanghoz, őshanghoz természetes módon járul kvinttel magasabb párja, ez azonban már jin karakterű. Kettejük „frigyéből” születik meg a következő, ismét jang jellegű tagja a lünek, mely azután ismét jintaggal párosul. Így jön létre a teljes, tizenkét tagból álló lü jang és jin oldala.

Ha a világegyetem megszületését és újjászületését a jang-jin elv kiegészítő ellentéte biztosítja, harmóniája annak az elrendezettségnek tulajdonítható, amely a természet és az ember dolgait jellemzi, már pusztán számszerű meghatározottságuknál fogva. Nem szabad csodálkoznunk tehát, ha az elemek, a világtájak, a bolygók, a napszakok és évszakok, az érzékek és karakterek ötös rendszerében a zene eszközüül szolgáló öt hang a jellegzetes kínai ötfokúság is egyenlő ranggal szerepel.

BFEZ

Budapesti Fesztiválzenekar

A nemzetközi szakajtóban számos kritika és elemző írás jelent meg a Budapesti Fesztiválzenekar két legutolsó lemezéről, Liszt Hat magyar rapszodiájának a Philipsnél megjelent felvételéről (Fischer Iván), és az Utolsó felvétel (The Last Recording) címen a Decca által kiadott Bartók-, Kodály- és Weiner-műveket rögzítő CD-ről (Sir George Solti). Az alábbiakban ezekből a kritikából közlünk részleteket.

A zenebarátok nem csak hallani szeretnék, olvasni is, képeket nézni. Többet akarnak a pénzükért, mint egy drága ezüstös korongot. Néhány most megjelent újdonság arra enged következtetni, hogy vannak lemezcégek, akik felveszik a kesztyűt (...). Sir George Solti utolsó felvétele is, az első, amit a Budapesti Fesztiválzenekarral készített, gondosabb és költségesebb kiállításban jelent meg, mint amit megszoktunk: megindító életrajzi jegyzetek, mutatós fényképanyag egészíti ki a CD-t. A lemezen Bartóktól a Cantata profana, Kodálytól a Psalmus Hungaricus és Weiner Leótól az Op. 3-as Szerenád hallható, Solti magyar hazájának zenéje, tanárainak a darabjai, tisztelgés előttük. Három nagyszerű, tökéletes interpretáció a Magyar Rádió Énekkarának közreműködésével.

Apropó Fesztiválzenekar: ennek a briliáns együttesnek és vezető karmesterének, Fischer Ivánnak másik most megjelent lemezén Liszt Ferencnek az a hat magyar rapszodiája hallható, amelyeket ő maga és Adolf Doppler hangszerelt. Az amúgy is hatásos daraboknak ez a felvétele a legjobb, amit eddig hallottam. Híres kollégáit felülmúlva, a

nagyfokú szabadság és a maximális precizitás virtuóz egyensúlyának köszönhetően Fischernek sikerült egyfajta kiszámított improvizációt létrehoznia, vagy legalábbis imitálni annak hangzását. Ezzel a lehető legközelebb kerül a darabok lényegéhez, szelleméhez és elementáris zeneiségéhez. Az, hogy Fischer a felvételekhez cigány muzikusokat is beépített a zenekarába, több mint gesztus: ők gondoskodnak arról, hogy a darabok a gravitációtól megszabadulva a lebegés látszatát keltsék. Csodálatos!

Karl Löbl, *Kurier*, 1998. április 26.

Abból kiindulva, hogy Liszt és Doppler nem tudták pontosan lejegyezni a cigányok improvizációs stílusát, Fischer Iván nem habozott hegedű-, klarinét- és fuvolakadenciákkal kiegészíteni a darabokat, sőt cigány muzikusok által improvizált cimbalomszólammal bővíteni az együttest. Az eredmény meglepő, olykor közelebb van a csárdazenéhez, mint a szimfonikus költemények meglehetősen súlyos hangszereléséhez. Ha azonban elfogadjuk ezeket a mindvégig briliánsan megvalósított szabadosságokat, a hallgatónak nincs más dolga, mint hagyni, hogy magával ragadja a mámorító sziporkázás és ujjongás. A közös előadás ugyanis is kiváló és Fischer Iván olyan tökéletes rugalmasságra tesz szert, ami szélsőséges rubatókat is megenged számára anélkül, hogy egy pillanatra is elveszne az együttjáték kohéziója és a magával ragadó virtuozitás. Hacsak nincs valakinek eleve fenntartása a karmester nagyon személyes döntése iránt, aki csak szereti a zenekari mámort, siessen megvenni ezt a Liszt végleteket kedvelő ízléséhez hű, fékevesztetten romantikus lemezt. Csak remélni lehet, hogy Fischer nem torpan meg ezen a sikeres úton, és lemeze veszi a többi rapszodiát is, mint például az ötödik meglepő, zongorára és

zenekarra írt változatát, amelyet utolsó koncertjén hallhattunk a Théâtre des Champs-Élysées-ben.

Jean-Claude Hulot, *Diapason*, 1998. május

(...) Ahogy a kísérőfüzetben elmondja, Solti úgy érezte, hogy Bartók Cantata Profanája a szarvassá változott kilenc fiúról az ő élettörténetét szimbolizálja. A kórus kiválóan énekel, a román bariton, Alexandru Ageche erős, sötét hangú szólista, bár az erőlködő tenor, Daróczy Tamás túl nagy vibratóval énekel. Az ő énekével van gond a Kodály-darabban is, pedig a szoltárban a tenorista kulcsfigura. Az előadás egésze mégis megnyerő. Solti a darabot a Deccánál elöltött első években mono változatban már lemeze vette (10/54 - nla), de a budapesti Olasz Intézet előnyös akusztikájára építő gazdag, digitális hangzásban, az idiomatikus éneklésnek és muzikálásnak köszönhetően a mű szinte újjászületett.

A lemez ritkasága Weiner Leó Szerenádja, azé a tanaré, aki a legközelebb állt a diák Soltihoz. Solti mentorát érzelmegzadag, Bartóknál és Kodálynál kevésbé egyéni hangú, kevésbé jellegzetesen magyar zene jellemzi. A négy jól szerkesztett tételből álló, szépen megírt mű tele van friss, üde ötlettel, ahogy ezt a könnyed, szonátaformájú első tétel is bizonyítja. A Budapesti Fesztiválzenekar érzékenyen reagáló, meleg tónusú fafűvös szólistái elemükben vannak a harmadik tétel egyre gyorsabb klarinét-, fagott-, oboa- és fuvolaszólokat felvonultató közjátékában. Solti aligha gondolhatott enél megnyerőbb utolsó ajándékra.

EG, *Gramophone*, 1998. június

ZEMPLÉNI MŰVÉSZETI NAPOK

1998. augusztus 21-29.

antenna © hungária

Köszöntő

Az embereket a kommunikációs készség emelte ki az állatvilágból. Ez a kapcsolatteremtő képesség fejlődött ma a számítógépek korában egy hideg, rideg céltudatos világgá. Egyvalami maradt meg csak az emberek számára a mindennapi feszültségek feloldására, és ez a valami egy olyan dolog, amit mindenki – országhatártól és nyelvtől függetlenül – megért, és ez nem más, mint a művészetek és különösen a zene megnyugtató, felszabadító ereje. Büszke vagyok arra, hogy az Antenna Hungaria Rt. immár hetedik alkalommal segítséget nyújthat a Zempléni Művészeti Napok megrendezéséhez, hozzájárulva ezáltal nemcsak az amúgy nehéz helyzetben lévő mai magyar művészet továbbfejlődéséhez, a méltatlanul többszörösen hátrányos helyzetű történelmi tájegység rehabilitációjához, de egyúttal élményt, gyönyörűséget és feltöltődést is nyújtva az odalátogatók számára. Ezen gondolatok jegyében kívánok minden kedves résztvevő számára kellemes időtöltést, és jó szórakozást!

Máté István

vezérigazgató
Antenna Hungaria Rt.

„Az emberi kapcsolatok kialakítása ér a legtöbbet”

Beszélgetés az Antenna Hungaria Rt. munkatársaival

A Zempléni Művészeti Napok 1992-es első megrendezése óta számos olyan esemény, program és helyszín gazdagította a műsor sokszínűségét, amelyek maradandó élménnyel ajándékozták meg a múzeumlátogatókat, a turistákat, a művészetkedvelőket. Ezek között a zene mellett képviseltette már magát az irodalom, a képzőművészet, valamint a tánc megannyi kulturális, földrajzi és korszakbeli régiójának képviselője is. Bátran kimondhatjuk: a vidék legrangosabb eseménye immár önálló hagyományokkal rendelkezik, amelyeknek nemes célja: győzzük le a művészettel a lélektől lélekig tartó távolságot, hirdessük az ember alapvető kiváltságának, az egymással való kommunikálásnak az örömét. Ezt a gondolatot fogalmazták meg az Antenna Hungaria azon munkatársai, akiket akár szakmai, akár személyes téren különleges szálak kötnek a rendezvényhez.

Nagy Albert, a szervezési és információs osztály vezetője:

„A Zempléni Művészeti Napok egy-egy epizódja kitörölhetetlen emlékként él bennem annál is inkább, mivel a legelső rendezvénynek én voltam a felelőse 1992-ben, amikor az Antenna Hungaria kereskedelmi osztályának a vezetője voltam. Azonban természetesen azután is – egy kivétellel – mindegyiknek az eseményeit meglátogattam.

A rendezvény legnagyobb élményét számomra kezdettől fogva az a közvetlen, formalitásoktól mentes légkör jelentette, amely lehetővé tette mind a művészekkel, mind pedig a helyi emberekkel való visszatérő barátságok kialakítását. Emiatt emlékezetes számomra a karcsai templomban tartott kóruskoncert, amikor a falubeliek frissensült pogácsával lepték meg a látogatókat. Ugyanígy maradandó élmény volt a Liszt Ferenc Kamarazenekar tagjaival való találkozás – velük egy sárospataki borospincében, jó hangulatú borkóstoló keretében ismerkedtem meg közelebről. A szakmai és zenei események mellett meg kell említenem Darvas Iván személyét is, az ő lényének kisugárzása a színpadról és a vacsoraasztal melletti beszélgetés után egyaránt feledhetetlen.

A művészeti események közül egy-kettő párját ritkítja. Külön örültem annak, hogy a különféle események nem egymástól függetlenül zajlottak, hanem a művészek empátiával fordultak egymás felé. Ennek egyik legbecesebb gesztusa füzérradványi kastély helyreállításáért több éve működő kiránduló koncertsorozat. Emlékszem, egy hollóházi kirándulás után a kastély melletti Nagy tanya fogadóban ebédeltünk, és fölöttünk a fecskék a fiókákat táplálták a fészükben. Persze itt-ott az asztalokon is megmaradt ennek a nyoma, de engem személy szerint ez egyáltalán nem zavart, mi

több, úgy éreztem, igen, ez hozzátartozik a vidékhez, ez is része a magával ragadó környezet rusztikumának.”

Horváth Éva, a nemzetközi kapcsolatok osztályának mb. vezetője:

„Három alkalommal volt szerencsém részt venni a Zempléni Művészeti Napok keretén belül néhány szakmai és zenei eseményen, és elmondhatom, hogy az Antenna Hungaria által meghívott külföldi vendégek is egyként áradoztak nekünk zenei, színpadi és kulináris élményeikről egyaránt.

Mindig is céljaink közé tartozott az, hogy a szakmai találkozóinkat ne feltétlenül irodaházak hűvös falain belül rendezzük meg, hanem ha mód nyílik rá, természethez közeli helyeket válasszunk. Előfordulhat, hogy egy szakmai eszmecsere számára is jobban kedvez a madárcsicsergés, mint a légkondicionáló zaja. Ezért jelent sokat számomra az európai rádió-hírközlési hálózatüzemeltetők fórumának létrehozását terveztük. A konzultáció nyomán 1995-ben Budapesten jött létre maga a fórum, amely nem szervezet, nem konferencia, vagy iroda, hanem kötetlenebb keretek között zajló, európai szintű szakmai, illetve információcsere. A komolyzenét gyerekkorom óta nagyon szeretem, és emiatt sajnálom, hogy elfoglaltságom miatt csak az esti koncerteken vehettem részt. Kedvenc hangszereim a vonások, éppen ezért mindig nagyon nagy élmény volt Rolla János zenekarának hangversenye. Hasonlóan megragadtak Kocsis Zoltán koncertjei is. Nagyon szeretem a festészetet is, de Sárospatakon akkor is nagyon sok szemet gyönyörködtető látvány tárul az ember elé, ha csak sétál az utcán. Olyan ez a város és ez a vidék, mintha eleve a művészetek befogadására emelkedett volna.”

Ön talán el sem hinné, de mi vagyunk az a műszaki szolgáltató társaság, akiknek a munkájával a mindennapi élete során a legtöbbit találkozik. Elég csak bekapcsolni a rádió- vagy a televíziókészülékeiket... De nem csak itt találkozunk! Habár szolgáltatásaink nagy része ma még inkább kötődik az előbb említett „varázsdobozokhoz”, a jövőben azonban egyre erőteljesebben jelentkezünk majd a távközlés számos területén is.

Hagyományos feladatunk a műsorszórás

Vonaton vagy autóban utazva az országban bizonyára látták már több száz méter magas adótoronyainkat. Van, amelyek szép – például a pécsi, amely a város egyik jelképévé vált –, van, amelyek kevésbé, de egy biztos: segítségükkel juthat el a háztartásokba a televízió és a rádió műsora, tehát szükség van rájuk.

Földi és műholdas televíziózás, rádiózás

Hosszú lenne felsorolni mindazokat a televízió- és rádióműsorokat, melyek a mi közvetítésünkkel kerülnek az otthonokba szerevve kellemes – vagy éppen kellemetlen – perceket a nézőknek és a hallgatóknak. Az MTV1, az RTL Klub, a TV2 műsorait jelenleg 46 adó és több száz átjátszóadó segítségével juttatjuk el csaknem minden magyar háztartásba a Kosuth, a Petőfi, a Bartók, a Danubius, illetve a Sláger rádió műsoraival együtt. Ma már további öt magyar televízió; az MTV2, a Duna Tv, a TV3, az Msat és a Szív Tv műholdra kerülését biztosítjuk. A két műholdas közszolgálati tv kísérőhangjaként egész Európában és a Közel-Keleten is vehetővé váltak a közszolgálati rádióadások. Az Antenna Hungária Rt. szolgáltatja továbbá a teljes regionális, sőt a helyi rádió és televízió műsorszórás egy részét is.

A fejlesztés alatt álló budapesti AM-mikro előfizetési szolgáltatásunk igénybevevői a legjelentősebb 12 magyar nyelvű televíziós program mellett ún. égi csatornákhöz is hozzájutnak igen kedvező áron.

A műsorszóró hálózatok mennyiségi korlátja miatt a jövőben még inkább a minőség fejlesztését célozzuk meg. A kontinensen elsők között szólalt meg Budapest környékén kísérleti jelleggel a digitális rádióadó /DAB/, amely a rádiózás forradalmát jelentheti a jövőben, hiszen hangminősége közelíti a CD-

Mivel foglalkozik az Antenna Hungária Rt.?

hangzást, sőt 1999-ben tervezzük a földi digitális televíziózás kísérleti beindítását is.

A jelen távközlése

Ha az ember a távközlésről hall, önkéntelenül is telefon jut az eszébe, pedig gondoljunk csak bele, ezenkívül még számtalan más is idetartozik...

Kevesen tudják, hogyha vidékre vagy külföldre telefonálnak, megvan az esély, hogy újra találkozunk, hiszen a telefontársaság az Antenna Hungária Rt. eredetileg műsorok szétosztására szolgáló mikrohullámú hálózatának szabad kapacitását is igénybe veheti. Ugyanez a hálózat nemzetközi műsorcsere és helyszíni közvetítések bonyolítására is alkalmas. A mobil, teherautóra szerelt műholdas feladó állomásunkat – bizonyítva nemzetközi elismertségünket – előszeretettel bízzák meg külföldi tévétársaságok is. Legutóbb az amerikai WTN hírtelevízió megbízásából közvetítettük Clinton elnök bukaresti és tuzlai látogatását a világ összes televíziós társasága számára. Sok távközlési szolgáltatásunk a kifejlesztés után ma már leányvállalati formában működik és igen népszerű. Valószínűleg szintén kevesen tudják, hogy az OTP pénzautomatáinak használatakor a kapcsolatot az egyik „leányunk” biztosítja műholdon keresztül.

Kopogtat a jövő

A műsorszórás területein vállalt feladatok mellett eddigi eredményeinkre alapozva társaságunk stratégiai célja a távközlés új területein történő markáns megjelenés. Ennek érdekében a távközlés számos ágában a jövőben egyre hangsúlyosabban kívánunk megjelenni. Áprilisban adtuk át az egész országot behálózó és lefedő 2000 km hosszú nagy sebességű digitális mikrohullámú hálózatunkat, az ún. országos transzportáló hálózatot, melynek segítségével már ma képesek vagyunk üzleti kommunikációs szolgáltatásokat (bérelt vonali, virtuális magánhálózatok stb.) nyújtani. Sőt megteremtettük az alapjait egy majdani GSM 1800-as, vagy az EU országokban használatos TETRA szolgáltatásnak is.

Ha valaki használt már Internetet, „rálépett az infosztrádára”, az tudja mekkora előnnyel jár,

csak az a fránya letöltési idő... Nos van megoldás! Vége van az Internet útszűkületének. A budapesti AM-mikro egyik csatornáján a DataNettel közösen beindítottuk az ANTENNET nevű, Európában egyedülálló szolgáltatást, melynek segítségével nagy adathalmazokat villámgyorsan lehet letölteni – akár egy filmet is lehet televízióminőségben élvezni. Az év második felében várható ennek egész Európára kiterjesztett kibővített változata, melyet a páneurópai EUTELSAT-tal együttműködve fejleszt ki az Antenna Hungária Rt. digitális műsorszóró, illetve műholdas technológiák egyesítésével.

Az Antenna Hungária Rt. a GPS Rádió Kft.-vel a csúcscatagóriában győztese lett a Belügyminisztérium lopott gépjárművek felderítésére és nyomkövetésére kiírt pályázatának. A szolgáltatásról csak annyit, hogy 1 méteres pontossággal képes a jármű helyzetét meghatározni, és ahol eddig bevezették – pl. Japánban –, ott az ezzel felszerelt autók „ajtaját akár nyitva is lehet hagyni” (bevezetés 1998. július).

Öri András

Ugye tényleg nem gondolták volna, hogy az élet ennyi területén találkozunk? Pedig mi ott vagyunk láthatatlanul az önök mindennapjaiban, szolgáltatásainkkal könnyítve meg életüket. 1997-ben annyi új műsorszóró hálózatot építettünk fel, mint az előző 72 évben összesen. Ez a lendület, ez a tenni akarás, nem vész el, hanem megmarad a további fejlesztéseink megvalósítására. Ma már potenciális piaci lehetőségnek tartják az Antenna Hungáriát nemcsak itthon, de az ország határain túl is. Hamarosan új területeken találkozunk, és ezekből az új találkozásokból önök profitálnak majd a legtöbbet!

Kassai dóm
Fotó: Arnóth Ádám

Kassa

Évszázadok óta a régiójának legfontosabb városa. A terület már jóval korábban lakott, de a települést 1230-ban említik először. Erődítményét a tatárok lerombolják, de nem sokkal később Kassa mégis fontos helység, ahol sokan keresnek végleges letelepülést. 1347-ben lesz szabad királyi város, a közepkor végén pedig már kétségtelenül a Magyar Királyság északi részének természetes gazdasági és kulturális központja volt. Úgy is fogalmazhatunk, hogy ez volt a vidék szinte egyetlen igazi városa, civitasa, az egyik legjelentősebb tárnoki város – ahogy a későbbi szabad királyi városokat ekkor nevezték. 1300 körül a domonkosok, száz évvel később a ferencesek telepednek meg; templomaik és rendházai átépítve ma is láthatók. A városfalakon belül orsó alakban főtérre szélesedő főutca szerkezete sok település számára adott példát. A főtéren álló Szent Erzsébet-templom – korábbi előzmények után – a XV. század folyamán épült. A templom, amely 1804 óta székesegyház, az egész Kárpát-medence egyik legnagyobb gótikus épülete, kiemelkedő értékű képzőművészeti részletekkel. Az épületet a múlt század végén restaurálták, a kor szokása szerint némiképp átépítve. A XVI. századtól a város nemcsak Abaúj vármegye székhelye, hanem a felsőmagyarországi várkapitányság központja is. Paradox módon a török Mohács utáni előretörése okozta jelentőségének növekedését – a XVI. század közepén nagyrészt stabilizálódó, Habsburgok uralta Királyi Magyarország fontos pénzügyi és hadszervezeti központja lett. Közigazgatási, katonai szerepe

mellett kulturális élete is jelentős: a XVII. század közepétől főiskola működik a jezsuiták vezetésével, és jó száz évvel ezután megnyílik egyeteme is, jogi és bölcsészkarral. Ez volt az a történelmi keret, amelyben a környék s így a város kultúráját, építészeti arculatát, s bizonyára lakói életmódját is egyre jobban áthatotta a reneszánsz korszak, pontosabban annak hazai, jellegzetes megjelenése. Sajnálatos módon azonban Kassa fejlődése, a török kiűzése után a barokk, majd a kiegyezés korának fellendülése nem tisztelte ezt a hagyatékot, a látható, kézzelfogható adatokat és más értékeket is nagyrészt eltüntette, s ma már alig láthatók reneszánsz középületei, lakóházai és erődítményei. A XVI–XVII. század Kassája egykori fényeit és árnyait ezért a sárospataki kiállítás – egy Zemplén és az ország későreneszánsz művelődéstörténetét bemutató sorozat újabb részeként – elsősorban látványos korabeli ábrázolások, metszetek és az itt-ott mégiscsak megbúvó eredeti részletek fényképei segítségével kívánja bemutatni.

A Zempléni Művészeti Napok központja, Sárospatak Fotó: promóció

Tarcali zsinagóga
Fotó: Arnóth Ádám

Tarcal

A Szerencs és Tokaj közötti autótú fákka, ligetekkel szegélyezett szakasza szeli át az egykori virágzó mezővárost. Mint a vidék karaktere, Tarcalnak is fő turistacsalogatója a borvidék páratlan kulináris és kultúrkincse, mely a számtalan apró borospince mellett a főúri kúriák vincelléroskoláinak nemes borhagyományával is kecsegteti a látogatót. A község azonban a természettudományok kedvelőinek is tartogat érdekességeket: a Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet botanikai és zoológiai ritkaságokat, a város központjából elérhető Nagykopaszhegyről pedig nemcsak a geológiai csemegének ígérkező Bányatorára, de az egész alföldi, illetve zempléni tájra nyílik festői kilátás. A település zegzugos utcáiba visszatévedve, kóborlásaink során megpihenhetünk a nemrégiben felújított zsinagógánál. Az épület emberközeli arculata, barátságos léptékei ékszeres szelence mesés világára emlékeztetik azokat, akik csak nézelődni térnek be ide. Talán ez a barátságos, hívogató atmoszféra tette alkalmassá az épületet arra, hogy felújítása után a művészetet kedvelők ideiglenes otthonaként és kiállítótermeként méltósággal szolgálja ismét a közönséget.

Bodrogkeresztúr

A község magas színvonalú műveltsége korabeli kereskedelmi jelentőségével magyarázható, hiszen földrajzi fekvése miatt alkalmas állomásnak bizonyult az Alföld és a hegyvidék közti tranzitforgalom lebonyolítására. Természetesen a szárazföldi forgalom mellett a kalmárok igénybevették a kedvező vízi közlekedés lehetőségeit is, melyről a község régi törvénykönyvének sorai tanúskodnak: „A vásárbíró minden napon kimégyen a piacra, az ki árulni akar akármiféle árut, szorgalmasan meghecirkálja és mindeneiket képes árán adat. Minden napokon, ha vidékről valamint szekeren hoznak be árulni, az vásárbíró minden küleön szekeres emberteol két-két pénzt vészen. Ha penigh az árut gyalogh hozza be hátán, avagy fejen, azon egy pénzt vészen... Ha valahonnan valami árut hozának be városunkba akár szekéren, akár hajón, ha delliest hozzák, az nap nem szabad nyereségre eladni, másnap is 12 óráig.” A bodrogkeresztúri piac tehát minden nap nyitva volt, és tekintve, hogy a környéken nyitódul ennek a községnek volt vásártartási joga, hamarosan fontos célpontja lett nemcsak az északi, Prágából, Varsóból, Kijevből érkező áruforgalomnak, de a távolabb eső déli országokból is érkeztek ide, sőt önálló raktárakat is béreltek velencei és konstantinápolyi kufárok. Bodrogkeresztúr virágzása egészen a múlt század második feléig, a vasúthálózat kialakulásáig tartott.

Füzeradványi kastély

Fotó:
Kassa Mária

Füzeradvány

A volt Károlyi-kastély megújulási folyamatának évről évre tanúi lehetnek azok, akik ellátogatnak a Zempléni Művészeti Napok eseményeire. A lírai nevű helység nevezetessége most a nyári szezonban, a munkálatok szünetében megnyitja kapuit azok előtt, akik szívesen térnek vissza – ha csak rövid időre is – régi korokat idéző környezetbe. Így megtekinthetőek a felújított déli szárny termei; az egész évben nyitva tartó kastélypark pedig több száz éves fák tövében, csörgedező patak mentén vezet azokat, akik szeretnék megtapasztalni az ódon kertek rejtelmes világát. A kastély felújítási munkálatai a Bükki Nemzeti Park irányítása alatt zajlanak.

Az Andrassykastély freskói

Monok

Kossuth Lajos szülőfaluja

Fényes Elek: Magyarország Geographiai Szótára c. könyvében ez olvasható Monokról: „magyar falu Zemplén vármegyében, Szerencshez északra egy órányira: 1735 római, 201 görög katolikus, 107 evangélikus, 345 református, 102 zsidó lakossal. Katolikus és református anyatemlom. Zsinagóga. Két kastély, melyek közül egyik szép ízléssel épült, és csinos kert is tartozik hozzá... Földesura gróf Andrassy. Kossuth Lajos születéshelye.”

1851 óta sok minden változott: érdemes a részleteket megismerni. A legszembetűnőbb, hogy a település lélekszáma a világháború pusztítása után csökkent. Ezek alapján szomorú következtetés levonására lehetnénk hajlamosak, de nem tesszük. Van egy másik statisztikai adat, amely emelkedést mutat. Ez pedig a múzeumlátogatók száma. 1960-ban 3200 fő, 1994-ben közel húszezer turista kereste fel a falut, s ez az érdeklődés fokmérője. Nagyon egyszerű a magyarázat: Monok neve összeforrott Kossuth Lajos nevével, és sokan hazafiúi indíttatásból zárandokolnak el szülőfalujába.

A falu hegyek ölelésében, a Szerencsi-dombság lankás tája oltalmában, a Hideg-völgyben fekszik. A település kezdetei az őshomályba vesznek, s csak feltételezhetjük, hogy a területen – mely része a kedvező életfeltételeket nyújtó Tokaj–Szerencs vidékének – már az őskor embere megtelepedett. A legkorábbi írott forrás Anonymus 1200 körül írt Gesta Hungaroruma, mely a 17. fejezetben a magyar honfoglalás zempléni epizódját így írja le: „Árpád vezér és nemesei pedig nagy örömmel felkerekedtek Hung várából, s a Tarcal hegyen túl ütöttek tábornak a Takta vize mellett elterülő mezőn, egészen a Szerencse hegyéig. Erről a hegyről látták, hogy milyen az a hely, mivel pedig nagyon megszerették, úgy nevezték el, hogy nevének latinul amabilis, a saját nyelvükön pedig szerelmes az értelme, attól a naptól egészen mostanáig a szerelemről Szerencsének hívják a helyet.” Monok legjelentősebb középkori birtokosai a Bogát-Radvány nemzetségből származó Monakyak voltak, akiknek családneve szorosan összefügg a középbirtokos család ősi fészkevel. A család utolsó férfi tagja, Miklós 1625-ben bárói címet nyert. Mivel fiú utód nélkül halt meg 1634-ben, leánya, Anna Andrassy Mátyással kötött házassága révén a birtok az Andrassy család kezére jutott, majd a Thökölyeké lett. 1651-ben a település a török hódoltság része volt.

A település karakterét meghatározó nagy építkezések megbízói az Andrassyak voltak: gróf Andrassy György építette a barokk kastélyt (1750), István az oldalkápolnát (1770–71). A legnagyobb tűzvész 1858-ban pusztított a településen. Az Andrassy család Dénessel halt ki, a családi vagyon a Széchényiekre szállt. A grófi család tagjai, a kegyurak, a római katolikus templomban temetkeztek.

Az **Andrassy-kastély** a település kevésbé ismert műemléke. Mégis érdemes róla pár szót említeni annál az aktualitásánál fogva, hogy augusztus 26-án 19 órakor itt kap helyet a Kassai Fúvós trió, valamint Szakály Ágnes és Farkas Rózsa cimbalmóművészek koncertje. A dombon álló egyemeletes barokk épületet gróf Andrassy György építette 1750-ben. A XIX. században klasszicista átalakításokkal gazdagították. A díszterem falfestése a XVIII. századi magyarországi képzőművészet egyik jeles emléke. Az ovális alaprajzú díszterem mennyezetét és oldalfalait rokokó ornamentika, rácsok és kartusok, balusztrád korlátos festett erkély díszíti. A korlát mögött rokokó dáma, púderes parókájú gavallérjával, magyar dolmányos fuvalázó férfi, poharazgató és pipázó társasággal tekint le ránk. Az alakokban a helyiek a grófi család tagjait vélik felfedezni.

A hajdani Nagy Kútparton áll **Kossuth Lajos szülőháza**, mely ma Emlékmúzeum. Monok neve összeforrott a nagy politikus és forradalmár nevével, általa vált világszerte ismertté. Az 1949 óta működő Emlékmúzeumban az ötödik kiállítás nyílt meg 1994-ben, Kossuth halálának 100. évfordulója tiszteletére. A szülőház rendezett előkertjével és udvarával, új kiállításával a megemlékezés, a kultusz méltó színhelye. A Zempléni Művészeti Napok keretében augusztus 24-én 16 órakor a Magyar Rádió Gyermekkorusa és az Új Haydn Vonósnégyes ad koncertet ebben az emlékeket idéző környezetben.

A református templomban őrzik a **Kossuth-harangot**. Az I. világháború éveiben a kisharang megsemmisült, majd közadakozásból újat készítettek 1924-ben, amelyet Kossuth domborműve díszít. A harang zúgása messze száll a Hernád felé, déli irányba nekiütözik a Szent-hegy, a Kővágó-hegy, a Nyírjes-tető, a Falugaza-hegy, a Zsebrik-hegy és az Ingvár-hegy oldalának. A visszhang betölti a völgyeket. A falu úgy érzi, mintha Kossuth Lajos hangja, szótata szólna hozzájuk a régmúltból.

HELYSZÍNEK

„Volt egyszer egy alkotóház”

(Sárospatak, Lovagterem,
augusztus 25., 18 óra)

Mácsai János:

„Akkoriban szünt meg az Alkotóház, amikor megszülettem, mégis végigkísérte gyerekkorom, és éreztem, ha nem is tudtam, az elvesztett paradicsomról van szó. 35 év múlva, a fesztivál jóvoltából magam is évről évre részese lehettem a pataki nyaraknak. Mi ez a vonzerő? A szülői nosztalgia titkos beteljesítése? Azt hiszem, nem. Valami más az, ami mindannyiunkat Patakra vonz. Ami régebbi, mint az Alkotóház, sőt régebbi, mint a vár. Ő itt az igazi őslakó: a Bodrog partján lakik, a kőfalakban, a hatalmas japán akácban. A Genius Loci. Alkotni hív, s ő segít sűríteni a szellemi energiákat – mint annyiszor a századok folyamán. Fogadjuk el e meghívást!”

Konok Tamás

„Nosztalgiával gondolok Sárospatakra, ahol az ötvenes években nemegyszer hónapokat töltöttem az alkotóházban. A zavartalan munka mellett alkalom volt idősebb kollégákkal, írókkal, zenészekkel megismerkedni. A vacsorák utáni, sokszor a késő éjszakába nyúló beszélgetésekkor új barátságok születtek. Itt ismertem meg például Weöres Sándort, aki szívesen olvasta költeményeit a nagy ebédlőasztalnál és remek kétsoros verseket rögtönzött kérésünkre. Napközben a vastag falakon is áthallatszott a gyakorlók hegedű- és zongorajátéka. Minden napra jutott érdekes program vagy előadás. A külföldi koncertekre készülő művészek „főpróbákat” rendeztek. Mi festők pedig vállunkon a festőállvánnyal kijártunk dolgozni a „plein air”-be. Emlékemben Sárospatak úgy él, mint a művelt szellem helye: Genius Loci.”

A LISZT FERENC KAMARAZENEKAR nemcsak a magyar, hanem a világ zenei életének élvonalába tartozik. Repertoárjuk az egész zeneirodalmat felöleli: Monteverditől Bachon és Mozart-on át a romantikusokig és a XX. századi zeneszerzőkig ível. Fennállásuk során több mint 200 hangfelvételt készítettek különböző cégekkel, a legfontosabbakat kiemelve: Hungaroton, Erato, Teldec, EMI, Quintana, CBS-Sony Classical. Párizsban három alkalommal nyerték el a francia Académie du Disque nagydíját, és Magyarországon több felvételük kiérdemelte az „Év hangfelvétele” címet. Rendszeresen hangversenyeznek Európa szinte minden országában. Felléptek Ascona, Besancon, Edinburgh, Flandria, Helsinki, Luzern, Montreaux, Prades, Salzburg és Santander híres fesztiváljain. Első tengerentúli útjukra 1975-ben került sor, melynek kiemelkedő fogadtatását követően immár tíz amerikai turnén vettek részt, de több sikeres hangversenykörüttük volt Japánban, Ausztráliában és Dél-Amerikában is. Koncertjeiken és lemezeiken a kiváló magyar szólisták mellett partnereik voltak többek között: M. André, M. Argerich, P. Fournier, H. Holliger, I. Ojsztrah, J. P. Rampal, Sz. Richter, M. Rosztropovics, I. Stern és H. Szeryng. Első művészeti vezetőjük a felejthetetlen egyéniségű és szakértelmű Sándor Frigyes volt, aki meghatározó szerepet játszott a zeneakadémiából alakult kamarazenekar munkájában. 1979-ben bekövetkezett halála óta méltó utódként Rolla János vezeti az együttest. A Zempléni Művészeti Napok programjában többször is találkozhatunk a Kamarazenekar műsorával, ám ezen belül előkelő helyet foglal el Bogányi Gergellyel közös koncertjük augusztus 21-én 20 órai kezdettel a sárospataki Városvárban (Bogányi a Liszt Ferenc Kamarazenekarral való kapcsolatáról is nyilatkozik a hónap interjújában; ld. a 2–4. oldalon).

JÁNOSI EGYÜTTES

Az együttes 1975-ben alakult. 1977-ben elnyerte a Művelődési Minisztérium által alapított „Népművészet Ifjú Mestere” címet. A Jánosi Együttes régi jellegzetes hangszeres hagyomány folytatója, melynek legfőbb jellemzői a rögtönzésszerű előadásmód, a muzikusok játéknak egyéni hangvétele, a lüktető ritmusosság. Az Együttes műsorain a magyar tájak hagyományos népi táncmuzikája mellett a XVIII–XIX. század magyar zenei hagyományai is megismerhetők. A magyar zenei hagyomány sok helyen még fellelhető töredékeinek felkutatása, összegyűjtése máig tart, amely munkában az együttes is részt vesz.

Első átütő sikerét az a színházi műsor jelentette, amelyben Bartók néhány népzenei témájú művének forrásait vitte a közönség elé. A Zene híres hangszerekre... dudára és furulyára, a zene, próza, tánc és diaporáma különleges ötvözet volt. A többéves kutatómunka eredményeként születő előadást a közönség és a kritika is lelkesedéssel fogadta. Ezt bizonyítja, hogy az 1981-es bemutató óta számtalan változatban került színpadra itthon és külföldön egyaránt. A Zempléni Művészeti Napok keretében a történelem címmel (Szerencs, a Rákóczi-vár udvara, augusztus 25., 19 óra).

ÍZELÍTŐ A PROGRAMOKBÓL

Monok

Augusztus 24., 16 óra

Magyar Rádió Gyermekkórusa
Új Haydn Vonósnégyes

Augusztus 26., 19 óra

Andrássy-kastély: Kassai Fúvóstrió
Szakály Ágnes, Farkas Rózsa
– cimbalom

Tokaj

Augusztus 23., 19 óra

Református templom:
Magyar Rádió Gyermekkórusa
Cantemus Gyermekkórus (Nyíregyháza)

Augusztus 27., 19 óra

Gimnázium udvara:
Concordia Fúvósötös
Belépőjegy: 300 Ft

Sátoraljaújhely

Augusztus 23., 16 óra

Városháza Díszterme:
„Kávészonna” barokk muzsikával
Belépőjegy: 300 Ft

Augusztus 23., 19 óra

Katolikus templom:
Mendelssohn Kamarazenekar (Veszprém)
Hangversenymester: Kováts Péter
Belépőjegy: 400 Ft

Augusztus 23., 20.30

Városháza Díszterme:
Barokk lakoma
Belépőjegy: 2800 Ft

Augusztus 25., 20 óra

Piarista templom:
Bach-est
Szakály Ágnes,
Farkas Rózsa – cimbalom

Sárospatak

Augusztus 21., 20 óra, Váruddvar

Liszt Ferenc Kamarazenekar
Hangversenymester: Rolla János,
Közreműködik:
Bogányi Gergely – zongora
Belépőjegy: 800 Ft

Augusztus 22., 10–18-ig, Várkert

Reneszánsz nap

20 óra, Váruddvar

Reneszánsz lakoma
Belépőjegy: 3500 Ft

Augusztus 23., 11 óra, Várkert

Ládafia Bábszínház

Augusztus 23., 20 óra

Református Kollégium Imaterme:
Auer Vonósnégyes
Belépőjegy: 400 Ft

Augusztus 24., 20 óra, Váruddvar

Szlovák Kamarazenekar
Művészeti vezető:
Bohdan Warchal
Belépőjegy: 600 Ft

Augusztus 25., 18 óra, Lovagterem

„Volt egyszer egy alkotóház”
Petrovics Emil és Kovács Zoltán
zeneszerző,
Mácsai István és ifj. Bér Rudolf
festőművész,
Mácsai Pál színművész,
házigazda: Mácsai János
Belépőjegy: 300 Ft

Augusztus 26., 20 óra, Váruddvar

Liszt Ferenc Kamarazenekar
Hangversenymester: Rolla János
Sztárvendég: Tokody Ilona – ének
Vezényel: Lukács Ervin
Belépőjegy: 800 Ft

Augusztus 27., 20 óra

A Művelődés Háza:
„Az! meséld el, Pista!”
Örkény István az életéről,
elmondja: Mácsai Pál
Belépőjegy: 400 Ft

Augusztus 28., 20 óra

Katolikus templom:
Concordia Fúvósötös
Belépőjegy: 300 Ft

Augusztus 29., 20 óra

Református templom:
Haydn: A teremtés
Szólisták: Korondi Anna,
Fülöp Zsuzsanna,
Fekete Attila, Massányi Viktor,
Szvéték László
Debreceni Kodály Kórus
Kariigazgató: Szűcs Lajos Antal
Liszt Ferenc Kamarazenekar
Hangversenymester: Rolla János
Vezényel: Kovács János
Belépőjegy: 800 Ft

Kiállítások

Sárospatak

Rákóczi Múzeum: Kassa, a reneszánsz város
Református templom: Deli Ágnes szobrai
Képtár: V. Zempléni Nyári Tárlat
Bodrog Hotel: Felvégi Andrea fotói

Sátoraljaújhely

Piarista templom: Válogatás a Sárospataki Római Katolikus
Művészeti Gyűjtemény anyagából

Várjátékok Sárospatakon

Auer Vonósnégyes

Kassa

Kosice

Augusztus 24., 20 óra, Dóm

Mendelssohn Kamarazenekar (Veszprém)
Hangversenymester: Kováts Péter

Tarcal

Augusztus 24., 19 óra

Borok Háza:
Jánosi Együttes
Belépőjegy: 2800 Ft

Augusztus 27., 19 óra

19 óra, Zsinagóga:
Kassai Fúvóstrió

Bodrogkeresztúr

Faluház

Augusztus 23., 19 óra

Énekelt történelem –
Kobzos Kiss Tamás műsora

Hollóháza

Augusztus 25., 18 óra

Porcelángyár Múzeum Kertje:
Ládafia Bábszínház

Golop

Augusztus 24., 17.30

Nagy Csaba – tárogató

Szerencs

Rákóczi-vár udvara

Augusztus 23., 10–18-ig

Reneszánsz nap
19 óra: Reneszánsz lakoma
Belépőjegy: 2800 Ft

Augusztus 25., 19 óra

Jánosi Együttes, Kobzos Kiss Tamás
Belépőjegy: 300 Ft

Augusztus 28., 19 óra

Kassai Fúvóstrió
Belépőjegy: 300 Ft

Karcsa

Református templom

Augusztus 23., 16 óra

Budapesti Énekes Iskola

Füzesrádvány

Kastélykert

Augusztus 23., 17 óra

Reneszánsz nap
Kiránduló koncert
a Liszt Ferenc Kamarazenekarral
Hangversenymester: Rolla János

Tolcsva

Augusztus 22., 17 óra

Katolikus templom kertje:
Ládafia Bábszínház

Augusztus 22., 18 óra

Katolikus templom:
Budapesti Énekes Iskola

Tállya

Katolikus Templom

Augusztus 24., 19 óra

Szakály Ágnes, Farkas Rózsa – cimbalom
Mécs Károly színművész

Pácin

Augusztus 24., 11 óra

Ládafia Bábszínház

INFORMÁCIÓ

BUDAPESTEN az Óbudai Társaskörben

H-1036 Kiskorona u. 7.
Telefon: 250-0288

SÁROSPATAKON a Művelődés Házában

H-3950 Sárospatak, Eötvös u. 6.
Telefon: 47/311-811,
telefax: 47/312-812

Jegyek, bérletek

Jegyek ára: 300 Ftól 1000 Ft-ig.
Bérlet ára 3000 Ft, amely a Zempléni Művészeti Napok minden kulturális rendezvényére érvényes.

Kedvezmény: nyugdíjasok, diákok az előadások előtt a helyszínen kedvezményesen vásárolhatnak jegyet. Megfelelő igazolás szükséges.

Jegyárúsítás

Jegyek, bérletek 1998. június 15-étől válthatók:

Budapestben a Budapesti Filharmonia Kht. jegypénztárában (H-1051, Mérleg u. 10. Telefon: 118-0281); írásban, faxon megrendelhetők Sárospatakon, a Művelődés Házában. Az írásban megrendelt jegyeket postai utánvétellel a Művelődés Háza megküldi. A Művészeti Napok ideje alatt naponta 8–20 óráig válthatók jegyek a Művelődés Házában, valamint a programok előtt 1 órával az előadások helyszínén.

Szállásfoglalás

A Művelődés Háza

H-3950 Sárospatak, Eötvös u. 6.
Telefon: 47/311-811,
telefax: 47/312-812

IBUSZ Utazási Irodák Kft.

H-3950 Sárospatak Rákóczi u. 42.
Telefon/fax: 47/311-244

Rendező:

Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvány
A Művelődés Háza, Sárospatak
A Liszt Ferenc Kamarazenekar működését Szolnok megyei jogú város biztosítja, a zenekar a Magyar Külkereskedelmi Bank Rt., valamint a Danubia Szabadalmi és Védjegy Iroda Kft. támogatását élvezi.

A Zempléni Művészeti Napok igazgatója:

Rolla János

Titkár: dr. Merényi Judit

A Művészeti Tanács tagjai:

Várbíró Judit, Petrovics Emil, Szirányi János

Főtámogató: Antenna Hungária Rt.

Támogató: Nemzeti Kulturális Alap

A Gramofon Zempléni Művészeti Napok mellékletét összeállította:

Retkes Attila és H. Magyar Kornél

A Haden-Motian-

„Amikor az ütőhangszerekre gondolkodok, Paul Motian jut eszembe. Senki nem játszik úgy a dobokon és az ütőhangszereken, mint ő. Bill Evans triójának tagjaként új irányt szabott a dobolásnak. Megtiszteltetés, hogy vele játszhatom ezen az albumon.” (Charlie Haden) „...a szavak nem képesek leírni azokat az érzéseket és érzelmeket, amelyeket Charlie Haden játéka vált ki az emberből. Haden fontos láncszem a bőgősök «családjában». Sokban gazdagította a jazz-zenét, minden idők legnagyobb bőgősei között van a helye. Alábecsülnék a jelentőségét, ha azt mondanánk, hogy fogékony, beleérző zenész. Természetes, eredeti és csodálatosan játszó muzsik, ez a zene a szívéből jött. Köszönöm, testvérem.” (Paul Motian)

Két idézet, egy évszám: 1976. Jeles időszak Charlie Haden életében, ekkor alakul meg az Ornette Coleman örökségét ápoló Old and New Dreams kvartett, és ekkor készíti mesteri duófelvételeinek sorát, amelyek a Closeness és a The Golden Number című lemezek jelennek meg. Ha a Closeness borítóján olvasható sorokról lehántjuk a partnert kötelelesszerűen felsőfokban méltató jelzőket, rátapinthatunk a két muzsikuskapcsolatának alapjára. A kölcsönös rokonszenvenek zenei és szellemi gyökerei vannak: mindketten nyitott, állandóan kísérletező, a jazz új irányait kereső alkotók, akiknek szerepe – zeneszerzőként és zenekarvezetőként is – túllép hangszereik hagyományos lehetőségein. Mindketten az utóbbi két évtized legsűrűbben foglalkoztatott jazzmuzsikusi közé tartoznak, nevük különféle összeállításokban évente lemezek tucatjain tűnik fel. Kapcsolatuk az első találkozásig, 1959-ig nyúlik vissza, amikor Haden Ornette Coleman úttörő együttesében, Motian pedig Bill Evans klasszikus triójában játszott. Motian közreműködött Haden Liberation Music Orchestrájában, így nem csoda, hogy ismeretségük a hatvanas-hetvenes évek fordulóján Keith Jarrett triójában majd kvartettjében barátsággá érett. A két muzsikustól újá azóta visszatérő rendszerességgel metszi egymást: gyakran közreműködnek egymás lemezein, és gyakran tűzik műsorra a másik szerzeményeit.

 Charlie Haden/Paul Motian,
 featuring Geri Allen: Etudes
 Soul Note – Karsay és Tsa.
 Geri Allen – zongora,
 Charlie Haden – bőgő,
 Paul Motian – dob

CHARLIE HADEN/PAUL MOTIAN feat. GERI ALLEN

Etudes

ennek a szoros zenei és lelki kapcsolatnak a szülötte az 1987-ben rögzített Etudes c. album, amely a Geri Allennel trióvá bővült formáció európai turnéját követően készült. Az akkor harmincéves fekete zongorista és a két idősebb muzsikuskapcsolatának alapjára. A kölcsönös rokonszenvenek zenei és szellemi gyökerei vannak: mindketten nyitott, állandóan kísérletező, a jazz új irányait kereső alkotók, akiknek szerepe – zeneszerzőként és zenekarvezetőként is – túllép hangszereik hagyományos lehetőségein. Mindketten az utóbbi két évtized legsűrűbben foglalkoztatott jazzmuzsikusi közé tartoznak, nevük különféle összeállításokban évente lemezek tucatjain tűnik fel. Kapcsolatuk az első találkozásig, 1959-ig nyúlik vissza, amikor Haden Ornette Coleman úttörő együttesében, Motian pedig Bill Evans klasszikus triójában játszott. Motian közreműködött Haden Liberation Music Orchestrájában, így nem csoda, hogy ismeretségük a hatvanas-hetvenes évek fordulóján Keith Jarrett triójában majd kvartettjében barátsággá érett. A két muzsikustól újá azóta visszatérő rendszerességgel metszi egymást: gyakran közreműködnek egymás lemezein, és gyakran tűzik műsorra a másik szerzeményeit.

ennek a szoros zenei és lelki kapcsolatnak a szülötte az 1987-ben rögzített Etudes c. album, amely a Geri Allennel trióvá bővült formáció európai turnéját követően készült. Az akkor harmincéves fekete zongorista és a két idősebb muzsikuskapcsolatának alapjára. A kölcsönös rokonszenvenek zenei és szellemi gyökerei vannak: mindketten nyitott, állandóan kísérletező, a jazz új irányait kereső alkotók, akiknek szerepe – zeneszerzőként és zenekarvezetőként is – túllép hangszereik hagyományos lehetőségein. Mindketten az utóbbi két évtized legsűrűbben foglalkoztatott jazzmuzsikusi közé tartoznak, nevük különféle összeállításokban évente lemezek tucatjain tűnik fel. Kapcsolatuk az első találkozásig, 1959-ig nyúlik vissza, amikor Haden Ornette Coleman úttörő együttesében, Motian pedig Bill Evans klasszikus triójában játszott. Motian közreműködött Haden Liberation Music Orchestrájában, így nem csoda, hogy ismeretségük a hatvanas-hetvenes évek fordulóján Keith Jarrett triójában majd kvartettjében barátsággá érett. A két muzsikustól újá azóta visszatérő rendszerességgel metszi egymást: gyakran közreműködnek egymás lemezein, és gyakran tűzik műsorra a másik szerzeményeit.

ennek a szoros zenei és lelki kapcsolatnak a szülötte az 1987-ben rögzített Etudes c. album, amely a Geri Allennel trióvá bővült formáció európai turnéját követően készült. Az akkor harmincéves fekete zongorista és a két idősebb muzsikuskapcsolatának alapjára. A kölcsönös rokonszenvenek zenei és szellemi gyökerei vannak: mindketten nyitott, állandóan kísérletező, a jazz új irányait kereső alkotók, akiknek szerepe – zeneszerzőként és zenekarvezetőként is – túllép hangszereik hagyományos lehetőségein. Mindketten az utóbbi két évtized legsűrűbben foglalkoztatott jazzmuzsikusi közé tartoznak, nevük különféle összeállításokban évente lemezek tucatjain tűnik fel. Kapcsolatuk az első találkozásig, 1959-ig nyúlik vissza, amikor Haden Ornette Coleman úttörő együttesében, Motian pedig Bill Evans klasszikus triójában játszott. Motian közreműködött Haden Liberation Music Orchestrájában, így nem csoda, hogy ismeretségük a hatvanas-hetvenes évek fordulóján Keith Jarrett triójában majd kvartettjében barátsággá érett. A két muzsikustól újá azóta visszatérő rendszerességgel metszi egymást: gyakran közreműködnek egymás lemezein, és gyakran tűzik műsorra a másik szerzeményeit.

Az Etudes három zenész ihletett játéka lenyomata, mégis a kitűnő formában lévő Geri Allen teljesítménye révén érdemes a megkülönböztetett figyelemre. A sokoldalúan képzett zongorista játék magába foglalja az egész jazztörténetet; egyszerre hagyományörző és modern, ha kell, a funkcionális harmóniarend szerint, ha kell, attól elvonatkoztatva, szabadon szövi szólamait, dinamikája árnyalt, rögtönzései a képzelőerő manifesztációi. Igaz, ebben olyan partnerek álltak rendelkezésére, mint Haden és Motian, akik a találkozás felvillanyozó hatása alatt rendkívül összeszedetten, lendületesen és aktívan játszanak. Ebben a lemezben stílusbeli elkötelezettségétől függetlenül kedvét lelheti mindenki, aki napjaink érvényes jazzmuzsikájára kíváncsi.

Két évvel az Etudes felvételei után a montreali jazzfesztivál egyedülálló elismerésben részesítette Haden-t: nyolc, egymás követő estét az ő művészetének szenteltek a rendezők. Érdemes felsorolni a bőgős partnereit, hiszen a választás jelentésének irányait tükrözi: Joe Henderson és Al Foster, Geri Allen és Paul Motian, Don Cherry és Ed Blackwell, Gonzalo Rubalcaba és Paul Motian, Pat Metheny és Jack DeJohnette, Egberto Gismonti, Paul Bley és Paul Motian, a Liberation Music Orchestra. A koncertekről a kanadai rádió felvételt készített, amelyek többsége nyolc év után lemezen is megjelenik.

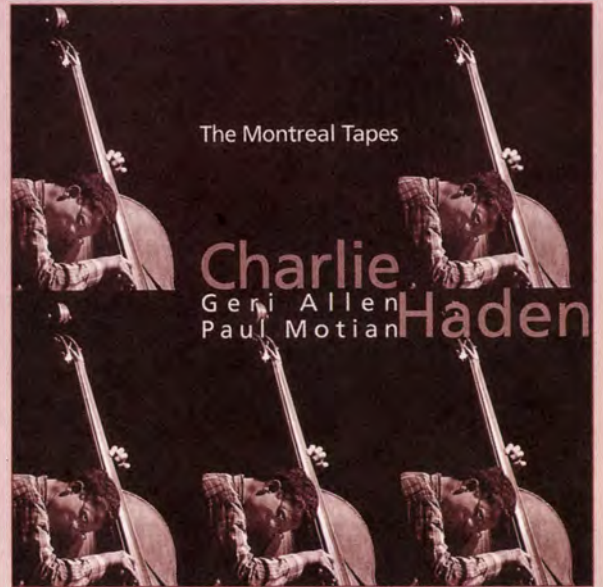
tengely

a sorozatban a Geri Allennel és Paul Motiannal alkotott trió 1989. július 1-jén lépett színpadra. Repertoárjukon a korábbi stúdióalbumokról ismert darabok szerepeltek (a címében most már egyértelműen a dobosra utaló Blues in Motian, a Fiasco, a Dolphy's Dance pl. az Etudes-ről), egyfajta repríz részese tehát a hallgató, amit a koncert oldott légköre a spontaneitás varázsával színesíthetne. Mégsem ez történik: az Etudes feszes szerkezetű darabjai az élő változatban fellazulnak, terjengőssé válnak, a korábbi CD sziporkázó ötletei közhelyes formulákká fakulnak, a játék a main stream biztonságos medrébe terelődik. A muzikusok (különösen, érthetően, Haden) az élő előadás természetéből következően nagyobb szólisztikus lehetőségekhez jutnak; van

a koncert után két nappal Haden másik trióval lépett ugyanarra a színpadra. A dobok mögött változatlanul Paul Motian ült, de a zongoránál a kubai Gonzalo Rubalcaba foglalta el Allen helyét. A bőgős először 1986-ban Kubában találkozott és játszott a kitűnő muzikussal, a folytatásra azonban az embargó miatt nem az Egyesült Államokban, hanem Kanadában 1989-ben kerülhetett sor. A trió egy évvel később szenzációt keltően mutatkozott be a montreux-i jazzfesztiválon (Discovery: Live in Montreux), majd Motian helyén Jack DeJohnette-tel készített egy nagyszerű lemezt (The Blessing). Rubalcaba az újabb kubai muzikusnemzedék ama tagja, aki hatással volt az amerikai jazzre; nem véletlen, hogy 1990 óta a Blue Note kiadó jelenteti meg lemezeit. Játékát a honfitársainál megismert latinos tűz hatja át, virtuóz technikája azonban amazokétől eltérően könnyed bilentéssel párosul, ami sokféle kapcsolódási lehetőséget kínál számára. A trió Montrealban Gary Peacock, Haden, Ornette Coleman és Miles Davis szerzeményeit játszotta, azaz egyértelműen kortárs műsorral jelentkezett. Hadenről nem gesztus volt a bőgős kolléga, Peacock kompozícióját műsorkezdésül választani. A Vignette lassan kibontakozó impresszionista témája Rubalcaba előadásában romantikus felhangokkal társul, ami Keith Jarrett játékát és az ECM-

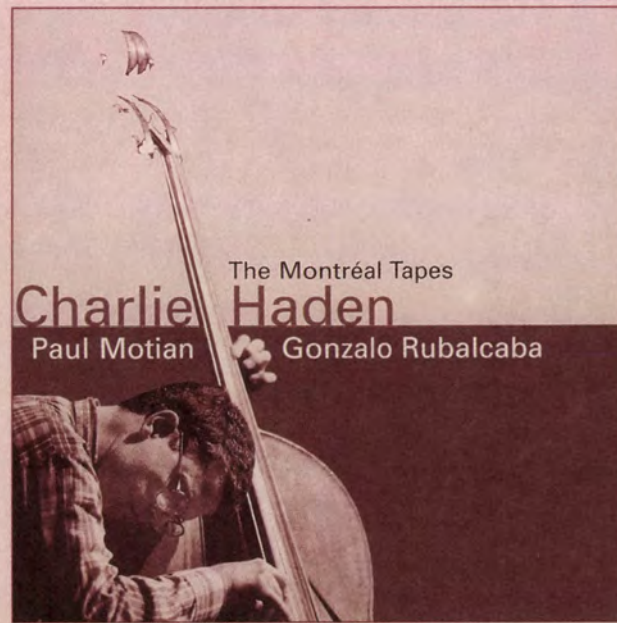

Charlie Haden:
The Montreal Tapes
Verve - PolyGram
Geri Allen - zongora,
Charlie Haden - bőgő,
Paul Motian - dob

olyan darab, amelyik a téma bemutatása és lezárása között rögtönzések sorozatából áll. Allen a Fiascóban ugyan virtuóz kirándulást tesz a free vizeire, de szerepe korántsem olyan meghatározó, mint a korábbi lemezen. Az ünnepeelt Haden terjedelmes szólóival csaknem minden számban a középpontba kerül, ám rögtönzései többnyire híján vannak annak az invenciózusságnak, ami játékát

az övenes-hatvanas években jellemezte. Kíséret közben is gyakran beéri a hagyományos ingabasszus-menetekkel, az Ornette Coleman együttesében alkalmazott formabontó eszközeivel (függetlenedés a harmóniától, önálló ellenszólamok) ritkán él. Ez a montreuxi szalag három profi muzikus rutinos, biztonsági játékát rögzítette; gyűjtők azonban nem nélkülözhetik.

Charlie Haden: The Montreal Tapes
Verve - PolyGram
Gonzalo Rubalcaba - zongora,
Charlie Haden - bőgő,
Paul Motian - dob

hangzást idézi. A bőgős saját szerzeményei a spanyol polgárháború és a dél-amerikai függetlenségi mozgalmak latinos zenei világába vezetnek, s ez Rubalcabától sem áll távol. A politikai üzenet legegységelműbben a La Pasionara előadását hatja át, amelyben Rubalcaba erőteljes akkordleütéseivel fokozza a darab érzelmi töltését.

A Bay City lendületes, bopos jazztéma, az Etudes-ön hallott Silence pedig a zongorista személyes vallomásaként szólal meg. A The

Blessing, Ornette Coleman 1958-as témája modern main stream-felfogásban hangzik el. Davis Solar-ja ugyanebbe a vonalba illeszkedik, a kitűnő szólókkal megtűzdelt darab lendületes előadása a közönség ovációját váltja ki. Rubalcaba bemutatkozása fényes sikerrel járt, játékának ötletgazdagsága, pianisztikus képességei lenyűgözték a hallgatóságot. Haden rögtönzései a korábinál nagyobb elevenséget mutatnak, Paul Motian pedig a rá jellemző diszkrét kreativitással veszi ki részét a játékból.

A CD-t áttekintő szemlénk súlypontja a Haden–Motian-tengely első tagjáról most az eddig csak érintőlegesen taglalt másodikra helyeződik át. A japán származású, Amerikában élő, ötvenes éveiben járó, de Magyarországon alig ismert, korábban „Poo” néven játszó Masabumi Kikuchi zongorista, Gary Peacock bőgős és Paul Motian dobos kapcsolata 1990-ben kezdődött. Kikuchi és Peacock együtt zenélt egy New York-i klubban, ennek nyomán alakították meg Motian bevonásával a Tethered Moon elnevezésű triót, amely 1990 márciusában rögzítette First Meeting című első lemezét, amit a Tethered Moon és a Triangle követett. A First Meeting az artisztikus borítóról és műsorválasztékáról ismertté vált német Winter and Winter cég kiadásában 1997-ben az európai hallgatók számára is hozzáférhetővé vált.

A trió a free jazz alapeszméjéhez nyúlt vissza, zenéjének középpontjába a szabadság elvének minél teljesebb érvényesítését, a muzikusok közötti spontán kommunikációt, illetve a kötetlen rögtönzés és a strukturált játék ellentétében rejlő lehetőségek kiaknázását állította. Nem véletlen, hogy három „kompozíció” is közösen jegyeznek. A nyitó, Tethered Moon című szám (szerzője Kikuchi) a zongora tétova, keresgélő hangjából bontakozik ki. Belépése után a bőgő hamarosan ritmikus ostinato figurára talál, e fölött bontakozik ki Kikuchi jobbkezes, mind a tizenkét hangot felhasználó, meditatív, motívikus improvizációja. A 19 perces tour de force a bevezető, amorf téma visszatérésével zárul. Ezután Thelonious Monk Misteriosója következik tizenkét percben. A téma ez esetben is csak kiindulópontul szolgál, amelyet követően az intonációjában visszafogott, meg-meglödulő játék olykor

Tethered Moon: First Meeting
Winter and Winter – Karsay és Tsa.
Masabumi Kikuchi – zongora,
Gary Peacock – bőgő,
Paul Motian – dob

egymásnak ellentmondó irányokat (pl. stilizált swing-atonális, majd bluesjáték) vesz: laza, szabad asszociációsorok bontakoznak ki a zongora, a bőgő és a dob kölcsönhatásából. A harmadik darab két részből áll: az első szabad improvizációból táplálkozó feszültsége a másodikban Cole Porter So In Love c. standardjában nyer feloldást. A negyedik kompozíció felépítése ugyancsak rendhagyó: a First Meeting című első rész közös rögtönzés Peacock lendületes ingabasszusával, a zongora jobbkezes, lineáris improvizációjával; a második rész (Miles Davis Solarja) a bőgő szólójára épül, az Open Trio c. harmadik (ismét közös rögtönzés) a dob önálló szálával kezdődik, és a másik két hangszer csatlakozásával tempós improvizációval teljesedik ki (be). A záró P.S. (Peacock darabja) szemlélődő karakterével a nyitó darabra utal vissza, és mintegy keretbe foglalja a lemezt. A zongora klasszikus veretű hangzataihoz jó idő múlva csatlakozik a bőgő és a dob, s a balladisztikus hangvételű játék utolsó, emelkedő hangjai kérdőjelet formázva halnak el a keletkezett csendben.

A Tethered Moon különös szín napjaink jazzmuzsikájában. A szabad rögtönzés mint vezérlőelv alkalmazása kockázatos vállalkozás, mert rendkívüli beleérzőképességet, összpontosítást és alkotókészséget feltételez a partnerektől. A trióban ez mindenekelőtt Kikuchi és Peacock kettősében nyilvánul meg, Motian kissé passzív szerepre kárthatja magát. A spontaneitás kizárja a bevett minták alkalmazását, váratlan és kiszámíthatatlan megoldások esélyével kecsegtet. Ez az, amiben a koncepciójában rokonszenves lemez alatta marad a lehetőségeknek. A hatvanpercnyi időtartam nem töltődik meg hatvanpercnyi, sűrű zenével, akadnak üresjáratok, tapogatózások, amelyek próbára teszik a hallgató türelmét. Kikuchi tisztában van a feszültségkeltés és -oldás természetével, játékával képes drámai íveket megrajzolni, zenei felfogása azonban alapvetően absztrakt, és olykor a kiszámíthatóság benyomását kelti. A Tethered Moon mindazonáltal érdemleges kezdeményezés volt, amely elsősorban a jazz elvont szférái iránt érdeklődők figyelmére tarthat számot.

ha van kortárs jazzmuzsikás, aki megalukvámentes következetességgel építi a saját világát, Paul Motian az. Zenei horizontján vannak állócsillagok (Monk, Bill Evans), állandó formációk (Bill Frisell, Joe Lovano), de még ezekben a körökben gondolkodva is mindig képes a nóvumra. Az Electric Bebop Band abba a vonulatba illeszkedik, amelyik meglepő fordulatként, a bop és a main stream előadását célozta meg – természetesen mai értelmében. (A zenekar első változatában még Joshua Redman kezelte a szaxofont: Paul Motian and the Electric Bebop Band, 1992) Az elnevezés, a két elektromos gitár és a két szaxofon használata Ornette Coleman Prime Time együttesét idézően szabálytalan megközelítést sejtet, ám az eredmény meglepetésre csavarok nélküli, szabályos bebop zene. Az 1997-ben rögzített újabb CD számainak viszonylag rövid, 3-5 perces időtartama arra utal, hogy a hangsúly nem az improvizációkon, hanem a témák megszólaltatásán és az együttes játékon van. A szerzők között a bop klasszikusai (az elmaradhatatlan Monk, három számmal is, illetve Powell, Parker, Davis) épp úgy megtalálhatók, mint a gitáros Rosenwinkel és Motian ma-

The Paul Motian Electric Bebop Band
Winter and Winter – Karsay és Tsa.
Kurt Rosenwinkel, Brad Schoepach – gitár,
Chris Potter, Chris Cheek – tenorszaxofon,
Steve Swallow – basszusgitár,
Paul Motian – dob

ga. A zenekarvezető-hangszerelő alaposan kihasználja a négy szólóhangszer adta kombinációs lehetőségeket: vannak itt unisono témák, egymást szimmetrikusan követő vagy keresztező szólók, négyelések, kiállások, ahogyan az a nagy könyvben meg van írva. Az előadás jellegzetes és izgalmas vonulatát a polifonikus szerkesztés, az egymásba fonódó szálakból szerveződő többszólamúság adja. Ennek a lemeznek a fő érté-

ke a zenekari összhatásban, s nem az egyéni teljesítményekben rejlik, ezért találunk a közreműködők között kevésbé ismert, személyiségükben még nem azonosítható muzikusokat. A szellemesen hangszerelt és gördülékenyen kivitelezett CD rokonszenves tisztelgés a modern jazz nyitókorszaka előtt, de több is annál: élő, lüktető, hallgatásra csábító, mai zene.

Turi Gábor

Gonzalo Rubalcaba

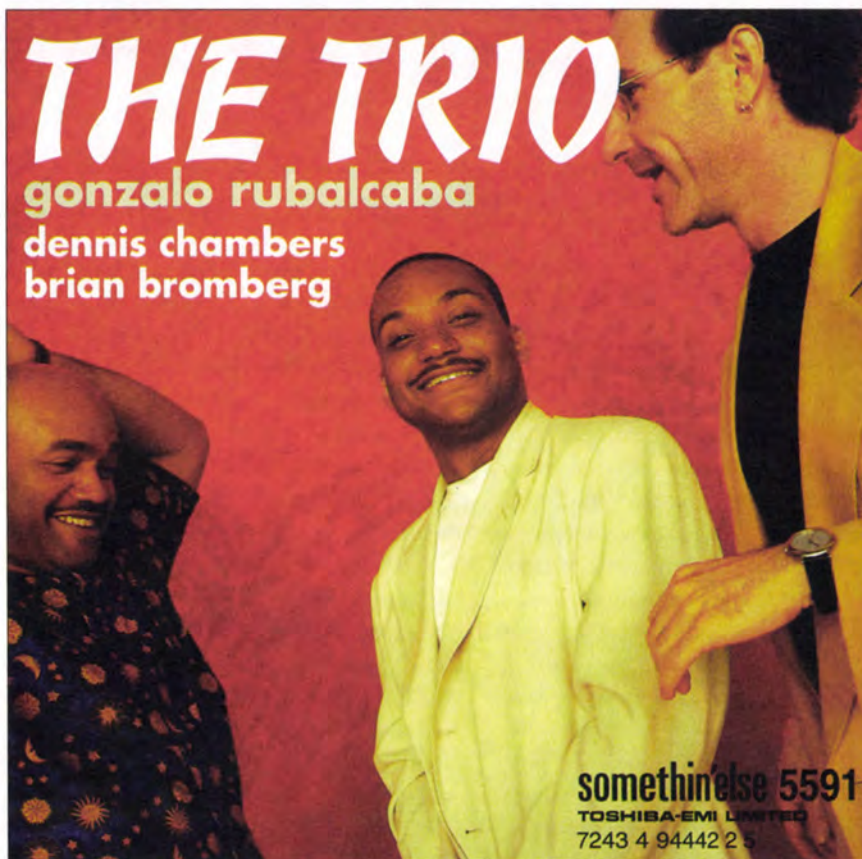
The Trio

• Something Else – EMI-Quint •

Standard jazztémák zongorán, bőgő- és dobkísérettel. Az ilyesmi egyfelől rettenetesen konzervatív benyomást kelt, másfelől igazolja a műfajt, mint felnőtt művészetet, amelynek egyik alapformációja gyakorlatilag kimeríthetetlen forrásként funkcionál. A klasszikusoknak kijáró tisztelettel közelíthető meg, és az időtlenség küszöbén való átbillenés élményét jelentheti az előadó és a hallgató számára egyaránt. A trió, amely kötöttségei dacára az egyik legfelszabadultabb és legintimebb zenei közeg, az öncélúságot leplezi le elsőként, és az elmélyült muzikalitást hangsúlyozza ki leginkább. Mivel e formációkat szinte kivétel nélkül a zongoristák neve alatt tartják számon, azt hihetnénk, hogy a feltétlen dominancia is nekik tulajdonítható. Csakhogy kitűnő – triófelvételeikről is közzismert – zongoristák szóló- vagy duóprodukcióinak egész sorával bizonyítható, hogy ez korántsem így van. Akár Bill Evans, akár Keith Jarrett szóló-zongorázását hallgatjuk, feltűnő az invenciók különbözősége triófelvételeikhez képest. Tehát ha ilyenkor varázslat történik – és most egyértelműen erről van szó – az mindenképpen három muzikus műve; vagyis a most méltatásra kerülő, látszólag véletlenül megemlített két zseni neve alatt jegyzett triókhoz fogható tripla bravúr.

Ezek után „A TRIÓ”, így írva már nem is tűnik annyira nagyképűnek. Egyébként többször előfordult már a műfaj történetében, hogy egy-egy jelentős fogalom, cím vagy egyéniség, jelzős meghatározás helyett, inkább a tömör, nagybetűkkel és határozott névelővel ellátott minősítéssel emelkedett az elismertség legfelsőbb fokára. Jelen esetben csak annyi a gond ezzel, hogy nem a tisztelgő szakma és a hálás közönség, hanem az alkotó(k) határozták meg így vadonatúj produkciójukat.

Ezúttal az önbizalom abszolúte indokolt. A Floridában élő kubai billentyűs, és két amerikai kollégája a zongorás jazztrió nyelvét perfekt szinten, csupa nagybetűvel beszéli. Egyszerűbb lenne ezt legnagyobb mértékben Rubalcabának tulajdonítani, figyelembe véve eddigi – Kubában, Németországban, Amerikában készült – felvételeit, köztük a nyolc saját neve alatt megjelent Blue Note-lemezt, de féltő, hogy így méltatlanul háttérbe kerülne A TRIÓ. Márpedig annak az univerzális kommunikációnak e CD-n hallható kimagasló szintje,

R u b a l c a b a

Gonzalo Rubalcaba – zongora
Brian Bromberg – bőgő
Dennis Chambers – dobok

amely elsődleges célja volt az afrolatin kultúrán nevelkedett ifjú zongoristatitánának, jelen lemezen kristályosodott ki a legfényesebben. Nem lehet véletlen, hogy zongorázása itt, eddigi munkáihoz viszonyítva is kiemelkedő. Ha figyelembe vesszük, hogy az elmúlt másfél évtizedben kik egyengették partnerként, mentorként Gonzalo karrierjét, és csak Dizzy Gillespie, Charlie Haden, Jack DeJohnette, Ron Carter, Paul Motian, vagy a legutóbbi duófelvételen vele szereplő Joe Lovano nevével említjük, lehet némi fogalmunk a tehetség for-

mátumát illetően. De ha összehasonlításba kezdünk, pl. az utóbb említett lemezzel, arra a következtetésre jutunk, hogy két világelső szinten lévő muzikus sem garancia a varázslathoz, ami viszont a TRIÓ esetében egyértelműen létrejött. Rubalcaba letisztult improvizációinak titka ezen a CD-n úgy tárul fel, hogy az érzéki élmény kiegészül az intellektuális élménnyel. A zongorista lényege válik itt áttetszővé, ahogyan ügyel a tökéletes arányokra; arra, hogy a legkevésbé sem terhelje meg súlyos akkordokkal rendkívül kifinomult és dinamikus jobbkezes játékát.

Természetesen vannak olyan zongoristák, akikből ez a formáció hoz ki a legtöbbet, akik a legvirtuózabb és legegényibb technikát ilyenkor tudják legtisztábban alkalmazni, akiknek billentését ebben a közegben halljuk a legárnyaltabbnak, és akiknek egy érzékeny ritmusszekció nem korlátozható, hanem inspirációt jelent. Nagyon valószínű, hogy Rubalcaba is ilyen. Egyik standardet sem a jól ismert sablonok, sztereotip beidegződések szerint játssza – nem egyénieskedve, de nagyon „rubalcabásan”. Természetesen ott a latinos elegancia, az interpretáció közben eluralkodó, és egyre jobban érzékelhető felszabadult öröm, és nem utolsósorban a bőgős és dobos feltétlen alázata is a szólisztikus invenciók kibontása iránt... De lehet, hogy az igazi magyarázatot ilyenkor legfeljebb egy – a próbákat és felvételeket megfigyelő – lélekbúvár tudná megadni.

Matisz László

Horace Silver

Horace Silver

A Prescription For The Blues

• Impulse! – BMG Ariola •

Horace Silver, a hard bop fénykorának legendás alakja szeptemberben lesz 70 éves. A Jazz Messengers mellett – melynek ő az egyik alapítója – a mindenkor Horace Silver kvintett az egyik legtipikusabb hard bop együttes. Ez a stílus az, mely a jazz gyökereihez visszanyúló, a gospel és bluest ötvöző, egyszerű, de izgalmas lüktetésű funky soul hangzásával tömeget hódít vissza a rock and rolltól. Silver a modern jazz egyik legjelentősebb zeneszerzője, kompozíciói ott sorakoznak valamennyi generáció repertoárjában, beleértve a legfiatalabakat. Silver hangszerelése egyszerűek, de tele vannak meglepő fordulatokkal. A fúvósok mutatják be a többrétegű, kontrasztgazdag, többnyire blues, gospel és latin hatások keverékéből szőtt témákat, miközben Silver zongorakísérete incselkedve félre-félrecsúszkál, hangsúlyozva különbözőségét. Váratlanul a legkülönbözőbb ütemszámú extrakórusok, melléktémák

tűnnek fel a kibontakozás során. Silver termékeny képzelete ontja a funkybluest, az egzotikus bluesdarabokat és hátborzongató szépségű balladákat. Silver zongorastílusa mellőzi a bop komplexitását, leegyszerűsített, blues alapú, perkusszív. Mialatt a balkézben nyolcadmozgású, boogie jellegű figurák hömpölyögnek, az alaplúktetést hangsúlyozó frázisok váltakoznak a szűkfevésben kialakult akkordokkal. Mindez provokatívan egyszerűnek tűnik, de teljességgel utánozhatatlannak bizonyult. A kikacsintó idézetek, és az első pillanatban magával ragadó dallamok egy olyan barátságos légkört teremtenek, melyben már négy évtizede képes egy hihetetlenül széles, befogadó közönségréteggel kommunikálni. A hetvenes évek óta kísérletezik mindenféle nagyobb apparátussal, kórusokkal, vonósokkal, ütősökkel, de a kvintett marad a szíve csücske. Az utóbbi években nemzetközi szereplései, lemez megjelenései megritkultak, inkább klasszikus albumainak újabb és újabb kiadásával volt jelen, és most (már Magyarországra is) be-

robban az 1997-es korong kilenc vadonatúj kompozícióval. Sem sajátjait ismételni, sem másokét előadni nem szokta lemezein – és a fentiekben leírtak mind jelen vannak régi fényükben tündökölve. Az ifjonti hév helyett az idősödő ember összefoglaló bölcsességét érezhetjük.

A Brecker fivérek a hetvenes évek elején egy nagyszerű Silver-albumon debütáltak, Louis Hayes pedig az ötvenes évek végén alapozta meg karrierjét a kvintett klasszikus opusaiban. Az album összefűző gondolata az, hogy Horace Silver nem más, mint Doctor Jazz, aki a jazzt zenei orvosnak látja, segítvén az orvosdoktor lelkünk, elménk, testünk és életműködésünk gyógyításában. Egy kivétellel minden darabhoz dalszöveget írt, lehetőséget kínálva az új énekesgenerációnak, melyekben verbálisan is közli egy hívő, korunk emberéért és világáért aggódó ember gondolatait és emlékeit. Silver doktor bluest ír fel az életünket megkeserítő bluesérzet ellen.

Szigeti Péter

N H Ø P

This Is All I Ask

• Verve – Polygram •

a hosszú nevű dán nagybögős, Niels Henning Ørsted Pedersen jó három évtizede fogalom a jazz világában. Az egyszerűség kedvéért gyakran csak nevének kezdőbetűit használják vele kapcsolatban, a jazzben csak kicsit is járatos hallgató úgyis rögtön tudja, kinek a védjegye az NHØP. Európában már ismert muzsikusként volt, amikor 1970 táján Amerika egyik legnagyobb sztárja, Oscar Peterson kérte fel közreműködésre egy hosszabb turnéra, amely Kelet-Európába is elvezetett, de ide az eredeti bögős, a Prágából 1968-ban lelépett George (Jiří) Mraz nem jöhetett, az idősebbek emlékeznek még az indokokra. Peterson és Pedersen viszont olyannyira élvezte a közös zenélést, hogy együttműködésük ettől kezdve több évtizedig tartott. A Peterson-trió Pedersennek is meghozta a világhírt, hamarosan az egyik legke-

resettebb bögős lett mindenfelé. Csak néhány név a sok közül, akikkel lemezeire játszott: Ben Webster, Bud Powell, Chet Baker, Dexter Gordon, Jean-Luc Ponty, Joe Pass, Kenny Drew, Sonny Rollins, Stan Getz, Toots Thielemans. Hosszú még a lista, a csúcstól azonban zenei szempontból alighanem a Peterson-trióval készült felvételek jelentik. Enyhe kifejezés, ha azt állítom, ezek zseniálisak. Nos, ilyen múlt ismeretében őszinte kíváncsisággal vettem kézbe az új NHØP-CD-t, amelynek felvételei tavaly nyáron készültek Dániában. Adva van először is egy trió, amelyben az ismert gitáros Ulf Wakenius és az ismeretlen fiatal dobos Jonas Johansen játszik NHØP mellett majd' minden számban. Néhány előkelő vendég is előlép a jazztörténet lapjairól egy-egy szám erejéig. Oscar Peterson zongorázik, Phil Woods altszaxofonozik, Monica Zetterlund énekel. Még valaki énekel, egy Monique nevű hölgy, őt az ismeretlenség homálya lengi

körül, meg a rejtély, hogy hogyan került erre a lemeze... Sajnos a három régi híresség szereplése is csupa kérdőjel. Monica Zetterlund éneklése kínos erőlködés, nem sokkal jobb Phil Woods szaxofonozása sem, a legnagyobb vétek azonban az öreg, beteg Oscar Peterson közreműködésének erőltetése. Megannyi illúziórombolás. Marad néhány langyos trióprodukció egy jelentéktelen dobossal, közepesen nem sokkal jobb gitárossal (más felvételeken jobbnak hallottam) és egy kitűnő bögőssel, aki lelkiismeretesen felmondja a leckét anélkül, hogy a lemez hallgatóját egyetlen percre is lázba hozná.

Régi igazság, hogy minden művészet egyik legnagyobb ellensége az unalom. Kedves NHØP, akit évtizedek óta a világ egyik legnagyobb bögősének, muzsikuskának ismernek, mi történt? Muszáj volt ezt a lemezt megcsinálni? This Is All I Ask...

Deseő Csaba

N H Ø P

Horace Silver – zongora,
Michael Brecker – tenorszaxofon,
Randy Brecker – trombita,
Ron Carter – bőgő,
Louis Hayes – dob

Horace Silver Quintet

Silver's Serenade

• Blue Note – EMI Quint •

ez nem „annyira” klasszikus Horace Silver-lemez, mint az egy évvel később felvett Song For My Father, de éppen az időbeli közelség miatt érdekes. A Song For My Father a Blue Note 25 „legklasszikusabb” lemeze közé is bekerült, amikor ezt a CD-sorozatot összeállították, a Jody Grind című örökzöld pedig szerepel a Best of The Best Of's című válogatás-válogatáslemezen, vagyis az egy CD-re összegyűjtött, valaha felvett legjobb Blue Note-számok között.

A lemezipar furcsaságaitól függetlenül az a 28 év, amit Silver a Blue Note-nál eltöltött, minden kétséget kizáróan jazztörténeti jelentőségű. A szakkönyvek Silver hatásának sokrétűségét emelik ki ennek a három évtizednek a kapcsán, a hard bop stílus legfontosabb kezdeményezőjeként, tucatnyi örökzöld szerzőjeként, következetességét a klasszikussá váló kvintetfelállás alkalmazásában, és az erre az együttesre való hangszerelés mindenkinél precízebb kidolgozásában. Ezek után az már csak „mellékes” érdem, hogy fiatalok tucatjai nőttek naggyá az irányítása alatt, ahogyan Art Blakey, vagy Miles Davis mellett.

A '63 májusában felvett Silver's Serenade mindezen jegyek hordozója, tulajdonképpen egyetlen hibája, hogy összesen alig több mint 37 perc, és ez kevesebb, mint a fele annak, ami egy CD-re ráfér. Persze, nem kell különösebb indoklás ahhoz, hogy egy gyakorlatilag elfeledett lemezt újra, a maga teljes egészében CD-n is hozzáférhetővé tegyen a kiadó. Nem kell ahhoz az acid jazz újrafelfedezéseire hivatkozni, hogy ennek létjogosultságát elismerjük. Csak az a kérdés, ha már a lemezipar furcsaságairól esett szó, hogy nem lehetett volna még egy Silver-lemezt mellé tenni, amennyiben kiadatlan számok, vagy nem tökéletes, de érdekes, soha ki nem adott felvételek nem álltak rendelkezésre. Erre különben éppen ez a kiadó bizonyos esetekben hajlandóan is mutatkozott már. Idén már elérte a harmincat Silver (Amerikában) kiadott CD-inek száma, melyek nagy része persze régi felvétel, úgyhogy az érdeklődés az idős mester korai munkássága iránt adott. A lemezkiadó egyetlen gesztusa a vásárlónak a Mid-price címke...

Maradjunk inkább az öt számnál, amely kiteszi azt a bizonyos alig 38 percet. A címadó szám – természetesen mindegyik az együttes vezetőjének szerzeménye – olyannyira jellegzetes, hogy csodálkozunk, nem ismertük-e ezt a számot jobban. Fülbemésző, bluesos témája a szűkített hangközzel, major akkordokkal, közben sétáló basszusmenetével lehetett volna nagyobb sláger is. A feszültség az akkori kortársakhoz jobban idomuló kidolgozásban sem csökken, Silver megint egyszer nagyon sokat tud elmondani kevés eszközzel, takarékos akkordokkal, és szólójában ég-

A HÓNAP KLASSZIKUS JAZZLEMEZE

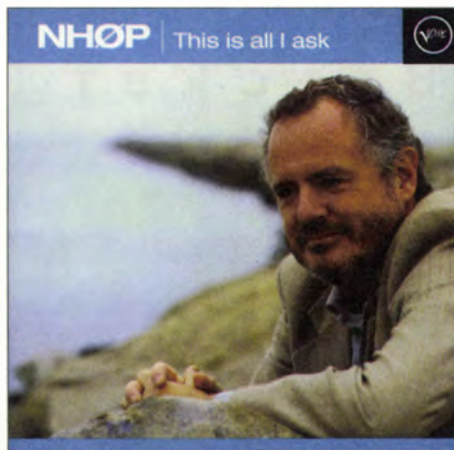
Blue Mitchell – trombita,
Junior Cook – tenorszaxofon,
Horace Silver – zongora,
Gene Taylor – bőgő,
Roy Brooks – dob

Silver Quintet

szen minimális, kromatikus dallamaival, melyben több huncut idézet is bujkál (pl.: Honeysuckle Rose). A lemez igazi meglepetése a Let's Go to the Nitty Gritty, a funkytémában hatalmas tartalommal rendelkező, melyben az igazán egységes együttes összes dinamizmusa jól érvényesül. Nemcsak felütésében, hanem még ritmusaiban is egyértelműen a Song For My Father világíkerét előlegzi. Mitchell itt szárnyal, Silver vadul követi az ellenkező irányba, szólójában szokatlan akkordhalmozással, csupa nagy tűz. Cook soundja is maga az igazi aranykor, de technikája valamivel halványabb. A Dragon Lady és a záró, Tizenkilenc ütem című számok árulkodnak Silver ez idő tájt jellemző ketős vonzódásáról, egyrészt a portugál családi kötődéssel is magyarázható előszeretettel a latin ritmusok iránt, másrészt a japán turné óta jelenlévő keleties hangulatfestő mániájáról.

A lemez összeségében tehát, hiába előzi meg közvetlenül a Song For My Fathert, inkább mutat több hasonlóságot az egy évvel korábbi Tokyo blues-zal. Viszont ennek, az akkor már évek óta fegyelmetlenül működő, következetesen fejlődő kvintetnek a csúcsteljesítménye, amelyet csak a következő, már Joe Hendersonnal felálló együttes sikere halványíthat el, de az is csak egy picit.

Zipernovszky Kornél

Niels Henning Ørsted Pedersen – bőgő
Ulf Wakenius – gitár, elektr. gitár
Jonas Johansen – dob
km.: Phil Woods – alto sax
Oscar Peterson – zongora
Monica Zetterlund – ének
Monique – ének

Brad Mehldau

The Art Of The Trio
Volume One,
Volume Two – Live
At The Village Vanguard

• Warner •

Thomas Mann-nal, Goethével, Rainer Maria Rilkével, önmagával és az egész világegyetemmel szembesül az, aki veszi a bátorságot és végighallgatja Brad Mehldau két, nagyjából egy év időkülönbséggel megjelent lemezét. Számomra ez a két CD végérvényesen bizonyítja, hogy nincs igazuk azoknak, akik a jazz létjogosultságát, jövőjét megkérdőjelezzik, mondván, hogy kihalnak lassan a meghatározó egyéniségek, és ha vannak is klasszis zenészek, a piac diktálta produktumokat hoznak létre. Ha pedig nem ezt teszik, biztos, hogy a kor kitaszítja őket, mert csak az lehet jó zene, amit minimum ezer ember hallgat meg és mindent elkövetnek, hogy „mai” legyen, mert ugyebár, haladni kell az idővel...

És akkor jön egy fiatalember, aki jószerivel csak standardeket játszik, és olyan mélységeket feszeget, hogy eláll az ember lélegzete, és jobban teszi, ha csendben marad, mert minden okoskodás értelmét veszti. Brad Mehldau újfajta muzsikus. Úgy gondolom, példát és utat mutat minden prak-

B r a d M e h l d a u

tizáló jazz-zongorista számára. Nem választható többé szét a zongoraművész és a vérbeli improvizátor. Nem véletlen, hogy Mehldau egyik mestere Fred Hersch, aki a közelmúltban járt nálunk (ld.: Gramofon májusi szám).

Arról lehet szó, hogy létezik egy újfajta megközelítése az egyetemes zenének, a kérdés csak az, hogy mikor lesz hajlandó erről tudomást venni az intézményesített zenei közvélemény. Mert csak a minőség az, ami alapján el lehet különíteni a zenei műfajokat, és hála a Brad Mehldauknak, Keith Jarrettnek, Chick Coreának, már bizonyított tényként könyvelhetjük el, hogy csak több az, aki hajlandó Mozartot Monkkal, vagy Glenn Gouldot Herbie Hancockkal egy napon említeni. Mehldau is ugyanazzal a rajongással beszél Schumannról, mint Wynton Kellyről, vagy McCoy Tynerről.

De vessük össze a szóban forgó két CD-t. Az első 1996 szeptemberében vette fel a trió a Los Angeles-i Mad Hatter Stúdióban. Az itt szereplő kilenc szám közül négy Mehldau kompozíciója, de szervesen beépül a gondosan kiválasztott, elsősorban „ritkán játszott” standardekbe. A Blame It On My Youth című számot Grammy-díjra is jelölték,

mint legjobb instrumentális szóló. Lennon–McCartney Blackbird című számának egyedülálló interpretációja külön figyelmet érdemel. Mehldau brillirozik minden számban, a trió összeforrott és önkéntelenül a legendás Bill Evans-triók jutnak eszünkbe. A folytatás a Village Vanguardban következett, ahol nemcsak Evans, de Coltrane szelleme is felidéződik. Mehldau azt vallotta ezzel kapcsolatban, hogy tapasztalata szerint ha ezeket a számokat egy éven át játssza az ember, valami egészen mássá fejlődnek. Ez pontosan így van. Más ez az élő lemez. A hat számból egy sem rövidebb tíz percnél, sok szólisztikus résszel, és a trió már valóban egy hangszerként szólal meg. Gyönyörű a Moon River és a Young and Foolish, hátborzongatóan komplex a Monk's Dream, és Coltrane Countdownja. Nem tudjuk, lesz-e Volume 3, várható viszont egy szóló-lemez. Bár a folytatás irányát csak Mehldau szabhatja meg, ezekkel a mesterművekkel nyitva áll minden ajtó előtte, és nem lepődnek meg, ha hamarosan egy Metheny, egy Shorter, vagy bárki a legnagyobb közül választaná partneréül ezt a zseniális művészt, aki már gondoskodott a saját halhatatlanságáról.

Bori Viktor

Michael Brecker Quartet

Two Blocks from the Edge

• Impulse! – BMG-Ariola •

em éri nagy meglepetés azt, aki meghallgatja Michael Brecker új lemezét, mivel a harminc éve a pályán lévő szaxofonos ötödik szólólemeze ismét kiemelkedő színvonalúra sikerült.

Az előző, kétszeres Grammy-díjas Tales from the Hudson című album zenei koncepciójának folytatásaként most is akusztikus straight-ahead jazzt hallhatunk, bár a Two Blocks from the Edge méginkább hagyományosnak mondható. Szinte minden szám szerkezete a jól ismert téma – improvizációk – téma mintát követi, de Brecker hajlamos nem várt formai részekkel meglepetést is okozni. Legjobb példa erre a Delta City Blues, ahol megvillan a szerző zenei humora. Szintén a lemez alapelgondolását tükrözi, hogy sok esetben swingre váltanak a szólók, talán

**M i c h a e l B r e c k e r
Q u a r t e t**

túl sokszor is, és ez nem mindig tesz jót a zenének. Mindazonáltal rendkívül karakteresek a kompozíciók, a témák érdekesek, egyéniségük van, kiváltképp a Madame Toulouse, az El Niño és a Delta City Blues bizonyítja ezt.

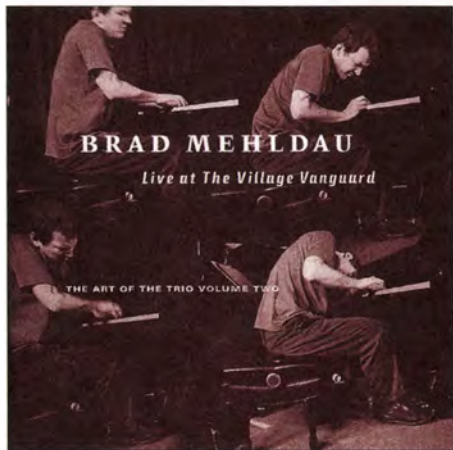
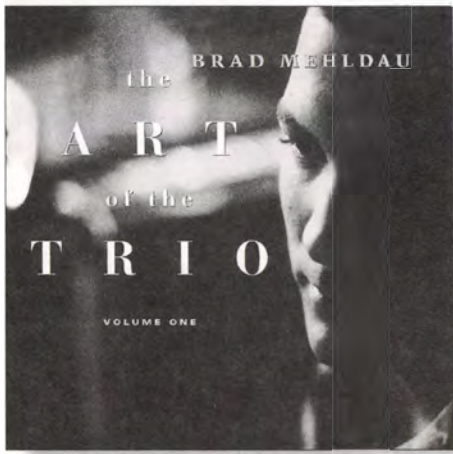
Hagyományos a zenekar felállása is. Az ezt megelőző csapatból csak Don Alias és Joey Calderazzo maradt; az utóbbit Brecker '86-ban fedezte fel egy workshopon, ám mára teljesen „beérett”, mindenben egyenrangú társa a zenekarvezetőnek: ő a társproducer, ő írt a számok közül hármát, és játéka is bámulatba ejtő. A bögös James Genus néhány évvel ezelőtt még basszusgitározott a Brecker Brothers-zel, és úgy látszik nem csak fúziós környezetben lehet számítani hangszertudására és érzékenységére. Jeff 'Tain' Watts jelenleg az egyik legfelkapottabb straight-ahead dobos. Ezen a CD-n szerzőként is bizonyít: a The Impaler

hét/nyolc nyolcados világa dobosgondolkodást tükröz.

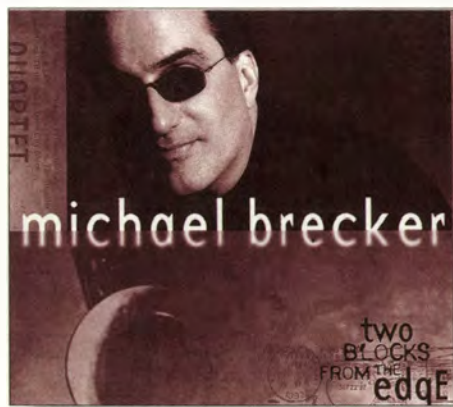
A lemez érdekessége, hogy a felvételek előtt zajlott a „lemezbemutató” turné. Brecker azt mondta, előfordul, hogy a koncerten érzi meg, valamit másképp kellett volna csinálni a felvételen, ezért a fordított sorrend. Így a zenészek teljesen összeszoktak, mire stúdióba vonultak.

Az albummal Brecker az éppen két éve elhunyt zongorista, zeneszerző, producer és jó barát Don Grolnick emléke előtt tisztel. A CD-borítón szerepel még John Coltrane, Sonny Rollins, Joe Henderson, Wayne Shorter és Stanley Turrentine neve, akik sokat jelentenek a szaxofonos számára; érezhetően mind nagyobb hatással vannak zenéjére a nagy elődök, úgy tűnik a fúziós zenének nem csak átmenetileg fordított hátat.

Bércesi Barbara

Brad Mehldau – zongora
Larry Grenadier – bőgő
Jorge Rossy – dob

Michael Brecker – tenorszaxofon,
Joey Calderazzo – zongora,
James Genus – bőgő,
Jeff „Tain” Watts – dob,
Don Alias – ütőhangszerek

Bob Mintzer

Big Band Trane

• DMP – MAGIC SOUND Kft. •

bob Mintzer Coltrane-emléklemezt készített.

Egy, a recenziók szigorúan betartandó méreteitől nem befolyásolt kritikussá nem könnyű helyzetben ekkora bőség hallatán. Legalább három témakörrel kellene részletesen szólnia: John Coltrane zenéjének az utódokra tett páratlan hatásáról; a big band stílus fejlődéstörténetéről, különös tekintettel a mai állapotokra, a „free”-törekvések és a big band kapcsolódási pontjaira, melyeknek gyökerei évtizedekkel ezelőttre, többek között Mingusig nyúlnak vissza; s végül egy kivételesen sokoldalú mai muzsikusról, Bob Mintzer pályájáról, melyben a nagyzenekari kísérletek, az akusztikus kompozíciók és a Yellowjackets-felvételek, vagyis a populárisabb elektronikus zenei kalandok egyenlő arányban voltak és vannak jelen. E témakörökből itt csak néhány alaptényt lehet és érdemes tudatosítani: mindenekelőtt azt, hogy Coltrane zenéjéből big band adaptációkat készíteni meglehetősen szokatlan vállalkozás. A mester egykori közvetlen kollégái, akik máig a legintenzívebben ápolják emlékét – Tyner, Elvin Jones, Sanders, Rashied Ali vagy Shepp – időről időre kiszekenekari kereteken belül formálják újra az egyes opusokat; Mintzer az új lemezen a saját big band ideáihoz igazít három alapidarabot (My Favorite Things, A Love Supreme-Acknowledgement, Impressions), miközben a mindentudó nagyzenekar megpróbálkozik a lehetetlennel: belerévülni Coltrane misztikus világába. Két nagyon különböző zenei világ között oszcillálnak tehát Mintzer arrangement-jei. Sikerral és sikertelenül. Az A Love Supreme-ben például Bob Malach kristályos tenorszólója „csak” egy gyönyörű és izgalmas dallamot közvetít, amelyet azonban a hallgató ezúttal kénytelen az eredetihez mérni. (Vajon mit mondana róla olyasvalaki, aki nem ismeri a darabot Coltrane előadásában?) A My Favorite Things szintén nagyszerű és precíz big band zene egy mintaszerű szoprán-szaxofon- és harsonaszólóval, a kísérlet eredménye azonban itt is kétes. Mintzer Michael Breckeréhez hasonlítható kiváló alkalmazkodóképessége a különféle modalitásokhoz itt elégtelen: a saját szerzemények megint csak önmagukban jók,

Bob Mintzer

Bob Mintzer, Lawrence Feldman,
Bob Malach, Roger Rosenberg,
Pete Yellin – szaxofonok, fuvola;
Randy Brecker, Laurie Frink,
Tony Kadlecik, Bob Millikan,
Michael Mossman,
Marvin Stamm – trombita, szárnykürt;
Mike Davis, Keith O'Quinn,
Larry Farrell, Dave Taylor – harsona;
Phil Markowitz – zongora;
Jay Anderson – bőgő;
John Riley – dob

nem érezhető rajtuk eléggé a tribute-jelleg (a záró Trane's Blues kivétellel). Ahogy Brecker soundja szerintem idegen test maradt Tyner zenekarában, úgy Mintzer se varázsolódik el eléggé a Coltrane-világban. Talán egy másik modern nagyzenekarnak is meg kellene kísértenie a lehetetlent, legjobb lenne, ha David Murray (és Lawrence „Butch” Morris) tenne próbát, akik mentalitásban és stílusban, úgy érzem, lényegesen közelebb állnak Coltrane-hez, mint Bob Mintzer.

Félreértés ne essék: szó sincs itt fanyalgásról. A Big Band Trane jó és gazdag lemez, mint mindegyik Mintzer-nagyzenekari felvétel, amit ismerek. A hét dedikációs számról azt mondja Mintzer, hogy nemcsak Coltrane zenéjének, hanem a mester azon törekvésének ajánlja őket, hogy mindig valami még jobbat csináljon, mint korábban. Így, ebben a szellemben érdemes hallgatni Bob Mintzer nemes próbálkozását is.

Máté J. György

Pachora

Pachora

• Knitting Factory – Fonó •

íserletes egybeesés. A lemezkiadó, amelyik kiadta ezt a balkáni alapú jazzmuzsikát, a Knitting Factory. Szabadon fordítva ez körülbelül annyit tesz, hogy költöde. Kicsit még szabadabban: fonó. Magyarországon, azt hiszem, nem kell ezt a nevet bemutatnom. Arról a magyar kiadóról van szó, amely magára vállalta a jazz és az etnikus zenék, és ezek keveredésének a kiadását (ld.: Gramofon, 1998/3). „Mellesleg” a Fonó Budai Zeneház olyan koncertterem és találkozóhely, ahol ez az értékintegráló szerep nap mint nap megvalósul. A név másolásáról szó sem lehet, hiszen a Fonó specifikusan utal a magyar nyelvi és kulturális hagyományra, a New York-i kiadó pedig nem valószínű, hogy magyar testvérét kopírozná. Egyébként a Knitting Factory a New York-i avantgárd fellelőgára és jazzklub, ahol néha irodalmi felolvasások, performanszok is műsorán vannak. John Zorn ké-

szített itt felvételeket, meg a Hasidic New Wave képviselői is, no meg Pat Metheny, a Jazz Passengers és Anthony Braxton. Mindez arra vall, hogy pezsgő ott az élet. Ettől függetlenül ez a lemez kifejezetten a kis költségvetésű produktumok benyomását kelti. Természetesen ettől még nem slendrián munka. Sőt a lemez gyönyörűen szól, tehát valószínűleg szántak elég időt és energiát az akkurátus keverésre, szembevetendő szakmai hibát sem hagytak a felvételen.

A kis költségvetésű munkák nagyon szerethetőek. Nyilvánvaló, hogy a pénz megteremtéséért nem kell túl nagy művészi kompromisszumot hozniuk, és például a szegényes, de izléses borító nem nagy ár a szabadságért. A részben szükség adta kamara-hangszerelés miatt a lemez végig egységesen szól. A zenészek leginkább a bolgár, török kultúrkörből merítettek inspirációt. Mindkét ország tradicionális népzenejéből is eljárszanak egy-egy bonyolult kompozíciót, de szerkesztésében, motívumkincsében az összes többi darab is rokona

ezeknek. A klarinétos Speed anyanyelvi szinten beszél a balkáni zenei nyelvet, de a díszítmények akkor is stílusosak maradnak, amikor Shepik a török eredetű, de elektromosított sazán, vagy Sverison basszusgitáron veszi át a melódiát. Általában a darabok, a balkáni tradíciónak megfelelően, nyolcados felosztású, páratlan metrumban vannak. Az ütős Blacknek becsületére válik, hogy ezekben a nehéz ritmusokban is képes szabad maradni.

Érdekesek a harmóniailag előkészítetlen modulálások. Ezek a balkáni zenébe akkor kerültek bele, amikor a fesztiválok az eltérő alaphangú hangszeresek átadták egymásnak a szerepet. Ezen a felvételen már nem ezért vannak, minden hangszer játszik minden hangnemben, hanem az ebben a szádban megszületett hagyomány folytatásaként. Az ehhez hasonló módosítások és a modern hangszeresek dacára a zene nagyon autentikusnak tetszik. Lehet, hogy így maradnak életben a népzene. Juhász Gábor

John Patitucci

One More Angel

• Concord – Karsay és tsa. •

res szoba, a bal oldali ablakból fény zuhog a szoba közepén hagyott magányos nagybögőre. Vajon milyen zenét ígér a hallgatónak a jelképes értelműnek tűnő borító? Mi ez a fény, és miért hallgattott el a zene? Epifániákat, sorsfordító égi üzeneteket, angyali üdvözlőket ad hírül az ilyen vakító fény elragadtatott barokk festményeken. S a borítón látható „angyal” szó csak megerősíti a nézőt abban, hogy itt talán diadalmos annunciacióról lesz szó, bár a nagybögős képen van valami elemi szomorúság és elhagyatottsághangulat is.

Míg ezen morfondírozunk, a nyitó Quasimodo szól, benne egy szép bögőszólóval, s egy kicsit érdektelesebb basszusgitárbetéttel. A szám kelek, Chris Potter szaxofonjátéka is kielégítő, de megrendülést nem érzünk. Az Arrival (= Megérkezés) következik, a cím elégedettséget sugall, ehelyett a hangokból is szomorúság tör föl, akárcsak

a borítóból. Csábít ugyan a vágy, hogy Patitucci zenéjét ezúttal is önmagával mérjük, vagyis kerüljük az életrajz nyújtotta mankókat, de a talányos borító és a harmadik darabban belépő fájdalmas csellóhang, s Alan Pasqua letargikus futamai nem hagyják nyugodni az embert. A Down Beat kritikusanak, Zan Stewartnak a zenéhez mellékelte tájékoztatója szerencsére mindent megmagyaráz: a bögős 1995-ben vette feleségül a bájos Sachit, aki az új lemezen csellózik. A szerelmi boldogságot azonban tragédiák követték. Két év alatt két gyermekük halt meg, az elsővel, akit Angelnek neveztek volna, az asszony elvetélt, majd egy évre rá egy Miya nevű kislányuknak örülhettek volna végre, de halva született.

Patitucci vallásos művész, aki isteni műnek tekint örömet és bánatot. Istenhit és kettős családi tragédia ad tehát az itt hallható zeneanyagnak újabb dimenziót, amit, persze, nem feltétlenül kell figyelembe vennünk az értékeléskor. A muzsikusan azonban mindent elkövet, hogy intím problémáinak tükrében alkossunk ítéletet zenéjé-

ről. Bekeretezett szövegben közli, hogy a CD-t a két meghalt gyermeknek, valamint minden hasonló sorsú csöppségnek és az őket elvesztett szülőknek ajánlja. Kérdés, hogy a nyilvánvalóan őszinte fájdalom eme megnyilvánulását egy üzleti forgalomba került terméken kell-e feltüntetni, s közzé kell-e tenni egyáltalán. Döntse el mindenki magában.

Az azonban biztosnak tűnik, hogy az se lesz vidámabb, aki mindezen életrajzi részletek mellőzésével hallgatja végig az új Patitucci-opust. A két legbúsabb darab, az On the Hudson és a címadó szám igazán magával ragad, Sachi Patitucci cselló-soundja, máshol Thomas Patitucci szelíd gitározása új aromával dúsítja a zenét, mégis olyasféle hiányérzetünk marad, amit nehéz megmagyarázni ennyi szépség hallatán. Egyes ECM-lemezek meghallgatása után érzünk ilyesmit: nincs itt semmi nagy baj a zenével, csak éppen a nagy reveláció marad el. Vérszegény? Egyszínű? Ki tudja? Olyan háromcsillagos.

Máté J. György

John Patitucci

Chris Speed – klarinét
Bred Shepik – portugál gitár, elektromos saz
Skuli Sverisson – basszusgitár
Jim Black – dob, dumbek, ütőhangszerek

JELEK
SIGNS

QUARTET B

Quartet B

Jelek

• Fonó Records •

B

Borbély Mihály – szoprán-,
alt- és tenorszaxofon, klarinét,
kaval, fujara, dvojnica
György Mihály – akusztikus gitár,
buzuki
Horváth Balázs – bőgő
Sárvári Kovács Zsolt – dob,
bongó

t

e

t

a

r

t

q

Quartet B nem új zenekar, már ta-
valy is feltűnt folk- és jazzfesztivá-
lokon. Az ehhez képest később meg-
jelenő debütáló lemezt emiatt nagy várakozás
előzte meg, hiszen a Quartet B a híre alapján is
izgalmas kísérletnek tűnt. Borbély Mihály burján-
zó zenei álmait olyan zenészekkel akarta valóra
váltani, mint Borlai Gergő, akinek a Makámnál
és a Tin-Tinnél eltöltött kezdő éve ehhez jó ala-
pot nyújthattak (idő közben Borlait Sárvári Ko-
vács Zsolt váltotta fel), és György Mihály, aki
jazzgitáros alapképzettsége mellett állandó kísé-
rője buzukin egy görög népzénet játészó együt-
tesnek. Egyszóval a Quartet B-nek saját bemutat-
kozása alapján sokoldalú közönség igényeivel
kellett számolnia, és megnyugvással lehet leszö-
gezni, hogy a Jelek című CD ezeknek az igé-
nyeknek eleget tesz. Borbély szaxofonjátéka el-
ső hallásra erőteljes Garbarek-hatást mutat, és
láss csodát: pár számmal később következik a
Fjordok, amely alcíme szerint „üzenet Jannak”,
de épp ez a szám a legkézzelfoghatóbb bizo-
nyíték Borbély egyéni színeire is. Nota bene az
egész lemez sajátossága az a tisztelet, amellyel
az elődök vívmányaihoz viszonyulnak, sőt
mondhatni, folyamatos dialógust tartanak fenn
velük. Így például stílusok közti kommunikáció-
nak nevezem azt is, ahogy György Mihály a
Stafétában felidézi Krulik Zoltán jellegzetes
akkordírozását (vagy nem is Krulikot idézi fel,
hanem Krulik itt meg nem nevezett nyugati minta-
képeit...?), majd ízlésesen beágyazza saját
összetett világába. Az építkezés tehát csak ak-

kor kezdődik, amikor ezeket a gesztusokat meg-
tették, ezután már akár jöhetnek olyan cseme-
gék, mint egy dögös slow swing bőgő intróval
(Horváth Balázs), de nyolc- és tizenegy negye-
des alap váltakozásával (Levelek), jöhet
fujaraszó (Staféta), ám ez kényes pont: a
hangszert nagyon felkapták mostanában, és
sokszor le is járaták. Szerencsére Borbély fölé-
nyesen áthidalja ezt a problémát, nagyon jól
tudja, meddig és milyen szinten „varázsolhat”
ezzel az amúgy csodálatos, jórészt felhangokkal
működő hangszerrel. A legkiemelkedőbb pillan-
at az a párbeszéd, amelyben Sárvári Kovács
Zsolt dobjai „kérdenek” Borbély pedig
dvojnícén nagyon izgalmas kétszólamú dallam-
mal felel (Mese). Sárvári visszafogott játéka nem
szélsőséges dinamikával, hanem érzékeny, a
dallamból táplálkozó, ihletett reakcióival tünteti
ki magát, és így kielégítően pótolja elődjét.

H. Magyar Kornél

John Patitucci – bőgő, hathúros basszusgitár,
hathúros piccolo basszusgitár;
Alan Pasqua – zongora;
Paul Motian – dob;
Michael Brecker – tenorszaxofon;
Chris Potter – tenorszaxofon;
Thomas Patitucci – akusztikus gitár;
Sachi Patitucci – cselló;
Steve Tavaglione – szoprán-szaxofon;
John Beasley – zongora, szintetizátor

Hot Jazz Band

A szívemben titokban

• Sony Columbia •

Manapság úgy látszik, egyre nagyobb divat régi korok slágereihez nyúlni, s azokat akár eredeti formájukban újra kiadni, akár új feldolgozásban a nagyközönség elé bocsátani őket. (Elég, ha ez ügyben eszünkbe jut a főként politikai töltete miatt sikeres „mozgalmi dal-kazetta”.) Bényei Tamás és együttese második CD-jén csupa régi magyar sláger hallható, ám ezúttal dixieland- (vagy inkább hot jazz-) köntösbe öltözték a '30-as, '40-es évek divatos magyar dalai. Az ötlet talán nem teljesen újszerű, de eddig mindenesetre még senki nem jelentkezett a háború előtti korszak filmdalainak ilyen átfogó válogatásával. S ráadásul nem csupán apropót adtak a régi dalok egy új CD megjelentetéséhez, hanem az eredetihez képest másfajta, és a réginél minőségileg semmivel sem rosszabb feldolgozások születtek, amelyek új megvilágításba helyezik a mégoly ismert nótákat is, mint A bankban nincsen betetem, a Meseautó, vagy a Fekete Péter. Még sokáig lehetne sorolni a lemezen szereplő népszerű dalokat, amelyek még ma is népszerűek, de jelen CD segítségével ezek után talán még inkább népszerűsíthetők. Az ifjabb nemzedékből sokaknak talán semmit nem mond már (vagy talán még) a Köszönöm, hogy imádozt, a Pá, kis aranyom, pá, vagy a Május éjszakán, s lehet, hogy az eredeti felvételeket hallgatva nagyanyáink korának édes-csöpögős stílusa nem is fogná meg őket. De a Hot Jazz Band zenéje – noha korabeli tradicionális jazzről van szó – maibbá tette ezeket a feldolgozásuk és megszólaltatásuk tekintetében egyébként nosztalgikus hangulattól nem mentes számokat.

Az ötlet tehát minden szempontból telitalálat, s a – vélhetően Bényei Tamást dicsérő – feldolgozások, illetve a kivitelezés is nagyszerűre sikeredtek. A Szili–Juhász–Galbács trió végig kiváló, biztos alapot szolgáltat, az első ütemektől jár a hallgató lába, de ebben persze szerepe van a rendkívül swingesen játszó fúvósoknak is: rögtön a lemeznyitó számban (Az én babám egy fekete nő) feltűnik Bera Zsolt finom frazírozású, profi hangszerkezelésről árulkodó pozanjátéka, Finok Zoltán izes szaxofonozása és Bényei Tamás mindig abszolút stílusbiztos trombitajátéka, amiből sosem hiányzik az a bizonyos plusz. Bényei néhány számban megvillantja virtuóz bendzsótudását is. A számokban egyébként tökéletes egyensúlyban vannak a megírt és rögtönzött, ráadá-

Hot Jazz Band

- Bényei Tamás – trombita, ének, bendzsó,
- Finok Zoltán – klarinét, tenorszaxofon,
- Bera Zsolt – harsona,
- Szili Róbert – bendzsó, gitár,
- Juhász Zoltán – bőgő,
- Galbács István – dob, washboard
- km. Szekeres Adrién – ének,
- Bóbis László – szteptánc,
- Bényei Tibor – tuba,
- Kukta Béla – bendzsó

sul rendkívül jól rögtönzött részek. A zenekar nyugodt, swinges, ugyanakkor a „hot jazz” elemeit mindvégig magában hordozó játékaóh jól illeszkedik Bényei szándékoltan korhű éneke, bár számomra az egész lemez talán egyetlen kifogásolható pontját jelenti a néhol szerintem túl modoros éneklés, de biztos vagyok benne, hogy sokaknak éppen ez tetszik legjobban. S ha már a kukacoskodásnál tartunk: az anyag kiválósága miatt elhanyagolható apróság, s így a megengedhető bűnök közé tartozik Bényei egy-két nem egészen kristálytisza intonációjú frázisa, az Egy kis édes félhomályban lagymatag, túl kevés vibrátót alkalmazó egyenes énekszólama, s csupán a mosolyt fakasztó huncutságok szint-

jén siklik el a hallgató a Lennél te rózsabimbó füttyrészése, a Haccacáréban és a Halló, Babyben a technika áldása következtében hallható „egyszemélyes Bényei-matrózkórus” vagy a Bényei által stílusjegyként következetesen alkalmazott enyhe diftongusok felett. Na, de ezek a kifogások nem akadályozták meg a kritikust, hogy elfogult legyen és a zenei anyagot kiválóan reprezentáló, archaizáló borítójú CD-re öt csillagot adjon. Annál is inkább, mivel a lemezen a Hot Jazz Band vendégei is kiváló nyújtanak. Kukta és (a báty) Bényei nagyszerűen illeszkednek az együttesbe, Bóbis László szteppelésével (Egy édes húszéves) csak az a baj, hogy nem láthatjuk (pedig így is nagyon jó), a Hot Jazz Bandhez hasonlóan Emerton-díjas Szekeres Adrién éneklése nemcsak zeneileg kiváló és üde színfoltot jelentő, de megvan benne az a CD-n is átjövő színészi attitűd, ami Bényeiből hiányzik. Apropó, Emerton-díj: a hazai elismerések mellett már számos külföldi kitüntetést összeversenyzett Hot Jazz Band legújabb, május végén a franciaországi Sainte-Adresse-ben kapott Louis Armstrong-díja ad különleges aktualitást jelen kritikának.

Végezetül álljon itt a CD borítószövegének záromondata: „Lesz, akinek egy szép emléket, netán a fiatalágát idézi a lemez, lesz, aki most hallja először e dalokat, de ha sikerül őket megajándékozni néhány örömteli pillanattal, a Hot Jazz Band elérte célját.”

Bízást mondhatom, a Hot Jazz Band elérte célját, de hogy minél többeket megajándékozzanak avval a bizonyos néhány örömteli pillanattal, bizony szükség lenne a CD átfogó reklámozására, ami elvben egy akkora cégnél, mint a Sony, nem jelenthet problémát, az anyagi haszon reményében különösen.

Iltész Tamás

Habib Koité

Talán azt kéne először tisztázni, hogy érdemes-e ezt a zenét úgy hallgatni, mint egy etnopop-felvételt. Az együttesről Mandel Róbert beszélt röviden a Gramofon hasábjain (május, 3. oldal), és az ő definíciójával a zsebemben ültem le, hogy meghallgassam Habib Koité együttesét élőben a Budai Parkszínpadon, otthon pedig az eddig megjelent két CD-jükön. Azonban a recenzor gyengesége, hogy hajlott a legendás Osibisával való összehasonlítás sematikusnak tűnő feladatára. Most, hogy kb. egy hete ismétlőre van állítva a lejátszó, és megállás nélkül hallgatom a két lemezt, rá kell döbennem, hogy az etnopop megjelölés – legalábbis számomra – nemhogy semmitmondó terminus, de a jelen elemzés szempontjából is teljes zsákutca. Annyiban lehet engedni a csábításának, amennyiben etnohangszerek mellett „pophangszerek” is hallhatók, nota bene alighanem éppen ez a zene egyetlen gyenge pontja. Az afrikai zenészeknek ugyanis hallhatóan kényelmetlen az elektromos basszusgitáron, standard dobfelszerelésen való játék. A két zenész jellegtelensége nem a képzettség hiányából fakad, erről természetesen szó sincs. Magyarázkodás helyett inkább egy példát: a dobos játéknak apró elemei, off-beatjei sokkal nyíltabban megmutatkoznak, amikor dobfelszerelés helyett (sajnos sokkal ritkábban) egy egyszerű félbevágott, lyukas díszítőket üt kézzel és két pálcával. Ugyanez áll a basszerosra is: jobban szól a keze alatt saját, egyszerűbb hangszere, mint a szépen lelakozott, precízen behangolt basszgitár. A feketék nem éppen precizitásukról híresek, és ebben az esetben most egyenesen azt mondom: bárcsak ne is törekednének erre. Hiszen saját hangszereik is ugyanezt a hanyag virtuozitást tükrözik: a lehető legegyszerűbb módon, hihetetlenül igénytelen eszközökből készülnek – egy mély hangú, n’goni nevű pengetős darabhoz például nem kell más, mint egy nagy, bőrrel fedett tökrezonátor, egy darab partvisnyél, pár szeg, és néhány damil a húrnak –, mégis játékosa kitűnő hangzást és dallamvilágot képes kicsiholni belőle. Meg kell említenünk, hogy zenész és instrumentuma közti harmóniára iskolapélda a zenekar ütőse is, aki nyugatafrikai beszélő

**Habib Koité
 & Bamada
 Muso Ko
 Contre-Jour
 – Mafioso Records**

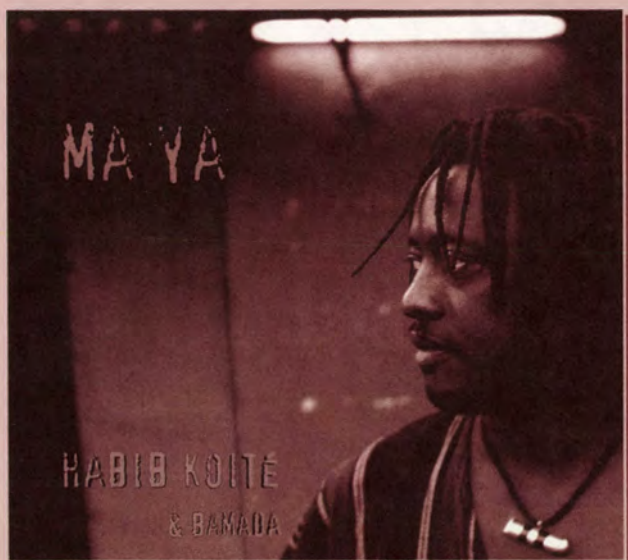
dobokon játszik és minden egyes számban közreműködik. Itt válik nyilvánvalóvá, mennyi része van az afrikai zene hatásában a hangszerek hangzásának, amely sokszor különleges kézügyességet igényel, ám a feketék mégis lehengerlő természetességgel képesek ezt produkálni. Az együttes ilyen, csak számunkra meglepő eszközei szűk kört tesznek ki, ami mindenképp dicséretes, nem tolódk el az egyensúly a zenélés rovására az újszerű, ám sokszor olcsó hangzások irányába. A hangszerezés már-már monotonnak mondható, ám ez sem hátrány, hiszen az afrikai zenét a maga ismétlődő jellegével is sokszor nehéz megenni.

A repetitív dallamkezelés természetesen nagyon sok naiv etnikum zenéjére, különösen a történetmondóira jellemző, bár emiatt nem kell messzire menni, hiszen Tinódi Lantos Sebestyén öt évszázaddal ezelőtti históriás énekei is ugyanilyen stílusú felsorolásokat tartalmaznak. Nyugat-Afrikában a mai napig nagy respekttal rendelkeznek a hajdani afrikai királyok krónikásai, a djallók. Koité is egy ősi djallonemzetiség, a Kassonké sarja Maliból, bár elgondolkodtató, hogy a század elejéről létezik adat egy öreg bárdról, akit Hauszumana Kuaténak hívtak (Leo Frobenius: Afrikai kultúrák, Budapest, 1975).

Bár Koité is európai hangszereken, egy félakusztikus gitáron játszik, azonban az ő esetében nem a popzene iránti kötődés valószínű, hanem inkább az euroamerikai énekelt költészet hatása. A kettő nem teljesen idegen egymástól, hiszen egyes, elsősorban irodalmár vélemények szerint az énekelt költészet Palestrinától Schuberten át vezető fejlődésének utolsó állomása Bob Dylan. Ha ezen az ösvényen haladunk tovább, a legújabb állomást Habib Koité képviseli, aki a két zenész-költő hagyományt összekötő szándékkal hangszerez, komponál és ír szöveget. Mondanivalói annyiban követik afrikai elődei stílusát, hogy néhol kommentár nélkül, felsorolásszerűen közöl rövid történeteket, majd a dal közben ezeket variálja. A Ma Ya lemez első száma (I Mada) gyerekkori szerelmének a története, de számunkra talán szokatlan lehet, hogy egyetlen szóval sem említi a szeretett lény erejéit, akár szépségét. Ez Koité legfontosabb djalloöröksége: akkor is elidegeníti magától a dal témáját, ha az a legszorosabban az ő életéből merít.

A dalszövegeknél maradván az is feltűnő, hogy teljesen hiányoznak a rímek a francia, mande, ritkábban angol nyelvű sorok végéről, ezek helyett a fő formai eszköz természetesen a ritmus. Gondolatritmus, zenei ritmus, aforisztikus sűrítettség, refrének ismételtetése a szólista és kórus közti kérdés-válasz szerkezetben: ezek teszik feszessé a dalok többségét. Koité felsorolásszerűen szót ejt a négy égtáj inséges vidékeiről Ázsiától Szarajevóig, a technikai civilizáció és az erdőpusztulás elmentéről, és sok más olyan világviszonylatban mindennapos problémáról, amelyek az előadó személyes érzékenységéről tesznek tanúbizonyságot.

H. Magyar Kornél

**Ma Ya
 Contre-Jour
 – Mafioso Records**

Júniusban egy több mint harminc éve tartó „turné” magyarországi koncertsorozatának lehettek tanúi az indiai klasszikus zenével ismerkedők. Debu Chaudhuri 1967 óta járja a világot azzal a nemes, ám szerencsére nem egyedülálló céllal, hogy népszerűsítse India legmagasabb szintű zenéjét. Nálunk most járt először és három ismeretterjesztő előadással egybekötött koncertet is adott feleségével, szintén szitáros fiával, Prateek Chaudhurival és tablás kísérőjükkal, Somnath Mukherjee-vel. Bizonyára tanítványai unszolásának is engedett, hiszen kettő is van belőlük Magyarországról: egyik Kozma András, aki később Ravi Shankar tanítványa lett, és itthon már sok éve a szigorú hagyománytisztelő híres Calcutta trió vezetője, a másik pedig az egyéni hegedűstílust kialakító, külföldön egyre gyakoribb és növekvő sikereket halmozó művész, Lantos Zoltán. Debu Chaudhuri több mint ötven éve játszik szitáron, harminchét éve a Delhi Egyetem tanára, a zenei tanszék professzora és vezetője, birtokosa India legmagasabb állami kitüntetésének. Mégis tanítványnak tartja magát, mondván, aki azt vallja, hogy ismeri az indiai zenét, az valójában nem tud semmit.

G ramofon: A Fészek Klubban tartott koncertje előtt megemlítette az indiai klasszikus zene eredetét, amely India Bibliájából, a Védákából gyökerezik. Kifejtené röviden ennek a lényegét?

Debu Chaudhuri: A Védák alighanem régebbiek, mint a Biblia. Nem is datálható pontosan a keletkezésük, de több mint négyezer éves szellemi hagyatékra van szó. Az indiai zene egyrészt szorosabban is kapcsolódik a Számavédához – itt szerepelnek az első hangsorok és ritmusképletek. Másrészt a védikus szövegek szájhangyománya nem volt más, mint a szövegek éneklése rövid, repetitív dallamokkal. Ezek a mantrák, és ezekből fejlődött ki rendkívül lassú fokozatokban az indiai zene mai formája, a rágák rendszere. Több ezer év viszont így is, úgy is nagyon hosszú idő, és a legegyszerűbb közösségi énekekből mára egy olyan komplex, matematikai többszörösökön nyugvó zenei rendszer alakult ki, háttérben mély teozófiai és számmisztikai szimbolikával, amelyet egyszerűen nem lehet eléggé megtanulni. A negyvenes évek közepén vettem először szitárt a kezembe, mégis azt mondom: nem tudok még mindent a hangszeremről, sem az indiai zenéről. Megértem és igyekszem minél mélyebben befogadni, de teljességgel maradéktalanul elsajátítani nem lehetséges.

G: A folyamatos tanulás persze fejlődést is feltételez, mégis európai fülnek általában úgy hangzik az indiai zene, mint a súlya miatt igencsak statikus művészet. Ez csak az avataltan fülök elhallása?

D. CH.: Az indiai zene fejlődik, hiszen sok hatást magába olt a mai napig, és a különböző iskolák is nagyon szerteágazó jellegűek lettek az idők során. Ma természetesen sok nevet lehet ismerni világszerte, bár még nem elegendő. Sajnos azonban a régiek szinte teljesen feledésbe merültek – nem hiszem, hogy azért, mert kevésbé áldott zenészek lettek volna –, ez a mi népünk tragédiája. Sajnálatos, hogy ezeket a neveket a mai hatékonyabb tömegkommunikáció is rest felidézni. Az indiai zene atyja Mian Tansen volt, aki Nagy Akbar XVI. századi indiai uralkodó korában élt; tőle megszakítatlan vonal vezet a történeti fejlődésben a mai zenéig. Az ő stílusát követi az a hagyomány, iskola – más néven gharana –, amelyikhez én is tartozom, és amelyiket az ő neve alapján nevezik Seniának: a Senia Gharana az indiai klasszikus zene egyik legrégebbi gyökere. Tudunk azonban a XVI. század előtti állapotokról is, szerény írásos emlékek is léteznek.

G: Az uralkodói udvarban is készültek jegyzetek az egykorú zenéről?

BESZÉLGETÉS

PANDIT DEBU CHAUDHURIVAL

D. CH.: Nem, az indiai zene alapvetően orális hagyományozású, és ez a mai napig nem változott, mert az elmélete eleve olyan, hogy nem teszi lehetővé az írásbeli rögzítést.

G: Említette az indiai zene rugalmas befogadóképességét. Ugyanakkor akár az európai tanítványai révén is nyilván tisztában van azzal, mekkora hatást gyakorol az önök zenéje az európai kortárs szerzőkre. Elképzelhető ennek a fordítottja, hogy az indiai zene magába oltja a nyugati hatásokat is?

D. CH.: Nem, ezt lehetetlennek tartom. A különbség az alapoknál kezdődik, a hangok egymáshoz való viszonya egészen más. Elég az indiai zene sajátos negyedhangos intonációját példaként említeni: nálunk az oktávot eleve huszonkét, egyes helyeken huszonnégy hangra osztják, és ezen belül mindig kiemelt szerepe van az alaphangnak, ami önöknél a dó, nálunk a sza.

G: De lehet hallani olyan újításokról, amelyek európai hangszereket vonnak be az indiai zenébe: szaxofont, gitárt...

D. CH.: Nem tudok arról, hogy az európai hangolású instrumentumokon valaki indiai klasszikus zenét játszott volna. Szerintem ezeken legfőképpen az intonációt lehet imitálni. Sokan megtevesztik a közönséget, amikor indiai hangszeret vesznek a kezükbe. Szitáron játszani egy dolog: indiai zenét játszani sokszor egészen más, sokkal komolyabb, egyesek számára ijesztőbb is. Harmincöt éve ültem a mesterem, Ustad Mushtaq Ali Khan lábainál, és harmincöt év után végre annyit megtett, hogy a tanítványának vallott. Mit jelent ez: azt, hogy most már enyém a világ, megáll az idő? Nem, semmit! Annyit, hogy a guru harmincöt évi tanulás után hajlandó elfogadni.

Védák és rágák, hippik és guruk

G: Mik voltak az előzményei az indiai klasszikus zene megjelenésének Európában és Amerikában, miért akarta meghódítani saját értő közönségén kívül az idegen kultúrákat is?

D. CH.: A kezdeményezés nem Indiából származik, hanem attól a nem kevés nyugati zenésztől, akik az európai komolyzene kitűnő szólistái közül valók, de különösen aktív érdeklődéssel fordultak a mi zenénk felé is. Meg kell említenem Yehudi Menuhint, az ő inspirációja nagyon nagy jelentőségű, de nem ő az egyetlen példa. Előttük, már a harmincas években indiai művészek jöttek Európába: Uday Shankar például, Ravi Shankar bátyja táncgyűjtésével rövid időre meghódította az egész nyugati világot. Ma már az ő nevére sem emlékeznek önöknél, és meg kell mondjam, nálunk is sokan elfelejtették őt, pedig nagyon nagy mester volt.

G: Egyes rágák is kapcsolhatók egy-egy nagy zenészyenészhöz?

D. CH.: Sok rága szerzője ismert, de ezek játsszása nem kötődik iskolákhoz. Egy iskola hagyományait a különböző stílusjegyek, kompozíciók, esetleg a hangszer felépítésének sajátosságai képezik. Tansen is sok rágát kitalált, például a Todi rága egy reggeli melódia. Ez nem azt jelenti, hogy ezt a rágát csak a Senia Gharana „bitrolja”, hanem más iskolákban is játsszák.

G: Melódiát említett, nevezhetjük az európai értelemben vett dallamnak a rágát, vagy inkább skálához hasonlít?

D. CH.: Se nem dallam, se nem skála. A rága egyfajta melodikus struktúra, pár hangos felépítésű „terv”, olyan, akár egy gyors vázlat: kicsit kiszínezem, nevet adok neki: ez a rága. Ezzel kezdődik egyébként az indiai klasszikus

zene tételszerkezete is, a gat. A gat jellegzetessége a körkörösség, vagyis a zene bizonyos alapvonásainak szüntelenül visszatérő, ismétlődő szerkezete, ami részben a ritmika hasonló jellegével van összefüggésben. Bármilyen improvizáció történik, egy a fontos, a zenészeknek mindig találkozniuk kell az első ütemnél, ez az indiai zene egyik alapvonása. A ritmushangszerek közreműködése a tételen belül kísérő jellegű, helyesebben a tabla, az indiai zene alapvető ritmushangszere természetesen teljesen más struktúrában mozog – az adott ritmikus struktúrában, vagyis a tálában.

G: Mégis sok olyan lemez jut el hozzánk, amelyeken csak tablaszólót hallhatunk egy-egy húros hangszer háttérkíséretével. Ez is a klasszikus zene körébe tartozik?

D. CH.: A ritmus önmagában nem zene. A zene a hangok, az azok közti kapcsolat és a ritmus hármasa, ezek a tényezők egymással alkotják a zenét. Ezeknek megfelel egy-egy hangszer. Hangok: a tanpura, egy négy-öthúros pengetős hangszer, amelyen egyszerűen az alaphangokat kell folyamatosan pengetni, vagyis a zene közben egyfolytában szól az előbb említett szá. A köztük lévő kapcsolat: a szitár természetesen, vagy más hasonlóan rágán belül működő hangszer. Ritmus: a tabla vagy egyéb perkusszív hangszer. Ezek tehát teljesen különböző kategóriákat képviselnek, és ezért például egy ilyen hangszereles háromtagú zenekart nem is nevezhetünk triónak. Trió lehet három rágahangszer plusz egy vagy két tanpura, vagy három ütős és szintén az alaphangot játszó kísérők.

G: Ön 1967-ben kezdte el misszióját, mi volt az első impulzus, ami arra készítette, hogy hazáján kívül is tanítsa saját zenéjét?

D. CH.: 1966 volt a legmagasabb csúcsa az indiai zene világsikerének. Az akkori hippimozgalom felkapta Indiát, és a zene is lázba hozta a világot. Nekem lehetőségem nyílt, hogy egy barátommal külföldre utazhassak; ő segített nekem, hogy eljuthassak Párizsba koncertezni. Sikereim voltak természetesen a kor divatjának megfelelően – az emberek túlzottan felkapták akkor ezt a zenét. Mindenki Indiára figyelt, mert mindenki valami spirituális élményt keresett. Viszont ennek köszönhetem én is, hogy utazó zenész lettem.

G: Az ön magyar származású tanítványainak egymástól különböző pályái jól példázzák azt a látszólagos szakadékot, amely a hagyománytisztlet és az önálló ambíciók közt húzódik. Nem tart attól, hogy az elszakadás olyan folyamatot indíthat el, amelynek következtében elvész maga a hagyomány?

D. CH.: Elvárom a tanítványaimtól, hogy kövessék a tanításokat. Ha nem követik, nem érzem emiatt felelősnek magamat. Az ő balszerencsájuk, hogy kénytelenek más utat választani, bizonyára megvan rá az okuk. Szerintem azonban ettől nem szenved csorbát az autentikus zene: a hagyományozás rendszere olyan alapokon nyugszik, amelyek – ismét mondom – több ezer évig sikeresen működtek, miért vennének rajta erőt a mostani idők? Az egyik ilyen alap a tanárhoz fűződő kivételesen szoros kapcsolat, amely a tiszteltelen alapul és egyben természetesen büszkeséggel is eltölt. Én is büszke vagyok a mesteremre, és ezért nem felejttem el soha megemlíteni őt. Ezért játszom indiai klasszikus zenét akár jól élek, akár nélkülözők.

H. Magyar Kornél

A hónap művésze a **BMC**-ben

Szalóky Béla

1972-ben született Székesfehérvárott. Jazz-harsona előadóművész és tanár, diplomáját 1995-ben szerezte meg a Liszt Ferenc Zene-művészeti Főiskola Jazz Tanszékén. A zenei életben azonban „multiphonic man”-ként ismerik, hiszen nemcsak harsonán, hanem szárnykürtön, eufóniumon, kornetten és egyéb rézfúvós hangszereken („csövön”) is játszik. Elsősorban mainstream- és bebopjártékos, de előszeretettel szerepel tradicionális jazzt játszó együttesekben is, sőt, a free jazz, valamint a kortárs kompozíciós zene sem idegen tőle.

Pályafutása:

1986–1990

**Bartók Béla
Zeneművészeti
Szakközépiskola,**

ahol harsonatanára Avar Antal volt.

„Ezekben az években ismerkedtem a klasszikus zenével. Játszottam szimfonikus zenekarokban (a konzi zenekara, István Gimnázium zenekara, Dohnányi, Vasas, Fáklya klub stb...) és ekkor barátkoztam meg – színpadi zenészként – a zenés színházak világával (Állami Operaház, Erkel Színház).”

1988–1989

Heptone Jazz Band

„A kezdeti szárnypróbálgatások.”

1989–1990

**Oldsmobile
Dixieland Jazz Band**

„Azt hiszem, minden kezdő jazz-zenésznek kellene dixielandet játszani. Én a dixie-bandákban eltöltött években „épül-

tem fel”, sok száz számot tanultam meg, biztos lett a periódusérzésem, egész életemre szóló színpadi rutint szereztem. Kénytelen voltam kotta, harmóniasor nélkül improvizálni, ami fantasztikus dolog. Mindenkinek melegen ajánlom. „Lemenni a Benkó klubba” – ez rosszul hangzik a modernisták fülének. Pedig Csepregi Gyuszinak, Lakatos Tóninak, Berki Tamásnak, Lakatos „Pecek” Gézának ez sosem volt ciki. Vajon miért?”

1990–1991

**Magyar Rádió
Könnyűzenei
Osztálya**

„Ezer és ezer jazzfelvételt ismertem itt meg, imádtam a rádiózást, egyszer majd szeretnék megint ott dolgozni.”

1991–1995

**Liszt Ferenc
Zeneművészeti
Főiskola
Jazz Tanszéke.**

Harsonatanára Selényi Dezső volt.

„Meggyőződésem, hogy a jazzt nem lehet iskolában megtanulni, viszont az iskolának elengedhetetlenül fontos szerepe van a szakmai ismeretek elsajátításában. Rengeteget tanultam a jazztanszakon, és onnan vittek a „nagyok” klubokba, lemezfelvételekre, fesztiválokra játszani. Egy fontos nevet kell megemlítenem; Kőszegi Imréről, akivel közel két évet dolgoztam egyhuzamban, és azóta is hív, ha úgy adódik. Mindig nagyon szomorú vagyok, ha nem tudom a meghívásait elvállalni. A jazztanszakos évek alatt

Gonda János tanár úr kiküldött egy nemzetközi jazzoktatási konferenciára, ahol életre szóló barátságot kötöttem Stjepko Guttal, a kiváló trombitással, és az ő révén Clark Terryvel, aki szerintem a jazztörténet valaha élt legnagyobb trombitás-szárnykürtöse. Ezen a konferencián ismerkedtem meg David Liebmannal, aki remek szaxofonos, és igaz barátja volt Miles Davisnek. Liebman hatására változott meg a zenéhez való viszonyom, hozzáállásom.”

1991–1995 **Hot Jazz Band**

„Az itt eltöltött négy év alatt nemzetközi színpadokra léphettem, versenyeket nyertünk. Játszottunk Joe Muranyival, aki Louis Armstrong utolsó zenekarának klarinétosa volt.”

1994–1995 **Kőszegi Quartet,**

Nagy Jánossal (zongora) és Hárs Viktorral (bőgő), valamint:

1995–1996 **Kőszegi Quintet,**

Vázsonyi Jánossal (szaxofon); Palotai Csabával (gitár) és Lutz Jánossal (bőgő)

1995–1996

Cotton Club Singers

1995–1996 **Papa Fleigh**

Dixie Company

„Ez a zenekar tulajdonképpen az egykori Oldsmobile, aminek a tagjai „kiléptek a zenekarvezetőből”. A banda vezére Papa Fleigh (Forgács László), akiről Joe Murányi mondta: „Ez a Papa ez szvingel. Ő a harmadik ember, aki ösztönösen trombitál azok közül, akiket hallottam. A Lajos (Louis Armstrongot emlegeti így Joe bácsi) volt az első és Roy Eldridge volt a másik.”

1996.

**Budapest
Ragtime Band**

„Érdekes és nem könnyű feladat helytállni ebben a majd’ 20 éves együttesben, amelyik az egyik legpatinásabb magyar zenekar, nemzetközi hírnévvel, rendszeres külföldi fesztiválszereplésekkel. Az együttes járt több ízben Amerikában is. Azt hiszem, ennek a bandának a legszínesebb a repertoárja, ezért komoly feladat itt dolgozni.”

1998. május 20. **A Zeneakadémia nagyterme:**

Jubileumi gálakoncert a 100 éve indult zeneakadémiai harsonaképzés tiszteletére.

„100 évente egyszer adódik ilyen koncert az ember életében, s e vissza nem térő alkalmat a Magyar Harsona és Tuba Szövetség különleges zenei élményekkel tette felejthetlenné. A koncerten felléptek az elmúlt évtizedekben itt diplomát szerzett harsonaművészek, többek között Hóna Gusztáv professzor, a Rádiózenekar szólistája; Fejér András, a Berliini Szimfonikusok első harsonása; és az amerikai Carl Fontana jazzharsonás, aki a maga 70 évével a szakma legnagyobb öregje. Fontana együtt játszott Lionel Hamptonnal, Stan Kentonnal és szívesen vállalkozott első magyarországi fellépésére, ahol a főiskola jazztanszakos hallgatóival, tanáraival muzsikált együtt.”

Vendégszereplések:

Ausztria, Szlovákia, Németország, Svájc, Észtország, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Belgium, Svédország, Norvégia, Bulgária, Kanári-szigetek, Mauritius. „Boldog vagyok, hogy a magyar jazz élvonalának szinte minden tagjával játszhattam már. Kőszegi Imrével, Lakatos „Pecek” Gézával, Babos Gyulával, Tomsits Rudolfal, Pege Aladárral, Bontovics Kátival, Berki Tamással, Muck Ferencsel, László Attilával, Fogarasi Jánossal, Oláh Kálmánnal, Vukán Györggyel, stb... Remélem, hogy egyszer összehoz a sors Szakcsi Lakatos Bélával és Lakatos Tónival is. Örömmel sorolom azoknak a nemzetközi sztároknak is a nevét, akikkel koncerteken, lemezfelvételeken, jam sessionökon szerepelhettem együtt: Tomas Sztanko, Dave Liebman, Stjepko Gut, Christian Muthspiel, Vladimir Tarasov, Joe Muranyi, Mike Vax, Clark Terry, George Benson, Frank Foster, Birelli Lagrene, Mark Fosset, Marcel Zannini, Acker Bilk, stb...

Mi harsonások (akik állítólag megérdemelnék már egy saját rendszertani osztályt)

időnként összeállunk négyen-öten-hatan, szóval mindahányan vagyunk itthon, valami közös murira. 1996-ban Trombone Workshop 3/4 9 néven (Friedrich Károly, Gőz László, Ivacs Zsolt, Schreck Ferenc, Szalóky Béla) felléptünk a Magyar Harsona és Tuba Szövetség bálján, ahol a kiváló amerikai jazzharsonás, Jiggs Whigham volt a vendégünk. Idén, május 20-án újabb alkalom adódott, hiszen 100 éves a magyar harsonaoktatás, és ennek tiszteletére nagy-szabású gálakoncert volt a Zeneakadémia nagytermében. Ezen a koncerten Hungarian Jazz Trombone Company (Gőz László, Zakar Zoltán, Schreck Ferenc, Szalóky Béla) elnevezéssel szerepeltünk minden idők egyik legnagyobb jazz-harsonás géniuszával, Carl Fontánával.” Július 5-én a diósgyőri várban lépünk a közönség elé, ezúttal Szalóky Béla és barátai fedőnéven (Szalóky Béla, Zakar Zoltán, Bera Zsolt, Schreck Ferenc).

Diszkográfia:

Octet Ost II: Indirect View Of Beauty (Amadeo/Polygram 521 823-2) Tomasz Stanko, Christian Muthspiel, Vladimir Tarasov, Anatolij Vapiro, stb...

Bürger Miklós: That's All (Pannon Jazz PJ 1012)

Benkő Dixieland Band: Take the „A” Train (BEN-CD 5405)

László Attila Band: The Only One (Bouvard & Pécuchet VBP 030)

Budapest Ragtime Band: Funny Christmas (BRB CD 003)

Cotton Club Singers: Négy Gengszter (C.C.S. 01)

Dániel Annah: All That Swing (Belvárosi Zene Mk. DA-9702)

Mazura János: Johnny Mazura (CAE Trió) (előkészületben a Pannon Jazz-nél)

Hungarian Jazz Trombone Company with Carl Fontana (BMC, várható megjelenés: 1998. augusztus) Szalóky Béla – trb I; Carl Fontana – trb II; Gőz László – trb III; Schreck Ferenc – trb IV; Cselik Gábor – p; Hárs Viktor – b; Tiba Sándor – dr.

Pop-rock lemezek

(Hungária, Fenyő Miklós, Malek Andrea, Komár László stb...)

Budapest Music Center
1093 Budapest, Lónyay u. 41.
Tel./fax: 216-7895,
Tel.: 216-7896
E-mail: musiccenter@bmc.hu
http://www.bmc.hu

A BMC szolgáltatásai:

- Hazai és nemzetközi információs központ – szöveg, kép, hangadatok felvitele és lekérdezése az Internet-hálózaton
- Kiadói tevékenységek koordinálása – Bouvard & Pécuchet
- Zenei fesztiválközpont – előadások, koncertek, hang- és fénytechnika szervezése, lebonyolítása, stb.
- Zenei kiadványok árusítása
- Hangfelvételek készítése, hanghordozók gyártása, teljes körű szolgáltatásokkal – zenészek, stúdiók, grafikai-nyomdai kivitelezés, stb.
- Rendezvényszervezés

A BMC a GRAMOFONBAN

- A hónap művésze

AZ ECM, JVC, DREYFUS, VERVE, WARNER, HUNGAROTON CLASSIC, FONÓ, ENJA, BMG
A KIADÓK JAZZVÁLASZTÉKA KAPHATÓ, ILLETVE MEGRENDELHETŐ (POSTAI UTÁNVÉTEL IS) A BMC-BEN!

A Hold fia

(THE DARK SIDE OF THE SUN)

RENDEZTE:

JOZIDAR NIKOLIC

SZEREPLŐK:

BRAD PITT,
CHERYL POLLAK

színes, szinkronizált, USA játékfilm

A megejtően szép adriai kisváros életét egy tetőtől talpig fekete bőrruhába öltözött motoros borítja fel. Ám a fiúról hamarosan kiderül, hogy nem vagánykodni akar, hanem kénytelen ezt a ruhát hordani, hogy megóvja bőrét a napsugárzástól. Olyan ritka betegségben szenved, hogy a napfény halálos sérüléseket okozhat neki. Az állandó sötétségben élő fiú azonban – a városkába érkező fiatal amerikai lány hatására – úgy dönt, inkább vállalja a halált három ragyogó napért cserébe...

JOGOK: HOME • JOGTULAJDONOS: CINEQLIANON • FORGALMAZÓ: MOKÉP RT. VIDEOKIADÓ

Az Eratónál jelent meg az a José Carreras legnépszerűbb felvételeiből válogató kiadvány, amelyen többek között olyan dalok találhatóak, mint a Granada, a With a Song in my Heart, illetve az Amigos para siempre.

A Concert Masters International bemutatásában lép a pódiumra 1998. július 19-én a San Diego Youth Symphony Orchestra, Jeff Edmonds vezényletével, a Pesti Vigadó nagyszínházban. A műsor: Beethoven: 3. Leonóra-nyitány, Dvorak: Gordonkaverseny, Beethoven: 5. szimfónia. A Dvorak-mű szólistája Felix Fan lesz.

Schnittke vonósnégyeseit (No. 1-4.) tartalmazza a Nonesuch legújabb kiadványa, melynek szereplője a Kronos Quartet. A vonósnégyesek mellett a Canon in Memory of Igor Stravinsky, illetve a Collected Songs Where Every Verse is Filled with Grief című művek is megtalálhatók ezen a korongon.

1981-ben a War Memorial Opera House-ban készült Verdi Aidájának azon videófelvetele, mely most az NVC Arts gondozásában látott napvilágot. A főbb szerepekben olyan művészek láthatók és hallha-

tók, mint Luciano Pavarotti, Margaret Price, Stefana Toczycka, vagy Simon Estes.

Schubert-dalok hallhatók Ian Bostridge legújabb lemezén, melyen zongorakísérője Julius Drake. Az EMI Classics gondozásában megjelent kiadványon többek között olyan dalok hallhatók, mint a Die Forelle, a Wanders Nachtlied II, az An die Musik, vagy az Erklärt.

Plácido Domingo is új felvétellel jelentkezett, La Marseillaise címmel. A kiadvány a Teldec lemeztársaság gondozásában látott napvilágot.

Jane Eaglen

Mozart- és Strauss-lemeze a közelmúltban jelent meg a Sony Classical gondozásában. A kiváló minőségű felvételen az Izraeli Filharmonikus Zenekar játszik, vezényel Zubin Mehta.

Gramophone

The first 75 years

Anthony Pollard

The First 75 Years

címet viselő publikáció áttekinti a világ legrégebbi lemezkritikai magazinjának történetét. A színes kiadványban olyan fotók, cikkek, hirdetések és speciális írások találhatók, melyek kiválóan illusztrálják az egykori lemeztársasági kedvet, s a kultúráért olyannyira rajongó angolszász társadalmat.

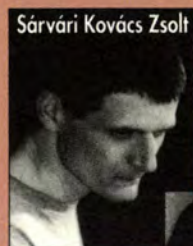
Nyáresti koncertek a Matáv Zeneházban

Budapest, IX. Páva u. 10-12., kezdés: minden este 8

- Augusztus 6., csütörtök** Tony Lakatos Kvartett
Tony Lakatos – szaxofon,
Szakcsi Lakatos Béla – zongora,
Marc Abrams – bőgő,
Kőszegi Imre – dob
- Augusztus 7., péntek** Power Of Soul, élő lemezfelvétel
Dresch Mihály – szaxofon,
Tony Lakatos – szaxofon,
Marc Abrams – bőgő,
Kőszegi Imre – dob
- Augusztus 13., csütörtök** **Quartet B: Jelek** – lemezbemutató koncert
Borbély Mihály – szaxofon,
György Mihály – akusztikus gitár,
Horváth Balázs – bőgő,
Sárvári Kovács Zsolt – dob
- Augusztus 18., kedd** Gonda János – zongora,
Berkes Balázs – bőgő,
Kőszegi Imre – dob
- Augusztus 27., csütörtök** Egri János (bőgő) – ifj. Szakcsi Lakatos Béla –
(zongora) duó, vendég: Oláh „Cumó” Árpád

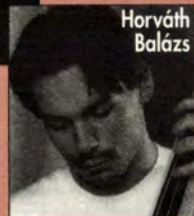
Borbély Mihály

Sárvári Kovács Zsolt

György Mihály

Horváth Balázs

Tatabányai Nemzetközi Jazztábor

A Nemzetközi Kreatív Zenepedagógiai Intézet idén tizenkettedszer hirdeti meg a Nemzetközi Jazztábor Tatabányán augusztus 10-étől 15-éig. Tanárok: Berkes Balázs – bőgő, Berki Tamás – ének, Kőszegi Imre – dob, Peter O'Mara (Ausztrália) – gitár, Harry Sokal (Ausztria) – szaxofon, Süle László – zongora, Szalóky Béla – trombita, harsona, Tommy Vig – számítógépes komponálás és hangszerelés, big band. További részletek, jelentkezés az intézet telefon- és faxeszámán: (34) 331 684, vagy a következő e-mail címen: creatmus@matav.hu.

III. Neszmélyi Jazzfesztivál

- Augusztus 7., péntek** Lucky Boys Shuffle and Dixieland
Spektrum Quartet (Kósa Zsuzsa)
Makovics Dénes Quartet
- Augusztus 8., szombat** Budapest Klezmer Band
Művészoktató Kőbányai Stúdió
növendék zenekara
Power Of Soul (lásd feljebb)
- Augusztus 9., vasárnap** Bontovics Kati és zenekara
Liszt Ferenc
Zeneművészeti Főiskola
Jazz tanszék végzős növendékei

további info: tel.: (06-34) 451 997; e-mail: nbk_thaz@c3.hu

JAZZ AWARD

Hosszabb előkészületek után először rendeztek kizárólag a műfajról szóló gálát és díjátadó ünnepséget ezen a néven a New Yorki Lincoln Centerben június 15-én a KnitMedia és a First Usa Real Jazz Visa Card szervezésében. Mind a 23 kategóriában két nyertest hirdettek, egyet a lemezpar, egyet pedig a Jazzújságírók Szövetségének szavazatai alapján. Sonny Rollins kapta a legjobbat, a legjobb tenorszaxofonosnak járó mellé még hármat. Három-három díjat kapott a Mingus Big Band és a trombitás Roy Hargrove, utóbbi a hangszeres kategóriagyőzelem mellé a legjobb combo díjait is. Kétféle díjat kapott továbbá a gitáros Bill Frisell, a zongorista Kenny Barron, Wynton Marsalis és a jazzrovat élén hosszabb cikkben méltatott Charlie Haden, valamint Jerry Gonzalez és a Fort Apache Band, mint legjobb latin jazzegyüttes. Bár a gálát egyelőre csak képmagnóra rögzítették, tévéközvetítés nem volt, a jazzszakma egyöntetű véleménye szerint a kezdeményezés méltó a folytatásra. A teljes díjlistát az Interneten többek között ezen a címen lehet megtalálni: www.jazzcentralstation.com

MEGREDELŐ LAP

Megrendelem a **Gramfon – The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját példányban.

- egy évre: a bolti árnál 252 forinttal olcsóbban, **3300** forintért.
- fél évre: a bolti árnál 76 forinttal olcsóbban, **1700** forintért.

Megrendelő neve:

Címe:(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
.....(házsám).....(emelet, ajtó)(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon
- számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft. 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

GRAMFON

tények

Mostantól minden egy gombnyomásra!

Tények: Reggeli hírműsor, esti híradás már 7 órakor, háttérműsorok, hírmagazinok.

Szórakoztató: Szerencsekerék, sorozatok, krimik, fantasztikus filmek, játékfilmek.

Mesés: mesefilmek, rajzfilmsorozatok.

Képben vagyunk.

Az új TV2-t érintő bármilyen kérdésével díjmentesen hívhatja a következő telefonszámot: 06/80-20-22-20

*Az Antenna Hungária
Magyar Műsorszóró
és Rádióhírközlési Rt.
a Zempléni Művészeti
Napok főtámogatója*

Ez évben augusztus 21. és 29. között, immár hetedik esztendeje kerül megrendezésre az év egyik legrangosabb kulturális eseménysorozata, a Zempléni Művészeti Napok.

Azoknak, akik részt vettek már valaha is a rendezvényen, nem kell bemutatni annak jellegét, színvonalát, hangulatát.

Azoknak pedig, akik először ízeleik meg mind a környezet, a táj nyújtotta szépségeket, mind az események sokszínűségét, kimagasló művészi értékeit, csak azt üzenhetjük: találkozzunk augusztusban, és tapasztaljuk meg együtt a csodát!

Az Antenna Hungária Magyar Műsorszóró és Rádióhírközlési Rt. büszke arra, hogy szerepe lehetett az elmúlt évek sikereiben, s szándékaink szerint segítségünk még nagyon hosszú ideig értéket teremt az ország számára.

Antenna Hungária Rt.

1998

MAGYAR KÖNNYŰZENEI LEXIKON

A lexikon tartalmazza magyar szólisták és együttesek történetét és 1962 óta megjelent albumaik adatait: dalcímek, dátumok, katalógusszámok, kiadók, hanghordozó-típusok, életrajzi adatok, közreműködők, slágerlista-helyezések...

**KERESD
A KÖNYVESBOLTOKBANI**

HAMMER
ZENEBARLANG
1114 Budapest, Villányi út 10.

Itt mindig megtalálod.

FONÓ

Az ország egyik **legjobb** független lemezkiadója

1116 Bp., Sztregova u. 3.
Tel.: 203-1751, fax: 206-6295
e-mail: fono@mail.c3.hu
<http://www.c3.hu/~fono>

Újdonságok:

- LAJKÓ FÉLIX ÉS ZENEKARA: **Koncert'98**
- VOCES AEQUALES: Apocalipsys 1998
- STEPHEN JAMES-SZALAI PÉTER: Ragas of Pandit Ravi Shankar
- MAKÁM: a Part
- DRESCH DUDÁS MIHÁLY QUARTET: Révészem, révészem...
- IFJÚ MUZSIKÁS: Egy (Ifj. Csoóri Sándor új zenekara)
- ÚJ PÁTRIA SOROZAT 3.: Béré - Magyarpalatka (Mezőségi népzene)
- KALLÓS ZOLTÁN: Idegen földre ne siess...
- valamint további 50 cím a katalógusban

Folk, world music, jazz, kortárs és komolyzene

„...hogyan legyen egy hely, ahol össze lehet jönni!”

Keresse a jobb lemezboltokban,
a FONÓ Budai Zeneház lemezboltjában
(1116 Bp., Sztregova u. 3., tel.: 206-5300),
illetve a Vörösmarty téren, a Fonó Records standján december 24-ig!
Kérje ingyenes katalógusunkat!

Az Antenna Hungária Magyar Műsorszóró és Rádióhírközlési Rt. az egyik életre hívója és fő támogatója a Zempléni Művészeti Napok évről évre egyre gazdagabb programkínálattal jelentkező rendezvénysorozatának. Társaságunk hangsúlyos szerepet szán a kultúra és a művészet támogatásának. A művészet, a zene a kommunikáció egy sajátos formája, mely segít a minket körülvevő világ szépségeinek felfedezésében, megismerésében, eszközként szolgáló érzelmeink kifejezésében.

Mi munkánk során is a kommunikáció szolgálatában állunk. Honfitársaink milliói nap mint nap találkozhatnak tevékenységünkkel, ha bekapcsolják a rádiót, a televíziót vagy vidékre, külföldre telefonálnak.

Az Antenna Hungária Rt. jogelődjei révén immár több mint 70 éves múltat tekint vissza. Az elmúlt évtizedekben alapvetően műsorszórási feladatokat ellátó cég a kor és a piac követelményeinek megfelelően stratégiai célként tűzte maga elé a már ma is végzett távközlési szolgáltatások mellett a telekommunikáció új területein történő markáns megjelenést.

Dinamikus fejlődésünk biztosítéka, hogy szolgáltatási palettánk folyamatosan új színekkel gyarapodik. Újításaink megvalósításánál stratégiai szövetségeseinkkel azon fáradozunk, hogy fejlesztéseinkkel a kommunikáció és az emberiség szolgálatában álljunk és a jövő minél hamarabb jelenné váljon.

Az emberek közötti kapcsolatokon túl az emberi kapcsolatokra is nagy súlyt fektetünk.

Szponzori szerepvállalásunk híven tükrözi ars poeticánkat. Törekvésünk, hogy hazánk egy történelmi tájegysége visszakapcsolódjon az ország kulturális vérkeringésébe, a Zempléni Művészeti Napok rendezvénysorozat támogatása által jut kifejezésre.

A hétköznapiak mellett szükség van ünnepnapokra is, amikor kicsit több figyelmet szentelhetünk egymásnak, időt fordíthatunk saját szellemi feltöltődésünkre. Ebben szeretnénk segítséget nyújtani ajándék CD-nkkel, ezzel – a Zempléni Művészeti Napok eddigi hétéves története során készült felvételekből összeállított – válogatással.

Reméljük, hogy sikerül felidézni a fesztivál varázsos hangulatát a zene segítségével, mely bizonyára kellemes kikapcsolódást nyújt majd és segít megteremtteni az ünnepek hangulatát az Önök számára.

Olvasói oldal

Üdvözet az Olvasónak!

Harmadik évfolyamát zárja a jelen számmal az egyetlen magyar lemezkritikai szaklap, a Gramofon. Az olvasó tájékozódását elősegíteni az egyre nehezebben áttekinthető zenei kínálatban – a negyedik évfolyam előkészítésekor is ez marad legfőbb célunk. Ellentétben oly sok más sajtótermékkel, itt most nem következik áremelési bejelentés: a Gramofon továbbra is mindent elkövet azért, hogy az előfizetési és példányonkénti ára ne emelkedjen. Olvasóink meglegedésére lapunkat indulása óta változatlan áron kínáljuk.

GRAMOFON

Az igényes zenerajongó lapja

A Gramofon következő száma
1999. január 13-án, szerdán jelenik meg.

MEGREDELŐLAP

Megrendelem a **Gramofon – The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját példányban.

- Egy évre: a bolti árnál 252 forinttal olcsóbban, **3300** forintért.
 Fél évre: a bolti árnál 76 forinttal olcsóbban, **1700** forintért.

Megrendelő neve:

Címe:(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
(házzám).....(emelet, ajtó)(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft., 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

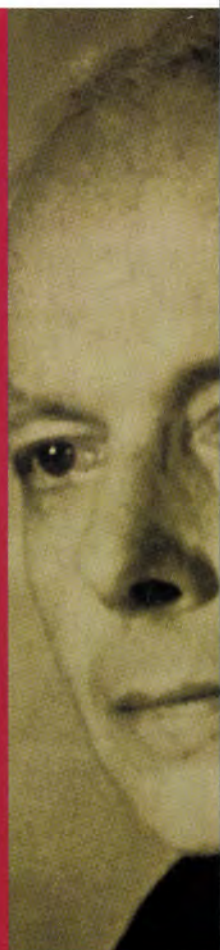

MATÁV Szimfonikus Zenekar

*Békés, kellemes karácsonyi
ünnepeket és boldog új esztendőt
kívánunk minden kedves
Zenerajongó Barátunknak!*

INFORMÁCIÓ • Telefon: 215 7901

Szeretne naprakész információt kapni a
MATÁV Szimfonikus Zenekar programjairól?

Adja meg adatait és mi minden hónap elején elküldjük
Önnek pontos műsorunkat levélben vagy e-mailen
keresztül. Várjuk megtisztelő érdeklődését!

Igen, szeretnék információt kapni a Zenekar programjairól
 levélben e-mailen keresztül.

Név:

Cím:

e-mail:Telefon:

*Kellemes karácsonyi ünnepeket
és sikerekben gazdag új esztendőt
kíván az Antenna Hungária Rt.,
mint a Zempléni Művészeti Napok és
a magyar kulturális élet
elkötelezett támogatója.*